

Sfera Politicii

83

REVISTĂ LUNARĂ DE TIINŢE POLITICE EDITATĂ DE INSTITUTUL DE
CERCETĂRI POLITICE ŞI ECONOMICE ÎN FUNDAMENTALĂ "SOCIETATEA CIVILĂ"

Anul VIII, 2000

Preţ 10.000 lei

ALEGERILE LOCALE

Cuprins

2. <i>Editorial</i>	Cristian Pîrvulescu	Examen de etap
7. <i>Alegerile locale</i>	Sabina Fati	Transilvania – hart electoral
11.	Ana Dinescu	B t lia pentru Bucure ti
17.	Filon Morar	Sugestiile sistemului electoral
25. <i>Arhivă</i>		Situa ia popula iei germane în R.P.R.
32. <i>Politică internă</i>	Ştefan Deaconu	Legea lobby-ului în România
36.	Răzvan Grecu	C tre o societate pluralist
40. <i>Politică externă</i>	Daniel Cain	Atitudinea public din Bulgaria i Macedonia în timpul crizei din Kosovo
45.	Andreea-Mihaela Niţă	Statul regional în Uniunea European – (I)
51. <i>IdeoSfera</i>	George Voicu	Teme antisemite în discursul public (IV)
57. <i>Cărţi şi autori</i>	Sabin Drăgulin	
59.	Madeea Săsână	Un pas spre democra ie
61.	Olivia Horvath	Mânc torul de oameni este om
63. <i>Semnale</i>		Democra ia regândit

Examen de etapă

CRISTIAN PÎRVULESCU

Repetat deja de două ori în 1992 și 1996, experimentul cumulării tuturor alegerilor într-un an a consacrat o formulă politică pe care debutul stagiunii electorale 2000 o confirmă. Plasarea alegerilor locale generale la câteva luni înaintea alegerilor parlamentare și prezidențiale imprimă un ritm și o logică aparte. Începutul celui de-al treilea ciclu electoral confirmă rolul alegerilor locale de principal test în vederea alegerilor parlamentare. Fără a fi un predictor în nici una din cele trei componente – alegerea primarilor, consiliilor locale și județene – alegerile locale contribuie la configurarea alianțelor pentru parlamentare. Combinația dintre sistemul majoritar uninominal în două tururi pentru alegerea primarului și sistemul proporțional pentru alegerea consilierilor locali sau județeni personalizează confruntarea și relativizează influența partidelor, în acest sens comparabilă cu influența prezidențialelor asupra alegerilor parlamentare fiind justificată. Alegerile locale dinamizează politica în sensul sprijinului pozițiilor și re pozițiilor în raport cu pozițiile de putere și influență.

Din această perspectivă scorurile electorale au o valoare relativă, poziționarea în raport cu guvernarea și cu alegerile generale devenind prioritară. Ierarhiile rezultate din alegerile locale contribuie la revitalizarea negocierilor alianțelor preelectorale și a posibilelor formule de guvernare. Victoriile PDSR erau anticipate de toate sondajele de opinie. Barometrul de Opinii Publice al Fundației pentru o Societate Deschisă dat publicității cu câteva zile înainte de alegeri indica pentru începutul lunii mai 2000 poziția PDSR spre care se îndreptau 47% din intențiile de vot, în vreme ce CDR întrunea 15%, APR 10%, PD 5%, PRM 11% și UDMR 6%, la o

rat de neparticipare de 48%. După primul tur la nivelul consiliilor locale PDSR întrunea 25,57% din mandate, PD 10,46%, APR 8,05%, PNL 7,81%, CDR 7,28%, PRM 6,19% iar UDMR 5,56%. La Consiliile Județene PDSR a obținut 27,26% din mandate, PD 9,95%, CDR 7,50%, APR 7,39%, PNL 6,98%, PRM 6,61% iar UDMR 6,35%. Dar convertit în influență politică reală scorul se transformă: 28 de președinți de Consilii Județene apar în PDSR respectiv 68,2%, iar după turul al doilea același partid a ocupat 35,4% din cele 2950 de posturi de primar, 19 municipii capitale de județe fiind conduse de primari PDSR respectiv 47,4% din totalul municipiilor capitale de județe. Efectul scrutinului majoritar asupra rezultatelor primului tur a determinat diferențele dintre estimările sondajelor și rezultatele finale. După primul tur nu se ocupaseră decât 712 posturi de primar adică doar 13,18%. Centrarea pe candidați a relativizat rolul partidelor și efectul listei de partid, tendința de a vota în bloc candidatul și formarea sa fiind importantă. La Iași Partidul Moldovenilor (0,95% la nivel național) condus de primarul Constantin Simirad a realizat la nivel local un scor important, aceiași situație repetându-se la Cluj cu PRM și Gheorghe Funar, la Sibiu cu Klaus-Werner Johannis și FDGR sau la Constanța cu Radu Mazreș și independenții. Pe de altă parte tendința de concentrare a voturilor a devenit din ce în ce mai evidentă. Dacă în 1996 erau aleși primari 258 de independenți în 2000 numărul acestora este de 159. Tendința de personalizare a alegerilor nu implică o scădere a influenței partidelor ci din contră atestă capacitatea acestora de a atrage candidați cu notorietate. De altfel problemele locale au contribuit la relativizarea rolului partidelor, capacitatea organizațională fiind însă un atu important pentru candidați. Este de presupus că rolul

partidelor în alegerile locale devine acela de centru de resurse tehnice și financiare.

Comparativ cu 1996 rezultatele dovedesc criza CDR, care scade de la 330 de primari la 147 în 2000. Dar împreună cumulând cele 257 de mandate de primar ale PNL cu mandatele CDR se obțin 404 mandate, mai mult decât obțineau cele două formațiuni politice împreună în 1996. Strategia PNL de a candida pe liste separate și-a dovedit eficiența.

În iunie 2000 alegerile locale s-au desfășurat în 40 de capitale de județe, 25 de municipii, 178 de orașe și 2687 de comune, la care se adaugă București și cele ase sectoare ale sale. Având în vedere efectul de contagiune pe care votul urban îl exercită asupra votului rural situația mandatelor de primar în municipii este un indicator interesant. Astfel PDSR deține 42 mandate de primar de municipii din 65 față de 17 în 1996, PD 11 (la fel ca în 1996), CDR 5 (față de 23 în 1996), PNL 6, APR 4, PRM și UDMR câte 1.

Ierarhii social democratice

Rezultatul PD nu a fost anticipat de sondajele de opinie și dovedește capacitatea acestui partid de a se mobiliza în perioadele electorale și de a antrena în confruntarea electorală personalități cu notorietate, cum a fost cazul lui Traian Băsescu. Alegerile locale obligă PD la un nou rol politic ceea ce reprezintă o șfădare pentru un partid ce exercită rolul arbitru al guvernării. Devenit cel mai puternic partid al coaliției PD va încerca să realizeze în favoarea sa fragilul echilibru guvernamental și să se reorganizeze în vederea competiției pentru parlamentare și prezidențiale. Succesul electoral al PD este cel mai evident la București unde a realizat o victorie de prestigiu cu o mare încredere simbolică. De aceea politica de alianțe preelectorale a acestuia va fi condiționată de locul său în ierarhia politică de tranziție reieșită din alegerile locale, de ambițiile sale prezidențiale și de rolul pe care și-l pregătește în perspectiva guvernării de după alegerile parlamentare. Pentru moment a a numitul

pol social democrat devine imposibil de realizat cu PD în interiorul său, ori PD are un avantaj important asupra PDSR: Internaționala Socialistă. PSDR, ale cărei rezultate modeste – 2,13% – nu îl califică între partidele cu șansa de a depăși singure pragul de 5% introdus prin Ordonanța de Urgență pentru alegerile parlamentare, devine astfel vehiculul prin care PDSR s-ar putea apropia de Internaționala Socialistă și ar relativiza avantajul competitiv al PD.

Construcția social democrației rămâne însă în România o întreprindere de viitor cât vreme eticheta europeană nu a fost transformată încă într-o formulă politică reală. Chiar alegerile locale prin accentul pus pe candidați iar nu pe programe a ilustrat relativa inconsistența mesajelor și familiilor politice de tip occidental în România. Cei zece ani de tranziție nu au fost suficienți pentru acomodarea partidelor românești la ritmul și dezbaterile politice de tip occidental, iar o alianță pe baze principiale și doctrinare este dificilă cât vreme eticheta social democrației se aplică peste produse destul de diferite.

Dacă clasarea PDSR pe primul loc era așteptată, PD și-a dovedit în schimb marele câștigător al alegerilor locale, atât pentru victoria simbolică de la București cât și prin rezultatele de la nivel național. În 1996 PD obține 460 de primari pentru ca în 2000 să realizeze 481. Dar această victorie l-ar putea incomoda în creionarea alianțelor. Doar negocierile postelectorale, anticipate probabil de contacte preelectorale, vor clarifica poziția acestui partid în raport cu guvernarea. Dacă tendințele actuale ale electoratului nu se vor modifica, și la nivelul alegerilor parlamentare mari schimbări nu pot apărea, atunci probabil PD va angaja contacte la un anumit nivel cu PDSR mai degrabă din motive tactice, însă participarea la guvernare va depinde de rezultatele alegerilor parlamentare și prezidențiale.

Una din tendințele pe care alegerile locale le confirmă privește guvernarea prin coaliție. Problema coalițiilor de guvernare în România rezidă în aceea că acestea nu propun politici publice, ci candidați pentru funcții ministeriale, de unde lipsa de coordonare a politicilor guvernamentale și dinamica diferită a

reformelor. Rezultatele alegerilor locale nu par să indice o schimbare a acestei practici. Negocierile pentru alegerea președinților Consiliilor Județene sau a viceprimarilor au urmărit impunerea unor oameni, nu favorizarea unor politici publice. Măsură în care guvernarea de după alegerile din toamnă va fi eficientă este dată de partenerii, de soliditatea lor, de angajamentele internaționale, de atitudinea față de reformă, de disponibilitatea pentru politici publice coerente.

Personalizarea alegerilor și efectul ei asupra prezidențialelor

Rolul candidaților în alegerile locale și efectul lor asupra dinamicii partidelor și alianțelor poate fi analizat în privința lui Traian Băsescu. Două motive importante explică victoria lui Traian Băsescu: notorietatea candidatului Băsescu și proximitatea ideologică dintre cei doi candidați, care a făcut ca diferența dintre voturile pentru sectoarele Bucureștiului și votul pentru primarul general să fie în favoarea lui Traian Băsescu. Candidat controversat, Băsescu a reușit să-și folosească atuurile, care s-au potrivit campaniei sale și s-au pliat pe orizontul de așteptare al bucureștenilor. Creșterea spectaculoasă în sondajele a dovedit că Băsescu a fost un candidat percutant care și-a modelat campania în funcție de electoratul bucureștean, stabilindu-și cu atenție grupul țintă pe care l-a purtat în turul al doilea al alegerilor, bazându-se pe estimări relativ corecte ale prezenței la vot și ale motivației alegătorilor. Alegerile din București au fost puternic politizate, iar în turul II când se votează de obicei "împotriva" alegătorii CDR nu au abandonat jocul electoral, ci au participat și au votat împotriva candidatului PDSR, transmițând un mesaj politic. Victoria lui Băsescu este simbolică în București, pentru că, deși PDSR a câștigat la nivel național, nu a reușit să câștige cel mai important post de primar. Este un semn că un anumit tip de alianțe politice, care pun în mișcare și vectorul personalitate, pot într-un fel, minimiza tendința în favoarea PDSR.

Politizarea alegerilor parlamentare și efectul bipolar al prezidențialelor a fost testat în alegerile pentru Primarul General din București. Efectul pervers al acestei politizări a dus la regândirea prezidențialelor și pe fundalul politicii de alianțe a partidelor de la guvernare a contribuit la retragerea din cursa pentru prezidențiale a lui Emil Constantinescu. Viitorul funcției prezidențiale va fi legat de modul în care electoratul se va orienta spre dezbaterile politice sau spre dimensiunea tehnică a guvernării. Tendința de a impune în cursa pentru prezidențiale personalități fără afiliere partinică direct relansează competiția pentru alegerea președintelui. Alegerile de la București au dovedit că efectul candidatului relativizează forța partidului în condițiile unei campanii bine structurate strategic și tactic. De aici socialul se transformă în politic și competiția electorală cu logica să remodeleze prioritățile. Profilul contra-candidatului lui Ion Iliescu a fost într-o oarecare măsură anticipat de Traian Băsescu și prin aceasta rolul de test al alegerilor locale se confirmă o dată în plus. Traian Băsescu nu a transformat PD în principalul partid al Capitalei dar prezența sa la Primăria Generală va influența politica municipală a partidelor și va relativiza dominația PDSR asupra Consiliului General și sectoarelor. Un tehnician sprijinit de partide și agreat de occident candidat la prezidențiale anunță o situație de același gen privind guvernarea.

Restructurarea alianțelor și coalițiilor de partid tradiționale

Alegerile locale au confirmat și au agravat criza CDR. Principalul vector electoral al acestei alianțe, PN-CD, se află la originea acestei situații, datorită crizei de succesiune pe care a provocat-o dispariția refondatorului său, Corneliu Coposu. Luând forma unor crize interne privind poziționarea în raport cu succesiunea mereu amânată, crizele PN-CD au contribuit la prăbușirea imaginii generale a guvernării. Expulzarea a doi foști prim-miniștri din partid a evidențiat și criza de personal politic.

Spre deosebire de PD, care, printr-un ir de crize i de lu ri de pozi ie, s-a delimitat în anumite momente cruciale de guvernare, PN CD a fost permanent identificat cu guvernarea i a pl tit, evident, costurile. În acest context CDR a devenit principala înfrânt a alegerilor locale ob inând 5% din totalul primarilor, dar doar 8 în mediul urban (2 în municipii capital de jude , 3 în municipii i 3 în ora e) în mediul urban unde domina în 1996. La acest efect a contribuit i strategia PNL de a candida separat în alegerile locale. Fiind unul din înving torii modera i ai alegerilor locale, cu 8,5% din primari, 7,81% din consilierii locali i 6, 98 din consilierii jude eni, PNL î i reg se te rolul de la începutul deceniului 10 când era principalul partid a ceea ce era atunci opozi ia. Eliberat de complexe i orientat spre guvernare, PNL a ini iat o serie de contacte care au încercat s converteasc experien a localelor într-o strategie pentru parlamentare i preziden iale. Absen a candidatului la preziden iale i încercare de a realiza o alian cu APR au relativizat succesul electoral i au adus partidul în pragul unei sciziuni la vârful. Retragerea pre edintelui Emil Constan-tinescu din cursa pentru preziden iale a reorientat politica de alian e a PNL.

Politica de reconfgurare a alian elor vizeaz pozi ionarea în raport cu PDSR care devine partidul dominant al momentului. Relansarea alian- elor nu poate viza decât recuperarea unei p r i a electoratului urban. Îns bun parte din votul în favoarea PDSR se strânge în zone în care CDR nu a avut niciodat succes. Sondajele au ar tat c zonele rurale, mai ales satele periferice, conteaz într-o asemenea direc ie. Or, cam 50% din satele române ti sunt periferice asupra c rora efectul campaniei este minimal. Dinamica electoral este strâns legat de evaluarea general a guvern rii i a performan elor ei. O campanie bun poate minimiza un dezastru electoral de propor ii dar nu poate transforma radical votul. De aceea alegerile preziden iale devin un pariu interesant, c ci miza func ieii poate infuen a dinamica guvern rii dup 2001.

Organizarea alegerilor

Alegerile locale din iunie 2000 s-au desf - urat într-un cadru legislativ instabil, legea alegerilor locale fiind modificat cu o s pt mân înainte începerii campaniei electorale, prin intermediul unei Ordonan e de Urgen emis de Guvernul României, OU 28/2000. Procedura modifi c rii legilor electo-rale prin ordonan de urgen a continuat de altfel i în lunile mai i iunie referitor la alegerile parlamen-tare i preziden iale. Promovate f r o consultare prealabil cu societatea civil , ordonan ele de urgen pentru modifi carea legilor electorale creeaz un precedent periculos transformând poli-tica faptului împlinit într-o metod de guvernare. Practic guvernamentalist ce transform Parla-mentul într-o simpl institu ie legislativ anex a Guvernului, ceea ce înt re te caracterul de regim semipreziden ial cu accente guvernamentaliste din România, utilizarea ordonan elor de urgen pe scar larg a m rit fractura dintre partidele i institu ii politice i societatea civil , iar recursul la aceste procedur în privin a legilor electorale, legi ce ar trebui s fac obiectul unor largi dezbateri i unui consens democratic îngrijoreaz . În aceste condi ii se impun presiuni energice focalizate asupra acelor institu ii sensibile la mesaje din partea organiza iilor neguvernamentale. În acela i context poate fi abordat i chestiunea reglement rii transparente a finan rii campaniilor electorale poate f abordat în acela i sens pentru a folosi oportunit ile perioadelor preelectorale i electorale. Problema selec iei personalului politic, a modifi c rii legisla iei electorale i finan rii campaniilor reprezint provoc ri la care societatea civil poate r spunde prompt. Focalizarea Guvernului pe problematica economic i a guvern rii pe Guvern a creat o serie de tendin e tehnocart-autoritariste. Practica consul-t rilor care s creeze convergen e i s asigure o cât mai larg participare la luare deciziilor mai ales în probleme sensibile ca cele politice trebuie reluat .

Participarea electoral s-a situat sub cotele alegerilor locale precedente, f r însa ca sc derea

sfe catastrofice. La nivelul participării electorale se observă apariția unui clivaj rural/urban. Participarea electorală în zona urbană este semnificativ mai mică. Mai ales în marile orașe participarea a fost mult sub 50%, pe când în orașele mici și în comune a depășit 50%. Un alt clivaj, etnic de data asta, s-a manifestat la nivelul participării electorale. Zonele cu o mare concentrare a minorității maghiare (Harghita, Covasna) au înregistrat o prezență la urne peste medie; iar potențialul etnic a stimulat la Târgu Mureș o prezență excepțională la turul al doilea, 70%, superioră cu 20% prezenței la primul tur. Prezența la urne devine un indicator, chiar dacă indirect, al democrației locale și spiritului comunitar. Acolo unde forme semidirecte de democrație pot fi folosite electoratul reacționează mult mai bine la stimulii electorali. De altfel înmulțirea candidaturilor în zona rurală a fost un indicator al interesului față de problemele administrative și descentralizare. În marile orașe (București, Timișoara, Craiova, Iași, Constanța, Cluj) lipsa transparenței actului administrativ, suspiciunea de corupție, problemele sociale au afectat apetitul electoral al populației.

Cumularea alegerilor pentru primari, consilii locale și consilii județene are un efect de contagiune. Tendința de personalizare a alegerilor locale este deci ridicată și contribuie la transformarea consiliilor locale în primul rând în anexe ale primarilor. Tendința de oligarhizare a administrației prin controlul primarilor asupra consiliilor este una din cauzele lipsei de consistență a democrației locale în multe zone. Reprezentând un alt tip de comunitate și o altă formă de instituție, componența Consiliului Județean resimte înfuența directă a cumulării celor trei tipuri de alegeri. Ar fi de preferat pentru a stimula un alt tip de comportament comunitar și electoral ca la acest nivel alegerile județene să fie disjuncte de cele orașene și comunale.

Absența unui Birou Electoral Central Permanent sau a unei instituții echivalente (instituție prezentă în majoritatea statelor europene) a condus la organizarea improvizată a condițiilor de desfășurare a alegerilor locale. In suficiența instruirii membrilor

Birourilor Electorale Județene, de circumscripție, dar mai ales a membrilor birourilor secțiilor de votare a condus la accentuarea gradului de confuzie în desfășurarea votării dar mai ales în procesul de numărare și înregistrare al rezultatului pe secții de votare, sporind riscul apariției neregulilor.

Rezultatele alegerilor locale implică atât accelerarea tendinței de restructurare a spațiului politic cât și o imperioasă nevoie de reorganizare a procesului electoral. Efectul scrutinului majoritar asupra celui proporțional contribuie în mare măsură la actuala structură a clasei politice românești. Slăbiciunile partidelor, dificultățile organizatorice și criza de personal politic îngăsesc în candidaturile majoritare, pentru primărie sau pentru președinție, o bună acoperire. Politica românească se află în fața unui examen de etapă; tranziția spre forme democratice de guvernare și partajarea puterii cu societatea reală sau limitarea doar la exersarea aparentă a guvernării și oligarhizarea la nivelul instituțiilor politice sunt rezultatele posibile ale testului. Între cele două extreme o multitudine de puncte intermediare a căror importanță este dată doar de tendința generală.

CRISTIAN R. PÎRVULESCU – Absolvent al Facultății de Filosofie, Universitatea București. Lector la Școala Națională de Studii Politice și Administrative.

Transilvania – hartă electorală

SABINA FATI

Rezultatele alegerilor locale din iunie 2000 au reconfirmat opțiunile politice diferite ale electoratului din Transilvania (în care includem județele Bistrița-Năsăud, Crișana, Maramureșul) față de celelalte regiuni istorice. Locurile câștigate aici de partide în consiliile județene, principalul barometru înaintea alegerilor generale, demonstrează că în vestul țării CDR, PNL și UDMR dețin majoritatea, în vreme ce în restul țării PDSR și-a recâștigat fostele feșuri și domină atât Moldova, cât și Muntenia. Partidele care formează arcul guvernamental (31%) au câștigat pe ar mai multe mandate decât PDSR (27%), dar balanța este mult mai înclinată în favoarea coaliției în Transilvania, decât în celelalte regiuni, diferența provine, însă, de la voturile primite de UDMR. Fără electoratul maghiar, restul coaliției obține în Transilvania mai puțin decât în vechiul regat, fiindcă pe ar, procentele primite de partidele din arcul guvernamental pentru consiliile județene: CDR(8%) + PNL(7%) + PD(10%) + UDMR(6%) reprezintă 31%, iar fără procentele UDMR (6%), coaliția s-ar afla sub rezultatul PDSR (27%). Diferența dintre Transilvania și Vechiul Regat este, după aceea, logic simplă datorită tot de UDMR: în Transilvania CDR(7%) + PNL(7%) + PD(8%) au câștigat împreună 22% din mandatele de consilieri județeni, în timp ce UDMR a obținut singur 20% din aceste procente, iar în Vechiul Regat CDR(7%) + PNL(8%) + PD(11%) au totalizat 25% din locurile în consiliile județene.

Electoratul maghiar este cel care a înclinat, în Transilvania, balanța spre forțele reformiste, la toate alegerile de după 1989. Fără voturile celor 20 la sută de fidei ai UDMR, geografia electorală a Transilvaniei nu ar fi arătat prea diferit de cea a Vechiului Regat. Există, însă, și altele de argumente

care ar putea demonstra că electoratul ardelean, spre deosebire de cel al celorlalte provincii istorice este din ce în ce mai atașat valorilor partidelor care militază pentru privatizare, economie de piață, descentralizare: “în timp ce în 1990 – la alegerile parlamentare – opoziția a obținut rezultate peste 40 la sută doar în cele 4 județe unde numărul populației maghiare este mai ridicat, în 1992, județele Harghita, Covasna, Mureș și Satu Mare li s-au adăugat și județele Bihor, Arad, Timiș (cu rezultate de peste 50 la sută în favoarea opoziției democratice). La alegerile din 1996 s-a produs ruptura și în județele din centrul Transilvaniei, cu o populație preponderent românească. Acest lucru a demonstrat clar că este vorba de un dat structural care depinde prin semnificația sa de factorul maghiar”¹. La alegerile locale din 2000 consilierii județeni desemnați de PNL și CDR și-au devansat pe cei ai PDSR în Mureș, Satu Mare, Bihor și Sălaj, iar în alte 5 județe, Alba, Arad, Bistrița-Năsăud, Brașov și Maramureș, Convenția Democrată, liberalii și UDMR reușesc întrunească majoritatea în fața PDSR, determinante fiind voturile maghiare, fiindcă separat CDR și PNL surclasează PDSR, doar la o diferență de cel mult două mandate. În Covasna, Harghita, Mureș, Satu Mare, Sălaj și Bihor, UDMR deține majoritatea în Consiliile județene. Județele atipice sînt Cara Severin și Hunedoara, unde PDSR s-a dovedit mai puternic decât partidele coaliției de guvernământ. Fără îndoială că electoratul ardelean are tendințe mai reformiste decât cel din Vechiul Regat, dar aceste tendințe sînt puternic susținute de votanții UDMR.

Noutatea scrutinului local din 2000 este, însă, dispariția, aproape totală, a PRM și PUNR în Transilvania, unde electoratul ultra-naționalist era până acum aproape egal cu cel al UDMR. Realegerea

lui Gheorghe Funar în funcția de primar al Clujului este o excepție, iar harta electorală a orașului arată că liderul PRM a fost ales de locuitorii periferiei, cei mai mulți dintre ei fiind nou veniți aici, prin programele de industrializare ceauștiste, deci clujeni la prima generație.

tergerea celor două partide naționaliste de pe harta electorală a Transilvaniei demonstrează că “pericolul maghiar” nu mai este perceput atât de acut, că participarea UDMR la guvernare a reușit să atenueze prejudecățile și temerile “patrioților” din vestul țării și că semnalele de alarmă false trase de PDSR nu au avut mari ecouri. Chiar dacă o parte din electoratul PUNR și PRM a trecut la partidul domnilor Iliescu în N stase, dispariția celor două partide cu platforme naționaliste, reprezintă un prim pas spre atenuarea rivalităților politice reciproce dintre români și maghiari, un prim pas către depășirea versiunilor diferite ale istoriei, chiar în condițiile în care Platforma Reformistă din UDMR tinde să se radicalizeze prin discursuri care aduc în prim plan autonomia regională – un subiect prea sensibil pentru această etapă, care va avea un efect contrar celui scontat de reformiștii maghiari, care ar putea recicla lozincile PDSR referitoare la “pericolul de la granița de vest” și care va accentua neîncrederea dintre maghiari și români în această regiune.

Cei care se bazează pe particularismul ardelean când proiectează strategii imediate pentru autonomia regională trec cu vederea faptul că această identitate regională nu mai are o acoperire suficientă în realitatea economică și socială, și că în pofda stereotipiilor regionale, Transilvania de astăzi seamănă destul de bine cu restul României. O argumentare solidă acestui proiect ar trebui să plece de la date economice, diferențele chiar dacă există, nu sînt încă atât de mari încît să convingă “electoratul patriot” din Ardeal susținătorii care autonomiști.

Datele statistice și calculele economice demonstrează că zona vestică este cu mult înaintea celorlalte, iar potențialul centrifug ar putea crește dacă puterea de la București nu va delega puterilor locale din atribuții. Conștientizarea contribuției

diferențiate la Produsul Intern Brut care apoi se distribuie uniform ar putea deveni un punct vulnerabil dacă guvernul nu se preocupă mai mult de echilibrarea disparităților regionale. Cele mai ample diferențe au fost identificate în domeniul dezvoltării economice și al standardului de viață din gospodăriile populației, pentru care valorile medii ale primelor cinci județe sînt de 2,4 ori mai mari decît ale ultimelor cinci, deși în ceea ce privește PIB, valorile medii sînt deocamdată de doar 1,5 ori mai mari².

Procesul descentralizării nu este pus de clasa politică românească alături de cel al consolidării democrației. Autonomia puterii locale și descentralizarea sînt considerate în discursul public problematice și delicate, dar ultracentralismul este tot mai rară opoziție pe lista pericolelor majore. Unitarismul și centralismul pot pune, înșelător, la grea încercare democrația, societatea pluralistă, pentru că grupul ajuns la putere are posibilitatea în acest fel să promoveze cu mult ușurință mizeria și nepopularitatea, dar și în detrimentul interesului public. În același timp, există riscul unei incoerențe care să afecteze politicile publice locale dacă centrul se află sub influența cînd a uneia cînd a alteia dintre forțele prezente într-o societate pluralistă³. Descentralizarea și eficientizarea administrației locale s-a bucurat de o oarecare atenție doar în cabinetul Ciorbea, care a și adoptat de altfel Ordonanța de urgență privind modificarea Legii 69/1991. Această lege încerca să asigure o mai bună redistribuire a competențelor la nivel local printr-o reorganizare a prefecturilor, dar ea a fost destul de controversată în legislativ și în final retrasă de guvernul Vasile și nu a fost completată cu Legea finanțelor publice. Dezbaterile în jurul modificărilor pe care le propunea ordonanța au fost centrate mai mult asupra consacrării dreptului minorităților naționale de a folosi limba maternă în raporturile cu administrația în localitățile în care există 20 la sută de cetățeni ai respectivei minorități, neglijînd însă sursele necesare subsidiarității. Autonomia locală rămăsese încă un concept teoretic, iar problematica regionalismului a fost tratată timid prin Legea regiunilor defavorizate, destul de greu de

aplicat în condițiile unui buget auster.

În ciuda politicilor forțate de echilibrare regional practicate asiduu până în 1989 și conservate mai apoi, județele în care ritmul de creștere industrială a fost cel mai ridicat (Botoșani, Bistrița-Năsăud, Olt, Sălaj, Teleorman, Vaslui) au fost, în mod paradoxal, afectate de cele mai înalte rate ale migrației. În vreme ce regiunile cu un ritm mai scăzut al industrializării (în general fostele județe industrializate și ariile urbane) s-au caracterizat prin rate înalte ale nivelului migrației⁴. Odată cu evoluția economiei de piață resursele tind să se orienteze către regiunile în care maximizarea utilizării lor este posibilă, de aceea regiunile mai sărace, care au avut parte de o dezvoltare industrială artificială suportată foarte greu tranziția și ajustările structurale necesare într-o economie liberă. Experiențele firmelor Ramboll (Danemarca), EPRC (Marea Britanie) și GOM Vlaams-Brabant (Belgia) au alcătuit pentru Cartea Verde a dezvoltării regionale o hartă a disparițiilor regionale din România, care localizează și răsărit și subdezvoltarea în două arii principale ale țării: nord-estul, care include în totalitate regiunea istorică a Moldovei, și sudul, respectiv cea mai extinsă zonă agricolă – Câmpia Română. Spre deosebire de aceste arii, Vestul și Centrul țării concentrează zonele cele mai bogate și mai puternic dezvoltate din punct de vedere al veniturilor din gospodăriile populației, echipării și dotării tehnico-sociale și al potențialului economic. Cele patru județe cu indicii globali de dezvoltare foarte ridicați se află toate în vest: Brașov, Cluj, Sibiu, Timiș⁵. Peste 45 la sută din numărul total al firmelor înregistrate în România se concentrează în cele mai dezvoltate opt județe, cu un total de 30 la sută din populația țării. Cu excepția județelor Bistrița-Năsăud și Sălaj, județele din vestul țării înregistrează valori ridicate și foarte ridicate pentru indicii globali de dezvoltare. Sînt, deci, evidente disparitățile regionale, care în principiu respectă și regiunile istorice.

Supercentralizarea care persistă atât la nivelul concepției programelor politice și economice cît și la cel al punerii lor în aplicare nu face decît

să îndepărteze provincia (care tinde să se tot mai bogate de centrul dirijist și superbirocratizat. Curba ascendentă a dezvoltării economice din Transilvania semnalez că resursele și poate un grad mai ridicat de civilizație din această zonă atrag investiții semnificative și duc la o redirecționare a fluxului de schimburi dinspre est spre vest, redirecționare accentuată și de minoritatea maghiară orientată în mod natural spre Ungaria. Se poate vorbi în acest fel de o relativizare a distanțelor pentru că densitatea tranzacțiilor – vizite, mesaje, interacțiuni, contacte generale – micorează distanța. Karl Deutsch susține de pildă că “pe măsură ce acestea scad se pot naște frontiere, linii de granițe și granițe. Granițele pot fi de două tipuri. În tipul clasic, denumit granițe în trepte, frecvența tranzacțiilor scade foarte încet pînă la un punct, apoi scade abrupt pentru o distanță dată, pentru că în ultima fază se diminuează din nou. Zona în care tranzacțiile scad relativ rapid poate fi la fel de bine îngustă sau largă, dar indiferent de mărimea ei, rapiditatea scăderii tranzacțiilor crează o zonă de granițe”⁶. Cu cît puterea centrală va încerca să mențină dirijismul cu atît forțată de inerție a regiunii va crește, iar mijloacele pe care le oferă sistemul democratic și economia de piață vor fi folosite pentru dezvoltarea unui centru zonal. Sigur că istoric vorbind, dezvoltarea Transilvaniei nu are legătură doar cu integrarea sa în spațiul economic austro-ungar ci și cu contactele sale economice cu spațiul românesc, dar acum pe fondul situației actuale relațiile cu vestul tind să se refacă, deși nu neapărat și imediat în detrimentul celor interne.

Harta electorală a Transilvaniei după scrutinul local pune în evidență două elemente: tendința electoratului către partidele reformiste și dispariția aproape totală a partidelor ultranaționaliste. Aceste elemente ar trebui să atragă atenția elitei politice, române și maghiare, că în aceste regiuni schimbările se produc mai repede, că retorica naționalistă nu mai este atrăgătoare, că diferențele economice, chiar dacă sînt, încă mici, se vor accentua, că descentralizarea este soluția atât împotriva discursurilor autonomiste propuse

Alegerile locale

de reformi tii maghiari, cît i împotriva revenirii în prim plan a na ionali tilor români. Transilvania poate f transformat astfel din “teritoriul problem ” folosit pentru ap rarea statului na ional unitar, într-un teritoriu deschis, dintr-un spa iu-subterfugiu într-un spa iu de mediere.

NOTE

1 Gustav Molnar, **Problema Transilvană**, Altera, nr. 8, 1998, p.53

2 **Cartea Verde – Politica de dezvoltare regională în România**, editat de Guvernul României i Comisia European prin Programul PHARE, Bucure ti, 1997

3 Paul Hirst, **Associative Democracy, New Forms of Economic and Social Governance**, Polity Press, 1994

4 ibid (2)

5 indicele global al dezvolt rii cu care se opereaz în Cartea Verde a fost calculat pe baza

(PIB, rata omajului), Infrastructura (drumuri, c i ferate, telefoane, paturi de spital, coli, cantitate de ap potabil distribuit , procentul locuin elor racordate la sistemele de distribu ie a apei), demogra fe (presiune uman , migra ie net , indicele vitalit ii demografice), urbanizare (procentul popula iei urbane, standardul vie ii familiale cu num r de autoturisme la 1000 de locuitori), educa ie, migra ie extrajude ean , rata mortalit ii infantile.

⁶ Karl Deutsch, **Nationalism and Social Communications**, MIT Press Cambridge, Mass, 1966

SABINA FATI – Absolvent a colii Na ionale de Studii Politice i Administrative. În prezent secretar executiv la Logistical Center TACTIC. Cores-pondent de pres la Radio Europa Liber . A fost editor la Mediafax în 1994 i la revista Tinerama în 1993.

radio **delta** rfi 93.5 fm

Ascultă ce mică e lumea!

Bătălia pentru București

ANA DINESCU

Spre deosebire de alegerile locale anterioare din București, cele din acest an marchează o schimbare semnificativă a comportamentului electoratului Capitalei. Dacă până acum voturile au fost acordate cu predilecție pe criterii ideologice – fiind preferați candidații fostei opoziții drept pentru care acest oraș a fost inclus în harta electorală ca un bastion mai liberal și anticomunist – în urma scrutinului din acest an a ieșit învingător Traian Băsescu, un candidat cu o individualitate aparte în peisajul politic românesc. Un om care a dus la căderea unui guvern – cel al lui Victor Ciorbea în 1997 – și care de multe ori, plasându-se pe poziții mai puțin diplomatice a dat peste cap planurile de împăciuire îndelung negociate ale coaliției. După ecurile mandatelor lui Crin Halaicu și Viorel Lis, care au reprezentat în fruntea administrației publice locale bucureștene, PNL, respectiv PNCD, confrunțiri cu numeroase acuzații de corupție, cetățenii capitalei s-au îndreptat spre alt opțiune.

Băsescu a câștigat încrederea electoratului bucureștean pentru un mandat de patru ani mai mult prin imaginea sa de om autoritar, un fel de personaj romantic al tranziției românești care găsește soluția cea mai potrivită în situații de criză, fără a lua în calcul socotelile algoritmului. După patru ani de ezitări și decizii controversate ale actualei coaliții, Traian Băsescu – ultimul intrat în cursa pentru Primăria Capitalei, drept pentru care victoria sa a fost cu atât mai spectaculoasă – a reușit să se plaseze pe primul loc datorită imaginii pe care și-a creat-o în rândul electoratului și mai puțin în baza unui program de măsuri sau a susținerii unui partid, în speță PD, formațiune cotate cu procentaje ce nu duceau cu gândul la un scor atât de ridicat pentru București.¹

Dincolo de aceste considerații de ordin general, vom încerca în cele ce urmează să facem o

trecere în revistă a platformelor electorale (acolo unde acestea există în adevărate accepțiuni a cuvântului) ale primilor trei plasati în primul tur al alegerilor locale pentru București din 4 iunie 2000 și a mesajelor transmise de această electoratului².

Din punctul de vedere al analizei politice, acestea se constituie în elemente de evaluare a momentului actual parcurs de societatea românească, după zece ani de tranziție. În egală măsură, modul de abordare a problemelor urbei, de fiecare dată din cei trei candidați în parte, poate da o imagine asupra modului în care ar putea fi abordate alegerile generale din toamnă, din unghiul strict al limbajului politic, dincolo de alianțele și coalițiile preelectorale care urmează să se constituie, cel mai probabil, până în toamnă.

1. Miza finală - integrarea europeană a urbei

Dintre cei trei pretendenți la fotoliul de primar de care ne ocupăm, Călin Călin Chiriș, reprezentantul CDR și fost primar al sectorului 5, a intrat în cursa electorală cu un program elaborat și detaliat, articulat pe problemele urbei. În zece puncte, el încearcă să ofere soluții pentru eliminarea birocratiei și corupției, creșterea resurselor bugetare, rezolvarea problemei circulației, controlul animalelor fără stăpân sau salubritatea Capitalei. Un capitol aparte se referă la problemele sociale, care, însuși în mod normal, trebuie corelate cu demersurile guvernamentale în această direcție. El a avut în vedere în finele unei “case de retragere pentru persoanele vârstnice”, “acordarea de gratuitate pentru toți pensionarii pe transportul în comun” și “accesul la teatru și la spectacolele organizate de instituțiile publice locale”, precum și gratuitate pentru elevi, studenți și militari pe transportul în

comun. Pentru elevi și studenți a promis acces gratuit la trandurile Primăriei Capitalei. Facilități similare au fost promise și cu alte ocazii de candidații la fotoliul de primar, care odată aleși și confrunțați cu disponibilitățile financiare reale, au fost nevoiți să se dea înapoi.

Cuvântul cheie al programului său electoral îl constituie integrarea europeană. Fie că este vorba de reconstrucția urbană, salubritatea Capitalei sau dezvoltarea turismului, Chirișare în vedere transformarea Bucureștiului într-un oraș european, demersurile se ar încadra în efortul general de integrare a României în UE. De altfel, în campania electorală a candidatului mesajele au subliniat și alegerea lui Chirișca vicepreședinte al Camerei Deputaților Locale din cadrul Consiliului European, ca o confirmare a formei sale pro-integrare. Dimensiunea principală a platformei sale o reprezintă comunicarea cu cetățenii și implicarea acestora în activitățile Primăriei, tocmai pentru a crește și responsabilitatea celor aleși care, după cum a demonstrat-o experiența de până acum, uită foarte ușor de cei care le-au acordat încrederea. În acest sens, el se gândea la încheierea de contracte cu societățile de televiziune prin cablu pentru ca acestea să prezinte zilnic bucuriile tenilor, pe un program special, toate informațiile legate de activitatea administrației publice centrale și serviciile oferite locuitorilor. Apoi, candidatul CDR avea în vedere și întâlniri și discuții periodice cu cetățenii în diverse cartiere și campanii de informare și comunicare privind salubritatea orașului. Birocrația și corupția – asociate deseori în ultimii ani cu activitatea autorităților locale – ar putea fi eliminate, în opinia candidatului Chiriș, prin crearea unui sistem de ghișeu unic și informatizarea Primăriei, ceea ce, crede el, va duce la “simplificarea sistemului de informare și autorizări”. Aceste două fenomene sunt, însă, o manifestare a unei mentalități care nu va putea fi schimbată doar prin introducerea de aparatură modernă, fiind necesar, în primul rând, introducerea de criterii de selecție bazate pe profesionalism.

Problema drumurilor, revine ca un leit-motiv al campaniilor electorale de până acum. În afară de elementele devenite de-acum clasice (amenajarea străzilor conform standardelor de calitate și refacerea

oselei de centură pentru descongestionarea centrului sau crearea de sisteme de parcare supra- și subterane), promisiuni, în mare parte, nerespectate de edilii Capitalei, sunt introduse elemente noi: refacerea trotuarelor, inclusiv bordurile, pentru persoane cu handicap locomotor și introducerea de semnale acustice la semafoare, un nou semnal al încadrării în standardele europene. Cu ce bani ar putea fi, însă, duse la îndeplinire aceste promisiuni? Călin Călin Chirișare în vedere mai multe variante de majorare a resurselor bugetare până în 2004: vânzări de spații comerciale și de spații cu destinație de locuință, concesionările de terenuri și servicii, introducerea și perceperea de taxe locale asupra cazinourilor, efectuarea de servicii cu plată pentru persoanele fizice, firme și instituții. Programul mai face referire și la “creșterea subvențiilor de la bugetul de stat mai ales pentru investiții importante, de interes național, dar fără a oferi mai multe detalii în acest sens. În același fel se vorbește și despre “creșterea productivității în efectuarea serviciilor municipale” sau “stimularea competiției în furnizarea de servicii municipale și de sector”. Datele concrete lipsesc și la capitolul “parteneriat public-privat” unde se vorbește despre necesitatea unei inițiative legislative prin care toate serviciile publice (apă, încălzire, canalizare salubritate, electricitate, alimentare cu gaz) au trebuit trecute în proprietatea Primăriei municipale. În acest sens, se are în vedere ca 20% din acțiunile acestei societăți să se distribuie gratuit bucuriilor tenilor, 51% să se vândă prin Bursa de Valori București, iar restul să rămână în proprietatea primăriei, care să-și creeze un grup de gestiune economică, controlat de Consiliul General. Nu în ultimul rând, Călin Călin Chiriș se gândea și la tineri, căror le-a promis că va organiza “periodic(...) noi motive de distracție, pentru ca Bucureștiul să redevină un oraș vesel, în care energiile tinere să se consume în mod creator, și nu distructiv”. Astfel, se vorbește de refacerea parcurilor și locurilor de joacă, organizarea de concerte și concursuri în aer liber sau pentru piste pentru roleri și bicicliști. Lipsesc, însă, referirile la eventuala implicare a tinerilor în acțiunile municipalității în care aceștia să se angreneze în mod direct și căror să li se acorde atenție din partea

generațiilor aflate în funcții de decizie.

Deși este desemnat „spiritul european” al candidatului CDR, conceptului de descentralizare, element de bază al structurilor administrative occidentale, nu-i este acordat atenție egală. Cum, de altfel, nu este explicată nici relația dintre Primăria municipală și celelalte de sector și a raporturilor financiare și administrative care ar trebui să existe între acestea. Călin Călin Chiri a plecat la drum de la bun început cu un handicap serios: nerealizările administrației Lis, plecat mult de timp în timpul PN-CD pentru a face uitată neregulile de care a fost acuzat el și echipa sa. Promisiunile neîmplinite de acesta – drumuri mai bune, rezolvarea problemei câinilor vagabonzi, salubritatea orașului – au fost percepute drept o nerealizare a celor care l-au propus pentru acest post, în speță CDR, și care, aflați la guvernare, nu s-au dovedit a fi mai buni gospodari.

2. Un diagnostic pentru bolile Capitalei

Mult mai concis, candidatul PDSR, doctorul Sorin Oprescu, directorul Spitalului Clinic Universitar, are și el zece direcții programatice. În primul rând, pornind de la imaginea negativă pe care populația face de negocierile în bază pe algoritmi, în cele din urmă, pentru în alegerile politice de orice fel, el a promis „o administrație fără culoare politică”, unde „în posturile de decizie vor fi doar profesioniști”. Eliminând birocracia, el îi asigură pe cetățenii că „vor primi răspuns la cererile lor în maximum 30 de zile” și că „sesizările adresate regiilor vor fi verificate și vor primi răspuns în maximum 24 de ore”. Spre deosebire de contracandidatul său reprezentând CDR, programul lui Oprescu are în vedere, în mod concret „descentralizarea primăriilor de sector în funcție de prevederile legilor în vigoare”.

Pentru creșterea resurselor bugetului local, el avea în vedere obținerea de fonduri pe bază de programe și introducerea de taxe diferențiate pe imobile. În acest din urmă caz, candidatul PDSR se gândea la aplicarea unor impozite mari pentru proprietarii care nu și-au valorificat terenul, care ar putea fi astfel, de exemplu

determina și să construiască.

Sub titlul generos „vindecarea orașului de fagelul mizeriei” („mizeria” și „sărăcie” caracterizând, în opinia PDSR, actuala guvernare și străbat ca un frământ întreaga campanie a celui mai important partid de opoziție) se are în vedere „contractarea a cel puțin două firme de salubritate, pentru a crea astfel o concurență reală”.

Din cele zece puncte ale programului candidatului partidului condus de Ion Iliescu nu lipsesc nici „modernizarea pasajelor din capitală”, „încheierea unui contract corect cu Renel pentru iluminatul stradal”, promisiunea că „Primăria va atribui numai locuințe sociale” sau aceea de „reducere a pierderilor din rețele în zonele centrale” prin înlocuirea materialelor din care acestea sunt confecționate în prezent și punerea în aplicare a unor proiecte de dezvoltare urbană.

În rest, el a încercat să-i convingă pe bucurătorii de calitate să-l aleagă pe el ca manager și în profesionalismul său, carte de vizită pe care l-ar fi putut recomanda pentru conducerea unui „oraș bolnav” căruia să-i stabilească diagnosticul adecvat. Imaginea doctorului director de spital bun manager care, datorită profesionalismului de care a dat dovadă a fost prezentat de PDSR încă de la alegerile de acum doi ani când se căuta un înlocuitor al lui Victor Ciorbea. Atunci, însă, populația a preferat să acorde încrederea tot unui reprezentant al Convenției Democratice, actuala guvernare fiind încă în „perioada de probe” și nu fusese conturat prea clar curentul pro-PDSR.

Pe linia criticilor aduse actualei puteri că nu și-a respectat promisiunile și contractele încheiate la scrutinul din 1996, PDSR a încercat să impună imaginea unui om de acțiune, a unui specialist care preferă faptele vorbelor inutile. Imaginea orașului a fost suprapusă celei a mizeriei generale a populației și a nivelului scăzut de trai, „boli” pe care candidatul PDSR și partidul, în general, sunt gata să le „vindece”, pregătindu-se astfel terenul pentru alegerile generale și prezidențiale din toamnă.

3. Omul providențial

Imaginea cea mai bine individualizată o are, însă, reprezentantul PD, Traian Băsescu, fost de-acum ministru al Transporturilor. Dincolo de promisiunile inerente oricărui program electoral – care, de altfel, poate fi realizat doar din declarațiile publice făcute cu diverse ocazii, neexistând nici o variantă scrisă – el vine și prezintă propria sa carte de vizită. Un om al ordinii, autoritar, o personalitate distinctă în guvernele în care s-a aflat, chiar în propriul său partid. Nu pretinde că va rezolva peste noapte problemele câinilor vagabonzi și a drumurilor, a locuințelor sociale sau birocratiei. Dar e sigur că dacă “vine la Primărie” nu va accepta situația de până acum. Va face ordine și acest lucru este suficient pentru a-i convinge pe oameni să-l voteze. Pe el, și nu partidul sau coaliția aflată la guvernare. Când despre problema resurselor extrabugetare, Băsescu face referire la experiența sa de negociator cu instituțiile financiare internaționale, deci, din nou, experiența și spune cuvântul. Este adevărat că, nu de puține ori, este lipsit de diplomatie, de tact, face declarații intempestive, creează scandaluri politice. Dar populația îl percepe ca fiind cel care “spune lucrurilor pe nume” și se recurge la stratagemă politicianistă, vorbe goale și declarații diplomatice. Declarând clar, imediat după turul al doilea, că nu dorește să negocieze voturile cu nici un partid politic în condițiile în care unii parteneri de coaliție se și pregătiseră de diverse trocuri, el a reușit să-i aducă la urne și pe mulți dintre cei care, pe 4 iunie, nu se prezentaseră la vot, mulți dintre aceștia fiind votați ai Convenției, dezamăgiți de prestația alianței, așteptând “altceva” și refuzând să-i acorde votul PDSR.

Lipsa programului electoral propriu-zis a fost suplinit de o campanie mediatică bazată mai mult pe imaginea candidatului, un candidat hotărât să-și ia în primire noul sediu și stația din rândul indiferenței, corupției și nepăsării angajaților.

Dar, unul din principiile democrației este negocierea consensului, lucru de care actualul primar nu prea a dat dovadă în timpul perioadei în care a făcut parte din cabinetele care s-au succedat la Palatul Victoria. Astfel, din punct de vedere practic, atitudinea

rebelă a lui Băsescu poate avea și un revers negativ. Potrivit reglementărilor în vigoare, primarul nu este singurul care conduce această instituție, ci este secondat de alții care, tot prin votul cetățenilor, au fost promovate în Consiliul General. Împreună cu aceștia, majoritatea persoane de apartenențe politice diferite, și nu singur, va trebuie reprezentantul PDS să decidă soarta orașului. În lipsa unei disponibilități de negociere a primarului general, multe decizii risc să fie blocate, iaredin ele Consiliului se pot transforma în episoade ale unui bătălie, specific, de altfel, vieții politice românești post-revoluționare.

Victoria lui Traian Băsescu la Primărie Capitală ar trebui să dea gândit tuturor strategiilor care-și pregătesc deja planurile pentru scrutinul din toamnă, populația se îndreaptă mai mult spre oameni și nu spre partide. Și nu spre orice fel de oameni, ci spre aceia care reușesc să-i cucerească prin anunțarea – nu neapărat și punerea în aplicare efectivă – a unui plan de măsuri radical.

4. Învățămintele de viitor

Rezultatele votului alegerilor din București, dar și cele din țară au demonstrat înclinarea electoratului de a alege oameni și mai puține partide. Așa se poate explica faptul că la Giurgiu, de exemplu, primarul, fost PSM și devenit membru PNL cu doar câteva zile înainte de alegeri, a câștigat fără probleme noul mandat, în ciuda schimbării opoziției sale cu 180 de grade.

Nemulțumiri de prestația tuturor formațiunilor politice care au condus țara în ultimii zece ani, ei caută, atunci când merg la vot, oameni în care să aibă încredere. O încredere care nu poate fi câștigată decât dacă în baza rezultatelor concrete și a atitudinii respectivilor candidați. Iar, în aceste condiții, blocarea discuțiilor pe marginea unei reforme a sistemului electoral, îndeosebi introducerea sistemului de vot uninominal poate fi vădit că o ansă e udată de reformarea societății românești. La același capitol ar putea fi trecut și problema reducerii numărului de parlamentari, o necesitate pe care din ce în ce mai multe formațiuni politice o iau în seamă în ultimul timp

sau cea privind introducerea sistemului parlamentar unicameral.

Punerea, îns , în practic în mod efectiv a unor asemenea m suri întârzie în mod special datorit procedurilor greoaie de modificare a Constituiei. În cei nou ani de la promulgare, o singur ini iativ de acest gen a reu it s fe depus la Parlament, cea privind garantarea propriet ii – care, potrivit actualelor reglement ri este doar “ocrotit ” – venit din partea PNL, dar aceasta nu a reu it s dep easc nivelul discu iilor din comisiile de specialitate ale Camerei Deputa ilor.

În cei zece ani care au trecut de la schimb rile din 1989, încrederea popula iei în clasa politic i, în general, în politicieni s-a erodat continuu. Acela i sondaj Metro Media Transilvania citat anterior i ap rut cu doar o lun înainte de alegeri arat c doar 4% din popula ie are “mult ” sau “foarte mult ” încredere în forma iunile politice. Parlamentul, o institu ie fundamental în conceperea legilor i, în special a celor care corespund cerin elor incluse în acquis-ul comunitar, este cotate cu cinci procente mai mult. Acelea i date oferite de respectivul sondaj de opinie creioneaz o imagine a st rii de spirit a popula iei într-un an electoral.

Astfel, la întrebarea “Cum crede i c ve i tr i pentru un an?”, 9% spun c “mai prost”, 21% “ceva mai prost”, iar 28% “aproximativ la fel”. Doar 26% spun c “mai bine” i 2% “mult mai bine”. În comparativ cu situa ia de acum un an, 17% spun c aceasta este “mult mai proast ”, 33% – “ceva mai proast ”, 37% – “aproximativ la fel”, 10% – “mai bun ”, i doar 1% au spus c “ceva mai bun ”. În plus, 28% dintre cet enii intervieva i spun c nu sunt “deloc mul umi i” de modul în care tr iesc, iar 47% nu sunt “prea” mul umi i. În propor ie de 22%, subiec ii au declarat c sunt “destul de mul umi i”, iar 3% “foarte mul umi i”.

R spunsurile date întreb rilor con inute un sondaj constituie un indicator foarte bun al st rii de spirit a popula iei care, confruntat cu lipsuri materiale din ce în ce mai mari, trateaz cu indiferen clasa politic i cre te din ce în ce mai mult num rul celor care refuz s - i exprime op iunea politic , neglijând

complet importan a pe care o reprezint exprimarea op iunii politice.

Potrivit sociologilor, încrederea constituie baza legitimit ii unui sistem politic sau a unei persoane. Astfel, erodarea încrederii pune în pericol întreaga construc ie a respectivului sistem. Aceasta, corelat cu pesimismul popula iei poate duce la o înstr inare de politic, apatie civic , încercându-se c utarea de solu ii în alte direc ii decât cele trasate în mod normal în cadrul spa iului oferit de institu iile democratice. Din aceste date, sociologii ajung la concluzia c adept ii unei solu ii autoritare se reg sesc în mai mare m sur printre pesimi ti i neîncrez tori.³ Aceast perspectiv poate explica, de altfel, de ce persoane ca Mugur Is rescu sau Teodor Stolojan, se bucur de o popularitate atât de ridicat : calitatea lor politic unanim acceptat de toat lumea este refuzul lor – cel pu in pân acum – de a rezista presiunilor de orice fel de a se înregimenta în vreo forma iune politic .

Semi-ecul formulei de organizare politic experimentat în ultimii zece ani ar trebui s ridice semne de întrebare elitelor române ti în leg tur cu oportunitatea men inerii acesteia pe viitor. Prelungirea acestei st ri de confuzie i nemulumire nu face decât s compromit îns i ideea de democra ie i de stat de drept. Aceast problem ar f fost rezolvat mai repede, îns , i f r prea mari complica ii, în contextul acceler rii procesului de integrare institu ional a României în Uniunea European . Dac cerin ele impuse de aceasta ar f fost nu numai acceptate formal, la nivel declarativ de clasa noastr politic , i ar f început s fe puse în aplicare la nivelul institu iilor statului, de exemplu, prin elaborarea de Parlament a legilor cerute de autorit ile de la Bruxelles, s-ar f creat o “etic a responsabilit ii” i România s-ar f putut conecta la un “spirit al timpului”, iar schimb rile de ordin structural ar f venit de la sine. Acest lucru nu s-a întâmplat, îns , iar noi continu m s ne plas m într-o situa ie de mijloc. Vrem, ne place chiar, s vin ajutoare financiare substan iale din partea Uniunii Europene dar, de foarte multe ori, din lene i indolen sau din refuzul de a accepta ideea unei direc ion ri a sumelor exclusiv în scopurile pentru care au fost acordate respectivii bani,

preferăm să pierdem.

Un caz concret în acest sens îl reprezintă discuțiile din ultimele săptămâni pe tema instituției care să administreze fondurile derulate prin programul SAPARD, care se adresează agriculturii și dezvoltării rurale, în lipsa unei soluții corespunzătoare în timp cât mai scurt fiind periclitate însă și oportunitatea derulării respectivului program.

Revenind însă, la subiectul tratat în acest articol, din punct de vedere al tehnicilor electorale, pentru prima dată în România au fost introduse mijloacele oferite de comunicațiile electronice, cei mai importanți candidați creându-și site-uri pe Internet, încercând să se adreseze tinerilor generații, în general cei mai deschiși către aceste noi moduri de comunicare.

Tot în cazul Capitalei, este de remarcat faptul că primării de sector au avut o campanie eclipsată de cea a candidaților pentru Primăria Generală. Prezența de cele mai multe ori mai mult în afara lipite în dezordine pe stâlpi sau în pliantele electorale împărțite la col de stradă, decât în mijlocul oamenilor simpli de pe stradă, acești candidați au fost mult mai puși în lumina reflectoarelor, iar programele lor au contat foarte puțin pentru cetățeni. Votul dat reprezentanților PDSR nu a fost, în acest caz, decât manifestarea unei înclinării generale a electoratului de a alege pe cei care au condus țara până în 1996 și mai puțin o preferință conturată în baza rezultatelor concrete ale activității acestora de până acum. Însă, legătura dintre cetățeanul de rând și primării de sector ar putea fi mult mai directă, multe dintre problemele acestora înzând de competența edililor de sector.

Descentralizarea administrației publice locale nu este, încă, un concept uzual pentru marea masă a populației, fiind perceput în general, în mod greșit, mai mult în asociere cu problemele etnice, deci, cu autonomia teritorială, și mai puțin în cauză modalități de organizare și, de exemplu, de gestionare a resurselor financiare locale. Legile corespunzătoare, cea a administrației publice locale și a bugetelor locale sunt în prezent în vigoare, dar lipsesc oamenii care să înțeleagă și, nu în ultimul rând, să accepte asemenea principii. Lipsesc în egală măsură și oamenii care să

găsească soluții financiare corespunzătoare necesităților orașelor pe care le administrează, dar și cei care să se limiteze doar la drepturile salariale ce le revin în mod legal și care să se îndepărteze de orice “mici înțelegeri” balcanice pentru diverse comisioane.

Mesajul lui Traian Băsescu către electorat va trebui urmat și de alți pretendenți la funcții de răspundere pe viitor, pentru că el corespunde întru totul așteptărilor populației. “Cuvintele întrebunătate de un grup și pe care acesta se sprijină pentru a evoca un răspuns pot fi considerate adesea ca index al normelor grupului și cadrului de referință conceptual”⁴. Este un mesaj adresat unui electorat care rămâne în continuare confuz și încearcă, după zece ani, să își (re)construiască scara de valori, bulversat încă de încheierea celor 50 de ani de comunism. Același electorat care continuă să uimească în sondajele de opinie care, de pildă, vrea economie de piață, dar continuă să pledeze pentru un rol predominant al rolului statului în economie.

NOTE

1 Potrivit Barometrului de opinie publică realizat de Metro Media Transilvania la cererea Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile și publicat în luna mai, PD era cotelat cu 5%; 18% dintre subiecți spun că au “multă și foarte multă” încredere în Traian Băsescu, în timp ce 65% “puțină și foarte puțină”, iar restul până la 100% “nu-l cunosc”.

2 La primul tur de scrutin, potrivit datelor difuzate de Biroul Electoral Central, Sorin Oprescu a obținut 41,16% din voturi, Traian Băsescu 17,19%, iar Călin Cătălin Chiriță – 16,53%. La turul al doilea rezultatele au fost următoarele: Traian Băsescu – 50,69%, Sorin Oprescu – 49,31%.

3 Ioana Berevoescu, Dan Chiribucă și alții, *Fețele schimbării – Românii și provocările tranziției*, Ed. Nemira, București, 1999.

⁴ Murray Edelman, “Politica și utilizarea simbolurilor”, Ed. Polirom, 1999, p. 117

ANA DINESCU – Absolventă a Facultății de Științe Politice și Administrative a Universității din București, secția franceză. În prezent ziarist la *Ziarul Financiar*.

Sugestiile sistemului electoral

FILON MORAR

În preajma alegerilor, discuțiile pe marginea sistemului electoral se animă doar aparent brusc. În 1990, 1992, 1996 și acum în 2000 s-a aprins și reaprins focul discuțiilor, asemenea unui ritual. Invariabil nucleul discuțiilor – cum nu putem vorbi despre debateri largi care să implice societatea civilă, direct interesată de acest subiect – se conturează în jurul ideii de schimbare a sistemului electoral *en place*. Mai precis, se definesc două tabere majore în cadrul decidenților politici: susținătorii și adversarii săi. Fiecare partid își precizează poziția în această chestiune cu ramificații directe asupra sistemului de partide și sistemului politic în genere.

Dacă preocuparea pentru subiect nu surprinde datorită importanței sale, imobilismul sistemului electoral o poate face. Aceasta în principal pentru că vocile care îl critică sunt majoritare cel puțin în câmp, dar în ciuda lor sistemul electoral proporțional folosind metoda scrutinului de listă și regula d'Hondt nu a cunoscut modificări majore. Iar, în acest an, singura mutație majoră pe care o va cunoaște sistemul electoral este ridicarea pragului electoral la 5%. Și aceasta după lungi negocieri între partide. În fapt, în aceasta rezidă și explicația fenomenului: cei ce decid asupra legii electorale sunt în același timp și beneficiarii acesteia. Partidele politice sunt într-un fel judecătorii propriei cauze, decizând asupra regulilor jocului în care sunt actorii principali. În orice sistem democratic real însuși schimbarea sistemului electoral nu va avea loc decât dacă partidele politice relevante vor găsi un interes sau o necesitate în acest sens. Altfel spus, atâta timp cât partidele politice mari vor fi avantajate sau se vor considera avantajate de sistemul electoral existent nu îl vor modifica. Atâta timp cât sistemul electoral va fi susținut de republicani și democrați sau de

laburisti și conservatori, Statele Unite și respectiv Marea Britanie vor avea aceleași sisteme electorale. Aceasta nu este realitatea doar în cazul sistemelor electorale majoritare, ci și în diferitele variante ale celor proporționale, unde subiectul trebuie să întrunească o largă majoritate din partea partidelor parlamentare relevante.

În ciuda agitației periodice în jurul modificării sau amendării sistemului electoral, partidele majore din România nu au fost și nu sînt interesate de modificarea sistemului electoral. (În special a legii privind alegerile legislative, absența descentralizării și a unei reale autonomii locale determinînd un interes redus pentru alegerile locale.) Aceasta nu din inerție sau neînțelegere, ci în parte datorită imposibilității anticipării tuturor efectelor pe care o modificare radicală le-ar putea produce în cazul particular al României. Motivul central însă este mult mai concret și atașat unei rațiuni mai simple: partidele politice mari, ce dețin puterea de decizie, nu vor o modificare a legii electorale pentru că pot beneficia de avantajele sale. Oricum aceasta este conform articolului 72 al Constituției intrată în vigoare în urma referendumului din decembrie 1991 o lege organică ce poate fi modificată cu majoritatea membrilor fiecărei Camere (art. 74). Legea 68 din 1992 privind alegerea Camerei Deputaților și Senatului, precum și Legea 70 din 1991 privind alegerile locale (modificată în 1996 și 2000) convin și prin posibilitatea împărțirii puterii și a posturilor de decizie între mai multe formațiuni politice.

Dacă schimbarea să pare greu de presupus pentru moment, eforturile pot fi orientate mai eficient spre identificarea slăbiciunilor sistemului electoral, în funcție de modul în care a funcționat și de efectele pe care le-a produs acesta de la intrarea sa în vigoare.

În plus, tipul de sistem electoral adoptat nu este în esență defectuos, iar legea electorală nu poate fi acuzată pentru tot ce poate fi găsit drept deficiență a sistemului politic românesc postcomunist.

Sistemul electoral român actual încapsulează 3 paradoxuri ce îl recomandă drept un sistem atipic:

1. Sistemul electoral proporțional adoptat se comportă ca un sistem electoral majoritar sub aspectul practicii politice cunoscute în teretere. Acest practic politic se organizează în jurul principiului *confruntării* și nu al *cooperării* (în genere considerat caracteristic pentru sistemele electorale proporționale).
2. Deși se comportă ca un sistem electoral majoritar în ceea ce privește principiul care reglează raporturile dintre actorii politici acesta nu produce efectele sistemului majoritar: nu produce *eficiență guvernamentală* și *stabilitate parlamentară* (efecte asociate în genere sistemelor electorale majoritare).
3. Mai mult, sistemul proporțional adoptat nu produce pe deplin nici efectele unui sistem proporțional: *justa reflectare a opțiunilor electoratului* ("the mirroring function") în convertirea voturilor în locuri.

1. În genere, se consideră că sistemul majoritar încurajează apariția și conservarea unui sistem politic de alternanță, în timp ce sistemul de reprezentare proporțional este asociat de regulă unui sistem politic de cooperare. Ceea ce înseamnă că sistemul electoral majoritar conduce în general la o alternanță la putere a două partide majore, la constituirea a două blocuri rivale care se schimbă periodic de la conducerea politicii unei țări. Sistemul proporțional, în schimb, pare să conducă cel mai adesea la o mai mare exactitudine în ceea ce privește reflectarea opțiunilor electoratului în Parlament și în formarea unor coaliții. Astfel, în genere, sistemul majoritar pare să urmărească eficacitatea actului de guvernare în timp ce obiectivul primordial al reprezentării proporționale pare să fie justiția electorală, oglindirea cât mai exactă a opțiunilor cetățenilor. Primul pare să sacrifice justiția electorală

în favoarea stabilității parlamentare și eficienței guvernamentale, al doilea sistem electoral pare să urmărească, dimpotrivă, o identitate cât mai exactă între voturile exprimate și locurile ocupate, sacrificând astfel stabilitatea parlamentară și eficacitatea guvernamentală.

Ceea ce ne interesează aici este că, în principiu, în prezența unui sistem electoral proporțional, sistemul politic român ar trebui să împrumute principiile de bază ale unui astfel de tip de scrutin: *cooperarea*, *identificarea punctelor comune*, *compromisul* și *negocierea* în cadrul coalițiilor și nu elementele apropiate de regulă sistemului majoritar: opoziția, alternanța, confruntarea.

Or, există o serie de elemente care ne îndreptesc să considerăm că negocierea, compromisul, cooperarea nu sînt valorile în jurul cărora se organizează sistemul politic român postdecembrist, cel puțin acum.

Astfel, sistemul român postcomunist se organizează ca un **sistem politic de două blocuri**. Deci nu numai sistemul majoritar poate da naștere unui sistem politic de alternanță, deoarece dincolo de sistemul electoral adoptat intră în calcul și alte dimensiuni derivate din circumstanțele și caracteristicile fecundității societății.

Experiența politică română din perioada postcomunistă ilustrează cazul unui sistem de alternanță însoțit de un scrutin proporțional de listă, unde două blocuri de partide se succed la guvernare. Desigur, nestructurarea completă a unui sistem de partide ce poate cunoaște încă modificări nu ne îndreptățește să invocăm instituirea definitivă a unui model politic în România, neputînd analiza *ex post* sistemul de partide. În acest sens alegerile din 2000 pot înfrma sau confirma această tendință de pînă acum. În orice caz, pentru a putea analiza un sistem de partide este nevoie de cel puțin 5-6 legislaturi.

Faptul că partidele care au format majoritatea în legislatura 1992-1996 și-au reușit să pînătrund în Parlament la alegerile din 1996 se gîtesc în opoziție, și că tocmai partidele care au format opoziția în acea legislatură se gîtesc la guvernare după 1996,

sus în teza celor două blocuri. Doctrinile, ca și alți factori, unii subiectivi, par să separe radical blocul partidelor considerate «democratice» și «reformiste» de blocul partidelor catalogate drept «conservatoare» și «naționaliste». În interiorul fiecărui bloc putem distinge desigur nuanțe și diferențe, unele și coagulate însă de o rivalitate și de o opoziție totală între cele două tabere. În diverse rânduri, FSN și apoi PDSR au chemat opoziția, sincer sau nu, să participe la guvernare, dar s-au izbit de refuzul categoric al acesteia (doar PNL a acceptat să participe la guvernare în guvernul Stolojan, ceea ce l-a costat mult în termeni de voturi în 1992). Apoi liderii CDR și USD au declarat, după alegerile din 1996, că nici nu concep o coaliție alături de partidele care au fost la putere sau le-au spijinit. Aceste relații dintre partide atestă o ruptură ce pare de nesurmontat, deși în ultimul timp relațiile dintre partide par să se fi ameliorat, partidele ne mai excluzând cel puțin din start, pentru viitoarele alegeri, alianțe cu partide situate în tabăra adversă.

Principala cauză a acestei stări de lucruri își are credem ancorate rădăcinile în modul în care partidele politice, precum și electorii lor, i-au privit și tratat pe «ceilalți» încă din primii pași pe calea democratizării. După 1989, imaginea construită în jurul opoziției dar și a puterii era, din ambele perspective ale percepției, cea a unui *inamic ireductibil*. «Puterea» revoluționară și apoi legală după alegerile din 1990 era contestată de opoziție, iar majoritatea adopta sistematic o poziție de forță pentru a trata cu minoritatea. Dintr-o perspectivă opoziția trebuia redusă la tăcere, din cealaltă puterea trebuia nu numai răsturnată, ci și dizolvată: aceeași tendință spre anihilare sau anulare a celuilalt, premisă deloc favorabilă constituirii unui sistem politic sănătos.

Aceasta datorită absenței unei minime înțelegeri între partidele majore asupra punctelor esențiale ale unui proiect de schimbare a societății. Absența acestui pact al elitelor în perioada de început a tranziției se datorează și diferențelor majore de optică privind modalitățile concrete de

a face reforma. Astfel, sistemul electoral are puțin de-a face cu acest mod de articulare a raporturilor dintre actorii politici, fiind de altfel foarte probabil ca un sistem majoritar să fi amplificat chiar opoziția ireconciliabilă dintre cele două tabere, în special în perioada de început a tranziției.

Într-un sistem politic influențat de scrutinul proporțional, ca cel român, partidele trebuie să găsească puncte comune pe baza cărora s-ar putea forma coaliții, altfel însuși regimul politic este pus sub semnul întrebării.

Încrâncenarea primilor ani trebuie să facă loc cooperării. Situația actuală în care posibilitatea constituirii coalițiilor este limitată, alianțele pândite deschise doar anumitor partide, schimbările de actori în interiorul acestor blocuri pândite de neconceput, ar alimenta o imposibilitate de comunicare și de înțelegere, conducând la o polarizare radicală a cererii de perpetuare constituie un pericol pentru tinăra democrație din România. Aceasta pare inexplicabilă în prezența unui sistem electoral care *a priori* cel puțin încurajează cooperarea și compromisul și valorizează în alegerea și negocierea.

2. În ceea ce privește incapacitatea de a produce eficiență guvernamentală și stabilitate parlamentară, aceste remarci par să se impună pe calea simplei observări empirice a ultimilor 10 ani. Dacă ne gândim doar la ultima legislatură această situație este pusă în lumină de frecvențele puneri în discuție a Acordului și Programului de guvernare și de crizele guvernamentale care au strâmbat tot coaliția în ultimii 4 ani. Constituirea celor două blocuri, pe de-o parte, și «stabilitatea» fluidă și eficientă îndoielnică, pe de altă parte, arată că există cel puțin o intenționalitate, dar nu și o finalitate majoritară.

Totuși, coaliția, cu toate seismele care au zguduit-o atât la nivelul intern al partidelor cât și la cel al interacțiunii dintre parteneri, a rezistat 4 ani. Evident, realizările sale nu se pot compara cu cele pe care, eventual și în mod ideal, un singur partid le-ar fi putut urmări dacă ar fi fost la guvernare (nici PDSR în legislatura 1992-1996 nu a guvernat singur, deși raportul de forță în interiorul coaliției era altul

în comparație cu cel din următoarea legislatură). În același timp, irspunderea nu ar fi fost disipată. Au însă partidele din România atâția oameni pregătiți încât să guverneze singure?

Privind avantajele, putem spune că partidele din coaliția de guvernământ actuală s-au echilibrat reciproc, acest lucru fiind vizibil în special în dezbaterile privind unele inițiative legislative. Evident, se poate folosi în loc de echilibrare verbul obstrucționare și se poate ridica legitim problema coerenței. Este totuși important ca în perioade de tranziție, deciziile să se ia prin negociere și consens asupra unui compromis, decât ca un partid să-și impună viziunea în desconsiderarea celorlalte forțe politice purtătoare ale unor opțiuni ale cetățenilor, iar această linie să se total resturnat după alegeri. (De altfel, nici FSN nu a fost omogen până în 1992, iar în legislatura 1992-1996, PDSR s-a sprijinit pe o serie de partide mai mici, în ambele cazuri existând o negociere). Negocierile dintre 5 partide (limitându-ne la cele cu portofolii de mini-trii) sunt inevitabil dificile, cum probabil vor fi și cele dintre partidele ce vor alcătui următorul guvern. Există însă un pas înainte în privința stabilității și eficienței prin adoptarea de către toate partidele politice majore cu vocație guvernamentală și parlamentară a Programului pe termen mediu de dezvoltare a României în perspectiva aderării la Uniunea Europeană. Acesta are meritul de a introduce predictibilitate și coerență în actul executiv și legislativ prin acordul asupra unor puncte urmărite, independent de membrii coaliției guvernamentale.

3. Primul moment în care sistemul electoral proporțional nu și-a produs efectele pe care în genere este reputat a le genera a fost chiar primul scrutin din 1990. În situația particulară a primilor luni de după înlăturarea *de l'Ancien Régime*, un partid a reușit să formeze singur guvernul obținând majoritatea covârșitoare a sufragiilor exprimate. Desigur, aceasta era refecția opțiunilor electoratului la acea vreme și se pot avansa mai multe explicații, oricum probabil același rezultat, dacă nu și mai potențial, putând fi obținut și în prezența unui mod de scrutin

majoritar. Cert este că nu s-a format o coaliție, ci s-a consacrat un sistem de partide cu partid dominant. Diferența dintre primul partid și al doilea în opțiunile electoratului, adică între FSN și UDMR fiind în urma alegerilor din mai 1990 de peste 8.000.000 de voturi, toate celelalte partide reprezentate în Parlament reunind împreună 3.000.000 de voturi față de 9.000.000 ale FSN. Astfel, FSN domina Parlamentul, dispunând în Senat de exemplu de 92 de locuri din cele 119 mandate.

Mai interesante sunt însă efectele redistribuirii voturilor conform celei de-a doua etape stipulate de legea electorală 68/1992.

Cele ase partide parlamentare produse de ultimul scrutin legislativ din noiembrie 1996 dispuneau împreună de 82,51% din voturi (9.800.818 voturi) în Senat și 80% din voturi (10.140.227 de voturi) în Camera Deputaților. În urma migrațiilor parlamentarilor în sezonul post-electoral și apariției unor noi partide, partide cu origine parlamentară care deși nu au participat în alegeri sunt prezente în Parlament prin creditul obținut de alte partide din care s-au desprins și al căror "credit" implicit l-au refuzat, configurația forului legislativ a cunoscut mutații notabile. Acestea fiind proporțiile în *voturi directe* obținute de partidele cu putere legislativă în prezentul mandat, un calcul simplu relevă faptul că încă 17,49% (2.077.521 voturi) în Senat, și încă 20% (2.535.057 de voturi) în Camera Deputaților, au revenit partidelor care au surmontat pragul de 3%. Astfel, aproape 20% din electorii care s-au prezentat la urne și au votat valid nu sunt reprezentați de partidele pe care le-au votat în momentul scrutinului, voturile lor venind să întreprinză procentajul în mandate al partidelor ce au trecut pragul electoral. În acest fel, aproape o cincime din electorat este "reprezentat" de partide pe care nu le-a votat. În 1996, cele ase partide parlamentare au obținut împreună în Senat încă 25 de locuri repartizate în funcție de rezultatele în voturi directe, care traduse în cifre brute reprezintă 2.077.521 voturi (CDR (30,70%) și PDSR (23,08%) au obținut încă 10 și respectiv 8 locuri, USD (13,16%) 4 locuri

Alegerile locale

suplimentare, UDMR (6,81%) i PUNR (4,22%) câte un loc fecare. Cazul PRM (4,54%) este interesant în lumina faptului c de i ob inând un scor mai mic de voturi directe decât UDMR, cu mai mult de dou procente mai pu in, acest partid a ob inut înc 2 mandate gra ie redistribuirii).

În termeni de voturi, în Senat, CDR a “crescut” de la 30,70% la 37,32% iar PUNR – partid situat în partea opus a ierarhiei partidelor în func ie de ponderea lor în Parlament – de la 4,22 la 4,92 adic un plus de voturi de 781.496 (6,36%) în primul caz i de 83.556 de voturi (0,68%) în ceea ce prive te PUNR. Putem deci remarca c 2.077.521 de voturi au g sit noi adresan i f r ca aleg torii s f putut indica în momentul scrutinului un alt sau alte partide pe care le-ar prefera în cazul în care partidul consti-tuind prima sa op iune nu dep e te pragul fxat.

Aceast schimbare de adres a unei propor ii considerabile de voturi ar putea f v zut ca pre ul ce trebuie pl tit pentru încercarea de a limita reprezentarea propor ional prin intermediul pragului electoral care reduce num rul de partide ce acced în adunarea legis-lativ , i, în consecin , ar trebui s încurajeze un guvern mai stabil i mai u or de alc tuit. Tez care ar putea s ne fac s credem c , în alege-rea unui sistem electoral, este inevitabil s recurgem la unele sacri fcii pentru a putea ob ine ceea ce apreciem a f scopul fnal care justific i merit anumite sacri fcii sau renun ri. Îns nu acesta este principalul obiectiv al reprezent rii propor ionale. În logica sistemului reprezent rii propor ionale, pragul electoral are rolul de a modera propor ionalitatea dintre voturile expri-mate i locurile ob inute i, în consecin , de a încuraja degajarea unei majorit i parlamentare i a unui guvern mai u or de format i mai stabil prin reducerea scontat a num rului partidelor în forul legislativ. Îns pragul electoral nu ar trebui s fe decât un *instrument de temperare* a îns i mizei acestui sistem electoral în reprezentarea cât mai fdel a op iunilor i orient rilor electo-rilor i nu ar trebui s se constituie într-un instru-ment de excludere de la reprezentare a unei propor ii însemnate de electori.

Mai mult, în urma alegerilor din 1996, doar 225 de deputa i din 328, adic 68% au fost ale i direct în circumscrip iile unde au candidat, propor ia pentru senatori fiind de 58 din 143, adic 40%. Parlamentarii ale i în cea de-a doua etap sînt ale i fe pe baza voturilor acordate propriului partid în diferitele circumscrip ii, voturi adi ionate la nivel na ional, fe pe baza voturilor culese, prin redi-tribuire, de partidele lor de la forma iunile politice care nu au reu it s dep easc pragul electoral. Astfel, unii “ale i”, o propor ie însemnat , nu numai c îi “reprezint ” pe aleg torii care nu au votat pentru ei ci, mai mult, îi “reprezint ” pe aleg torii care, adesea, au optat pentru diverse partide având orient ri chiar foarte diferite în raport cu linia partidului alesului – beneficiar al acestor voturi dragate de legea electoral în direc ia sa.

La ultimele alegeri, CDR a ob inut în Camera Deputa ilor 81% din mandate în prima etap i 19% în cea de-a doua. USD i-a ob inut mandatele, tot în Camer , în propor ie de 87% în cea de-a doua etap i 13% în prima. În timp ce PRM nu a ob inut nici un loc de senator în prima etap , toate cele 8 locuri fiind ocupate în etapa redistribuirii.

Voturi i locuri ob inute de partide în cele dou etape prev zute de legea electoral – SENAT 1996:

F r îndoial sistemul electoral actual nu este perfect. El îns nu a generat efectele pe care ar f trebuit s le produc . Exist îns semne c sistemul politic poate ie i din logica confrunt rii i intra în logica cooper rii, a a cum este în fapt încurajat de sistemul electoral. Modul în care oamenii transpun în practic instrumentele pe care i le dau conf gureaz realit ile. Or, o parte a criticilor sistemului electoral actual induc ideea c legea electoral este de vin pentru toate disfunc ionalit ile sistemului politic postcomunist. Se acrediteaz astfel ideea c legea electoral odat schimbat problemele vor dispore. O astfel de solu ie nu poate îns s fac s dispar oameni politici, practici i mentalit i. Apoi, o astfel de solu ie ar putea revela ulterior alte sau acelea i defcien e, dac remediul se caut în afara cauzei.

Alegerile locale

Partide	Voturi directe obtinute de partidele parlamentare		Locuri obtinute în prima etapa		Voturi obtinute în urma redistribuirii		Locuri obtinute în urma redistribuirii		
	nr	%	nr	%	nr	%	nr	+	%
CDR.	3.772.084	30,70	43	30,06	781.496	6,36	53	10	37,06
PDSR.	2.836.011	23,08	33	23,07	686.881	5,59	41	8	28,67
USD	1.617.384	13,16	19	13,28	358.800	2,92	23	4	16,08
UDMR	837.760	6,82	10	6,9	106.903	0,87	11	1	7,69
PRM.	558.026	4,54	7	4,89	129.020	1,05	8	1	5,59
PUNR.	518.962	4,22	6	4,19	83.556	0,68	7	1	4,90
ALTII	2.147.444	17,48	-	-	-	-	-	-	-
TOTAL			118				143	25	

Nu sistemul electoral este îns de vin pentru comportamentul clasei politice sau op iunile electorilor, atît electorii cît i oamenii politici afîndu-se într-o perioad de clarificare, de fnire i înv are. Aceasta nu este în mod necesar încheiat , dar nimeni nu poate nega evolu ia de la situa ia din 1990 pîn acum.

Se poate observa tendin a reducerii num rului de partide pe scena politic în genere i în Parlament, precum i tendin ele de concentrare a voturilor spre partidele considerate cu voca ie parlamentar i decizional . Un aspect interesant în acest sens îl constituie diferen a în sus inere electoral dintre ultimul partid intrat în Parlament i primul partid de sub pragul electoral. (De notat de altfel c nici unul din partidele ce au ocupat prima pozitie în preferin ele electoratului la ultimele dou alegeri nu reu e te s treac decît insignifiant de 30% din *voturile directe*: PDSR obinuse, în 1992, 28% din voturile directe, în timp ce, în 1996, CDR realizeaz un scor superior: 30,17% din voturile directe în Camer i 30,70 în Senat.) Dac la alegerile din 1992 această diferen nu era semnificativ , alegerile din 1996 au adus un element nou, sugestiv pentru începutul unui proces de concentrare a voturilor spre un numar mai mic de partide: între

partidul parlamentar cu scorul cel mai slab, PRM – 4.5% din voturile directe, i partidul situat primul dup pragul electoral, PSM – 2% din voturi, este o diferen mai mare de dou procente.

Acest fapt î i poate g si explica ia atît într-o posibil preferin puternic a aleg torilor pentru un num r mai restrîns de partide, cît i în tendin a, manifestat în general acolo unde reprezentarea propor ional este moderat de un prag electoral, de a vota util. Este vorba de un efect psihologic indus de legea electoral care const în a-i deter-mina pe aleg tori s voteze nu numai i în special cu partidele pe care le prefer , dar mai curînd cu partidele care par – în virtutea unor diverse consi-derente – capabile s dep easc pragul i s joace un rol in fuent în luarea deciziilor. Astfel, o parte a electorilor pot s nu doreasc ca votul lor s fe redistribuit altor partide, valorizînd astfel criteriul eficien ei votului în fa a criteriului «cel mai bun partid pentru mine».

Sistemul electoral s-ar putea ameliora dac de exemplu electorii ar putea s - i exprime în momentul scrutinului o ordine a preferin elor. În sensul în care ar avea un control asupra votului s u i dup ce i-a dat drumul în urne. Mai precis dac electorii ar putea preciza pe buletinul de vot ce alte partide ar prefera, în ordine, s beneficieze de

votul sau dac partidul favorit nu ar trece de pragul electoral. Sau cel pu în care este *the second best* pentru el. Electorii care nu ar face acest efort i-ar vedea atunci votul redistribuit, în mod propor ional, partidelor care au dep it pragul electoral. Este drept îns c o astfel de dispozi ie nu ar încuraja poate reducerea numărului de partide în Parlament dar ar merge în sensul principiului de baz al sistemului electoral propor ional: o traducere a voturilor în locuri într-un mod care s reflecte cât mai fidel op iunile electorilor.

Sistemul politic român de dou blocuri nu este mult diferit de sistemul de alternan bipartizan , aflat de regul sub imperiul scrutinului majoritar cu un singur tur. În aceste condi ii în care opozi ia nu poate decât s a tepte i, între timp, s blocheze cât poate ac iunile majorit ii, sistemul reprezent rii propor ionale nu se justific în mare m sur . Nu trebuie îns s uit m c sistemul electoral nu face decât s încurajeze anumite efecte, s favorizeze o tendin , nefind cauza suficient i necesar pentru un anumit tip de sistem de partide i pentru un anumit tip de rela ii i comportamente în spa iul politic. Nu r mîne decât ca oamenii politici i cet enii s mearg în acela i sens cu sugestiile implicite ale legii electorale.

Totu i, trebuie remarcat ameliorarea gradual a raporturilor dintre putere i opozi ie din ultimul timp, în orice caz anul 2000 fiind mult diferit de perioada 1990-1992.

Dinamica partizan impresionant : apari ii, sciziuni, fuzion ri, dispari ii, reorient ri ale partidelor, precum i experien a democratic acumulat au mai redus din radicalismul primilor ani.

Domesticirea instinctelor antagonice ale partidelor este destul de vizibil în 2000, pr pastia ce despr ea multe partide i f cea dialogul între ele aproape imposibil fiind în mare m sur acoperit în timp. Cooperarea PD cu partidele istorice este un fapt foarte pu în previzibil înainte de 1992, ca i guvernarea acestora împreun cu UDMR, care chiar dac uneori difcil , a fost totu i posibil . De asemenea, dup producerea alter-nan ei i realizarea

aproape a unei rocade între fosta putere i fosta opozi ie, rela iile i dialogul par mai difcile între partidele guvernamentale i partidele extremiste decât între partidele din arcul puterii i PDSR, cel mai important partid din opozi ie.

Clivajele sînt mai u or de transgresat i partidele mai temperate, ceea ce dovedete o anumit mobilitate a vie ii politice ce nu a r mas închis în logica primilor ani de tranzi ie, cea a polariz rii, a logicii maniheiste, a opozi iilor totale i ireconciliabile, irevocabile i insurmontabile. Aceasta ar putea însemna c sugestiile sistemului electoral încep s fe urmate i actorii politici au fost nevoi i s se adapteze dezideratelor cooper rii, compromisului i negocierii.

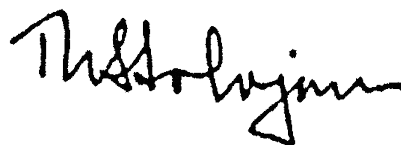
De altfel, rezultatele alegerilor din acest toamn i coali ia care se va forma vor putea arunca o nou lumin asupra evolu iei raporturilor dintre actorii politici i a componen ei celor dou blocuri. În orice caz, partidele par s fe mai mult interesate acum de guvernare decât de doctrine, toate parti-dele parlamentare avînd într-un fel sau altul experien a actului de guvernare. Nici chiar noile partide ap rute în Parlament prin sciziuni nu pot invoca lipsa acestei experien e: ApR, ANCD, UFD au de inut prin liderii lor func ii de decizie într-o perioad sau alta. Ceea ce ar putea reprezenta o încurajare în direc ia unei cunoa teri reciproce mai bune, a dorin ei de colaborare i a diminu rii încrîncen rii primilor ani, fe i doar pentru c toate partidele relevante în sistemul politic român au experien a guvern rii, care d probabil o anumit în elepciune, capacitate de în elegere a unor mecanisme i sim al responsabilit ii. Al turi desigur de dorin a freasc de a governa, de a- i aplica programul i de a împ r i posturi. Acompa-niat îns de o încadrare în regulile i conven iile jocului democratic.

Democra ia atenian se sprijinea pe ideea c cet eanul trebuie s aib ansa (alegerile fiind prin tragere la sor i) s fe i guvernant i guvernat, pentru a se obi nui cu responsabilit ile publice, pentru a f interesat constant de problemele comunit ii în care tr ie te i pentru a nu f tentat s dea legi rele,

pe care odată ajuns guvernat va trebui să le suporte. Într-o democrație reprezentativă modernă sînt desigur imposibile instituțiile democrației directe, înșă judecată poate fi aplicată partidelor ca vehicule ale reprezentării: cînd partidele politice majore au ajuns să exercite toate puterile și de asemenea să fie cel puțin odată în opoziție există șanse mai mari să înțeleagă mai bine responsabilitățile și avantajele celor două ipostaze în care se pot afla. De aici și mai multe șanse pentru cooperarea și negocierea dintre ele, fără ca eficiența și stabilitatea să fie sacrificate pe altarul preocupării unice spre reprezentativitate. Exemplul unor țări ca Spania, Austria pînă de curînd, Liechtenstein demonstrează că un sistem politic fondat pe alegeri printr-un sistem proporțional poate fi eficient și că totul în modul în care actorii politici înțeleg și urmează sugestiile sistemului electoral și și articulează relațiile dintre ei. Diferențele pot și trebuie să fie reprezentate, dar ele nu trebuie să se constituie în bariere sau ziduri peste care nu se poate comunica decît în mod conflictual. Scopul final al reprezentării diferențelor dintr-o societate este ca ele să se poată înțelege asupra a ceea ce pot face împreună și numai a ceea ce pot face unele împotriva celorlalte. Nu confruntarea reprezintă miza jocului politic, iar instrumentele unei politici eficiente și coerente trebuie să fie cooperarea, negocierea, compromisul și identificarea priorităților comune.

CINE NE CITEȘTE:

Apreciez “Sfera Politicii” ca o revistă de avangardă a societății românești. Doresc să felicit editorii și redactorii acestei reviste pentru că au reușit, în toți acești ani, să păstreze o abordare serioasă a unor subiecte multiple ancorate în realitatea tranziției sau în trecutul încă nedesluit pe deplin. Mult succes și via lungă revistei “Sfera Politicii”!

Theodor Stolojan

Economist, fost Prim Ministru al României

FILON MORAR – asistent universitar, Facultatea de Științe Politice și Administrative a Universității din București. Master în științe politice. Doctorand în filosofie.

REFERAT

Privind situația populației germane din R.P.R.

Prezentăm în paginile următoare conținutul unui referat asupra populației germane întocmit de către Direcția Treburilor C.C. al P.M.R., înregistrat cu numărul 815, din data de 17 aprilie 1956

Pe baza condițiilor istorice în care populația germană a fost așezată pe teritoriul românesc, ea se împarte în 2 grupuri principale, în funcție de dialecte. Astfel, în special, în sudul Ardealului și au venit pe aceste meleaguri prin secolul al XII-XIII-lea, în timpurile vechi, care locuiesc în Banat, au fost așezate și mai ales în secolul al XVIII-lea. Fiecare din aceste grupe își are dialectul său propriu, tradiții folcloristice specifice și aparține din punct de vedere confesional sau bisericii luterane, iar vechii celei catolice.

Pe teritoriul României trăiau înainte de cel de al doilea război mondial, aproximativ 760.000 de germani.

Din punct de vedere al structurii sociale, se poate afirma că în marea lor majoritate (peste 60%), atât vechii, cât și sașii au fost țărani, cuprinzând o parte numeroasă de țărani mijlocii și un număr destul de însemnat de chiaburi (mai ales în Banat). În rândurile populației germane a existat însă și un număr apreciabil de proletari, mai ales în regiunea industrială a Banatului, (Reșița, Anina, Timișoara, Olănești (fost Ferdinand), Nădrag, etc.) și în orașele mai importante din sudul Ardealului (Brașov, Sibiu, Mediaș).

Mica burghezie era și ea destul de numeroasă, cuprinzând foarte mulți meșteșugari și mici meseriași (mai ales în Ardeal), intelectuali, comercianți și funcționari. Aici trebuie menționat că burghezia germană practica sistemul de a încadra întreprinderile și instituțiile sale aproape exclusiv cu funcționari germani.

Burghezia germană a exercitat din punct de vedere politic o influență puternică asupra întregii populații germane. Burghezia a propovăduit în rândurile populației germane teoria „unității

naționale” și disprețuia faștă de poporul român și celelalte naționalități, urmărind cea mai strictă închistare și izolare națională. Potrivit „ideologilor” burgheziei germane, populația germană din România era considerată drept o parte ruptă din „marele popor german” (Volkssplitter) care nu poate să-și mențină caracterul său național, decât pe temeiul „unității naționale”. În același timp, burghezia germană colabora strâns cu burghezia și mizerimea română și maghiară în exploatarea și asuprirea maselor populare, fără deosebire de naționalitate.

Burghezia germană a avut în politica sa un mare sprijin din partea clerului reacționar și mai ales al clerului reacționar evanghelic din Ardeal.

Toate acestea n-au putut să împiedice însă participarea maselor populare germane de-a lungul veacurilor la luptele revoluționare și muncitorești, alături de țărani și muncitorii români și maghiari.

Acest lucru îl dovedesc, de exemplu, „Războiul cismarilor” care a avut loc în 1688 la Brașov și la care au participat mai ales meseriași germani ca și participarea unui număr însemnat de țărani și meseriași germani la luptele din 1848.

Muncitorii germani din țara noastră și mai ales cei din Banat au participat activ la organizarea mișcărilor sindicale de la începuturile ei și la luptele clasei muncitoare. De asemenea în centrele muncitorești din sudul Ardealului, muncitorii germani au participat la acțiunile și luptele muncitorești conduse de P.C.R.

După instaurarea fascismului în Germania, a pornit și în țara noastră o largă campanie de atragere a populației germane spre fascism. În acest scop au fost organizate pe lângă Partidul Național Socialist din România, un foarte mare număr de organizații ca:

“Einsatz Staffel” – organiza ie corespondent cu S.S, “Deutsche Manschaft” (Forma iile germane), ambele cu caracter para-militar. În afar de acestea, au mai fost înființate un număr de organiza ii cu caracter de bresl , tineret, culturale etc. ca: “Deutsche Arbeiterschft Rumaniens” (muncitorimea german din România), “Deutsche Jugend” (tineretul german), “Frauenwerk” (organiza ia femeilor) etc.; au fost preluate “vecin t ile” precum i organiza iile sportive (anexa nr.1).

Pe lâng biserica luteran din Ardeal i cea catolic din Banat a existat pîn în 1927-28 o eviden etnografic a popula iei germane. Mai pe urm această eviden care cuprindea pe to i germanii din ar a fost încredințat partidelor burgheze, care au organizat o institu ie special în acest sens, sub denumirea de “Volksegemeinschaft” (comunitatea etnic german). Această institu ie a servit la organizarea – cu ajutorul bisericii i burgheziei reac ionare – a Grupului Etnic German, ca o organiza ie de mas a Partidului Na ional Socialist care din oficiu a înscris în rîndurile sale, pe baza listelor existente, totalitatea popula iei germane.

În România capitalist ap rea un foarte mare număr de ziare i reviste germane. În toate centrele mai importante ap reau ziare cotidiene. A a de exemplu: la Timi oara (3 ziare cotidiene), Sibiu, Bra ov, Arad, Bucure ti; ora e mai mici ca Media , Sighi oara, Jimbolia, sau chiar o comun ca Lovrin au avut ziare s pt mînale. Au ap rut i 2 reviste literare (lunare i anume: “Klingsor” la Bra ov i “Baanater Monatshefte”, (Caiete lunare b n ene) la Timi oara. Pentru ranii germani din Ardeal ap rea la Sibiu revista “Landwirtschaftliche Blatter”, (Foaia agricol). La Timi oara ap rea i o revist de satir i humor în limba german . Au ap rut i cîteva publica ii tiin ifce, ca de exemplu: “Korespondenz des Verein für Siebenburgische Landeskunde”, (Coresponden a institutului de cercet ri ardelene) i “Archiv des Verein für Siebenburgische Landeskunde”, (Arhiva Institutului de Cercet ri Ardelene). În afar de acestea, a intrat în tradi ia popula iei germane aducerea din Germania

în stocuri masive a ziarelor, revistelor, beletristicii i literaturii de specialitate.

Grupul Etnic German a preluat toate revistele i ziarele în limba german , transformîndu-le în organe fasciste. Editurile apar înînd proprietarilor germani au intrat i ele sub controlul fasci tilor. Aici trebuie men ionat c în România au existat cîteva mari case de editur germane, printre care: “Krafft i Drottlef” din Sibiu, în cadrul c reia hitleri tii tip reau o mare parte a materialelor de propagand i beletristic destinate sud-estului Europei. Grupul Etnic German a preluat i teatrul german de la Sibiu, cît i diferite institu ii de cultur i tiin german din Ardeal i Banat. Totodat cu ajutorul burgheziei i a conducerii bisericii, Grupul Etnic German a preluat întrega re ea de coli germane, ceea ce a dus la fascizarea total a înv mîntului în limba german .

În 1942 se perfecteaz o în elegere între guvernul german i guvernul Antonescu, potrivit c reia germanii din ar , ap i pentru serviciul militar, urmau s fe preda i sau recruta i pentru armata german , ceea ce a avut drept rezultat c imensa majoritate a b rba ilor germani de vîrst militar a fost înrolat în Wermacht sau în forma iile militare S.S.

Cele de mai sus arat limpede c fasci tii au folosit din plin toate mijloacele politice, morale i materiale pentru in fuen area ideologic a popula iei germane.

În ciuda terorii fasciste i a constrîngerilor economice i morale, au existat i în perioada dictaturii fasciste al turi de lupt torii romîni, maghiari, evrei i numero i comuni ti i antifasci ti germani. Mul i dintre ei au fost arunca i în închisori. Un număr de 7 antifasci ti germani au fost uci i la Jimbolia, iar al i doi la Arad de c tre trupele hitleriste în retragere.

Unui mare număr de antifasci ti germani, li s-au conferit dup 23 august i mai ales în cinstea celui de-al II-lea Congres al P.M.R. ordine i medalii pentru participarea la mi carea ilegal i la lupta împotriva fascismului.

De pe urma politicii fasciste i a r zboiului,

populaia germană din România s-a redus aproape la jumătate. Zeci de mii de germani au pierit în război, iar alți zeci de mii de germani originari din România mai trăiesc și astăzi în Germania, Austria și alte țări străine.

II.

Cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare în alianță cu răznicimea muncitoare, a creat condiții fundamentale pentru rezolvarea marxist-leninistă a problemei naționale în țara noastră.

În această perioadă au fost luate o serie de măsuri privind rezolvarea în ansamblu a problemei naționale în România. Au fost abrogate legile rasiale și a fost legiferat egalitatea în drepturi a naționalităților. Dar din cauza măsurilor economice și politice cu privire la populația germană, ea n-a putut să beneficieze, decât în parte, de drepturile mai sus arătate.

Hotărârea Biroului Politic al C.C. al P.C.R. din 1948 privind chestiunea națională însemnă o cotitură de cea mai mare însemnătate pentru populația muncitoare germană din țara noastră. În urma acestor hotărâri a luat ființă Comitetul Antifascist German și a început să apară ziarul "Neuer Weg". Au fost restabilite drepturile electorale pentru populația muncitoare germană și a fost reglementat problema cetățeniei germanilor din nordul Ardealului. Până în 1950 s-au reîntors în țară și germanii care au fost la muncă în U.R.S.S.

Au urmat alte măsuri privind reglementarea unor importante probleme economice și juridice. Scurt timp după constituirea primelor gospodării agricole colective, s-a admis gospodăriilor colective cu suficient pământ să primească în rândurile lor și răznicii muncitori germani fără pământ. Pe baza hotărârii Biroului Politic al C.C. al P.N.R. au apărut în martie 1954 decretele 81 și 82 ale Prezidiului Marii Adunări Naționale, care prevăd restituirea caselor și dotarea cu pământ a răznicilor muncitori germani, care doresc să intre în gospodării agricole

colective. Aceste măsuri au contribuit la ridicarea numărului familiilor de răznicii muncitori germani aflați în gospodăriile agricole colective, număr care întrece astăzi cu mult cifra de 10.000.

O recentă măsură de mare însemnătate pentru populația germană este Hotărârea Biroului Politic al C.C. al P.M.R. și, ca urmare a acesteia, Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale cu privire la repatrierea unor foști cetățeni români din străinătate. De mare importanță este și măsura guvernului de a permite cetățenilor dislocați în 1951 din regiunile de frontieră să se reîntoarcă în satele lor.

Populația germană și-a fost asigurată în același timp condiții bune de dezvoltare culturală. În R.P.R. există astăzi aproximativ 320 școli în limba germană. În satele de cultură de la sate se depune activitate și în limba germană. La Timișoara funcționează o secție germană a Teatrului de Stat. În editurile noastre au apărut în limba germană din 1949 până la începutul anului 1955, 1176 titluri de cărți în 3.702.600 exemplare. Se dezvoltă o nouă literatură și artă a populației germane.

Numeroși oameni ai muncii germani au fost aleși în organele centrale și locale ale puterii de stat.

Aceste măsuri ale partidului și guvernului către muncă politic desfășurate în rândurile populației germane a dat roade. În primul rând, a crescut încrederea populației muncitoare germane în regimul de democrație populară și în politica partidului și guvernului în chestiunea națională. Acest lucru se concretizează în primul rând prin faptul că muncitorii și răznicii muncitori germani muncesc, în general, cu avânt. Numărul frunzilor germani din fabrici și uzine, din gospodăriile agricole colective, gospodării agricole de stat, sau cooperative meșteșugărești și de consum se numără cu miile. Mulți tehnicieni și ingineri germani sînt laureați ai premiului de stat sau de înalți de ordine și medalii.

Se poate deasemeni vorbi astăzi de o tot mai activă participare a populației muncitoare germane la viața socială și politică în cadrul sfaturilor populare, a sindicatelor, comitetelor de luptă pentru pace, A.R.L.U.S., comitete și echipe culturale, etc.

Populația muncitoare germană din ara noastră contribuie astăzi în mod efectiv la lupta generală a întregului nostru popor pentru socialism și pace.

III.

Cu toate acestea până la apariția Hotărârii Biroului Politic al C.C. al P.M.R. din 1948 colaborarea frățească între populația germană și celelalte naționalități a fost stânjenită, iar în sânul populației germane au persistat atitudini de neîncredere și sentimente de nesiguranță în parte chiar de ostilitate, față de regimul nostru.

Aceasta s-a datorat în primul rând faptul că în cadrul reformei agrare din 1945 a avut loc exproprierea totală a ranilor germani care au fost membri ai Grupului Etnic German, fără nici un criteriu de clasă. Legea de expropriere excepta pe ranii germani care n-au fost membri ai Grupului Etnic German și care au luptat în armata română pe frontul de vest. În practică însă, nu s-a ținut cont de aceste prevederi, decât în câteva cazuri rare. În general, numărul ranilor germani cîrora li s-a lăsat pământul și casa, cît și al germanilor împroprietăriți la reforma agrară din 1945, nu reprezintă mai mult de 1% din numărul total al ranilor germani din ar. Toți bărbării între 18-45 ani, iar femeile între 18-35 de ani, au fost trimiși la munca de reconstrucție în U.R.S.S. Nici în acest caz n-a existat un criteriu politic sau de clasă, fiind trimiși chiar și comuniști și antifasciști germani cari abia ieșiseră din închisori.

Membrilor Grupului Etnic German (ceea ce înseamnă practic 99% din populația germană) li s-au luat drepturile civile, printre care dreptul de a alege și a fi ales.

De asemenea, desființarea presei în limba germană și a instituțiilor culturale fasciste sau fascizate, ca și a unor instituții culturale cu tradiții seculare ca de exemplu Teatrul German de la Sibiu, n-a fost urmată de crearea de instituții noi, care ar fi trebuit să contribuie la reeducarea și educarea populației germane.

Toate aceste măsuri au avut drept rezultat o bruscă schimbare în structura de clasă a populației germane. În primul rând, ranii germani expropriați au devenit rani săraci fără pământ, ceea ce i-a obligat pe de o parte, să-și caute de lucru la gospodăriile agricole de stat, la chiaburi sau în foarte numeroase cazuri să lucreze în parte pământurile noilor împroprietăriți. Un număr mare de rani s-au dus să lucreze în industrie și pe antierile de construcții, unde pe lângă cîștigul de lucru nu exista practic nici o deosebire în privința salariului sau a tratamentului muncitorilor germani sau negermani. Tendința de a schimba munca pământului cu fabrica sau antierul se mai face și astăzi simțit. În foarte multe sate cu populație germană, aproape toți tinerii preferă munca în industrie, muncii în agricultură.

Din punct de vedere politic, măsurile care au fost luate, au avut urmări din cele mai serioase, mai ales, cîț ani de zile nu a existat o preocupare susținută pentru reeducarea populației germane. Elementele reacționare și naționaliste din conducerea bisericii s-au priceput cît se poate de bine să exploateze această situație. Clerul reacționar, reprezentanții burgheziei germane reacționare, cît și elementele fasciste grupate în jurul bisericii, – care au rămas practic unica “organizație” legală a populației germane, – au folosit din plin și faptul că măsurile economice și politice luate cu privire la populația germană, nu au avut un criteriu de clasă. Trebuie de asemenea arătat că un număr de organe locale și persoane particulare s-au folosit de situația dată, comișii fiind numeroase și grave încălcări ale legilor și abuzuri grosolane. Situația astfel creată a urât elementelor reacționare germane posibilitatea de a propaga și mai departe ideea unității naționale și a meninut și extinde influența asupra populației germane.

IV.

De această situație a populației germane s-a schimbat în ultimii ani în mod radical, totuși

mai sînt numeroase probleme nerezolvate care împieteză asupra egalității în drepturi a populației muncitoare germane și care fac să persiste în sînul ei un sentiment de jignire națională, ceea ce stînjenește ridicarea conștiinței politice a oamenilor muncii germani.

O primă problemă de ordin principal, de mare importanță pentru rezolvarea marxist-leninistă a problemelor populației germane din Ardeal și Banat, este desvîrșirea repunerii populației muncitoare germane în drepturile sale economice, care să-i asigure o poziție de egalitate față de restul populației muncitoare din țara noastră.

Acest lucru privește în primul rînd românii muncitoare germane expropriate în 1945. Decretele 81 și 82 condiționează restituirea caselor, de înscrierea fostului proprietar în G.A.C. Prin aceasta se exercită o presiune economică și morală asupra românului german de a se înscrie în gospodăria colectivă, presiune care nu se exercită și nu se poate exercita asupra românilor de naționalitate străină, – iar pe de altă parte – o serie de categorii de oameni ai muncii, ca lucrătorii din cooperativele meșteugărești, funcționarii de stat și mulți bîrbînii fără mijloace de trai, nu beneficiază de prevederile acestor decrete.

Considerăm că condiționarea restituirii caselor, prevăzută în decretele 81 și 82 trebuie restudiată.

Mai departe trebuie observat că în acest zăc, preocuparea organelor de partid și a diferitelor organizații de masă pentru munca de educare patriotică și internaționalistă a populației germane lasă mult de dorit. Acest lucru se datorează în primul rînd faptului că majoritatea activiștilor de partid și de stat din regiunile locuite de populație germană cunosc insuficient linia politică a Partidului în chestiunea națională, nu luptă consecvent pentru aplicarea ei și manifestă numeroase rezerve față de populația germană, pe care o tratează în bloc, fără a face vreo deosebire din punct de vedere social-politic.

Mai sînt încă numeroase confuzii în privința fostului Grup Etnic German. Mulți activiști de

partid și de stat mai confundă încă fostul Grup Etnic German cu fostul Partid Național Socialist, cînd realitatea este că în Grupul Etnic, germanii au fost înscriși în mod automat, fără o consultare prealabilă, pe cînd Partidul Național Socialist și formațiile paramilitare cuprindeau pe hitleriti cunoscuți și declarați. Această confuzie stă la baza faptului că numai un foarte mic număr de oameni ai muncii germani sunt admisi drept candidați sau membrii de partid. O asemenea atitudine are, mai ales, organele de partid din regiunea Stalin și, în parte, și din regiunea Timișoara.

Există rezerve serioase și la organele U.T.M. care refuză în numeroase cazuri să primească în rîndurile U.T.M.-ului tineri germani pe motivul că aceștia au făcut parte din “D.J.” – Organizația tinerilor germani, “Pimfe” – organizația copiilor din colile elementare, sau din organizația tinerilor fete sau a fetelor peste 18 ani. Este știut că participarea tinerilor și tinerelor germani din aceste organizații era obligatorie, întrucît cei care refuzau să facă parte din ele nu puteau urma școala germană, colile de ucenici, etc., iar împotriva părinților se luau de asemenea măsuri administrative.

Atît organele de partid cît și cele de stat au lipsuri și în combaterea manifestărilor de masă care mai au loc, sub diferite forme, în sînul populației germane. În multe cazuri predomină parea că germanii sînt în general ovinii, dar se trece cu vederea că naționalismul este o periculoasă rămăniță burgheză care se întîlnește la toate naționalitățile. De asemenea se trece cu vederea că o serie de măsuri economice și politice luate față de populația muncitoare germană, nu a putut înlesni salvarea ei din mlațina naționalismului.

Trebuie spus că organele de partid și organizațiile de masă desfășoară o slabă muncă politică de educare a populației germane. Se resimte în activitatea de educare a însuși membrilor de partid și U.T.M.-iți germani lipsa învățămîntului politic în limba maternă. De asemenea și propaganda prin conferințe și lecții lasă încă mult de dorit.

Nici presa noastră, nu dă atenție cuvenită

acestei probleme și, în special, nu combate în mod concret manifestările de naționalism și ovinism întâlnite în rândurile populației românești.

Aceste și alte cauze asemănătoare explic motivele pentru care există atâtă pasivitate și tergeneză în aplicarea unor măsuri de importanță a decretelor 81 și 82. Astfel din cele 23.000 de case expropriate în 1945-1947 în regiunea Stalin doar 5.070 au fost restituite până în prezent.

Cît se poate de slab este munca cu tineretul german. Organizațiile U.T.M., neglijînd munca cu tineretul german.

Cauzele acestei situații trebuie să căute pe de o parte în faptul că organizațiile U.T.M. nu se străduiesc să cunoască problemele specifice ale tineretului german, că în regiuni importante ca Stalin și Timișoara, aproape că nu există activități germane și că organizațiile U.T.M., chiar acolo unde depun oarecare activitate, neglijează problema organizării timpului liber al tineretului.

În această situație contribuie într-o măsură și felul în care sfaturile populare și organizațiile U.T.M. privesc problema muncii culturale la sate în limba germană. În această privință nu există instrucțiuni precise și clare, pentru care motiv în majoritatea cazurilor se fac greșeli grosolane. Astfel, în foarte multe comune cu populație mixtă, ca de exemplu în comuna Hîrman – raionul Stalin, Tîlmaci – raionul Sibiu, Pietroasa – raionul Lugoj, organele amintite nu admiteau existența unei activități culturale a populației germane, conform specificului ei, ci se cerea ca tinerii germani să formeze un singur corp, o singură echipă de dans și cîteodată și o unică echipă de teatru cu tineretul român și de alte naționalități. Adevărul este că viața culturală a tineretului german se desfășoară în prezent, în mare măsură, în cadrul unor cercuri de tineri și tinere, organizate de biserică ("Bruderschaft" și "Schwesterschaft" la sate și "Kranzchen" la orașe), a corurilor bisericești, slujbelor speciale pentru tineret etc.

Este necesar de a se arăta că în activitatea Ministerului Învățămîntului se manifestă o serie

de greșeli și lipsuri în privința colilor în limbile minorităților, în general și a tineretului german în special.

În primul rînd numărul colilor (în special ciclul II) este prea mic. Copiii germani urmau în trecut de regulă 7 clase primare; astăzi, în multe cazuri nu pot urma decît 4 clase primare. De asemenea este prea mic și numărul colilor medii. În orașul București, unde trăiesc peste 20.000 germani și unde în trecut existau 2 coli medii germane, astăzi nu există nici o singură asemenea coală, mai ales că în Capitală funcționează coli medii de limbă greacă, armeană etc.

Numeroase sînt cazurile cînd Ministerul Învățămîntului și alte ministere, procedează la desființarea dintr-odată a unor coli, creîndu-se prin această stare de nesiguranță pentru elevii care înscriindu-se într-o coală nu știu dacă o vor putea termina. Elocvent în această privință este cazul colii de comerț și administrație care a început să funcționeze la orașul Stalin, a fost mutat pe urmă la Sibiu, pentru că pînă la urmă s-a desființat. De asemenea, nu este just că în foarte multe cazuri colile germane au fost transformate în secții pe lîngă colile românești. Acest lucru a dus la multe neînțelegeri și conflicte.

În legătură cu coala, se ridică chestiunea corpului didactic. Pe de o parte colile de limbă germană mai sînt pline de profesori și învățători improvizati din fotești preoți, avocați și alte profesii asemănătoare, pe de altă parte un număr de profesori și învățători tineri, crescuți în coala nouă, sînt repartizați în coli românești, în regiuni unde nu există populație germană. Așa, de exemplu, Gizela Richter, care a absolvit secția germană a facultății de literatură din București în 1955, a fost repartizată ca profesoară de limbă germană la Ploiești, de aici în orașul Ploiești, nici în regiunea Ploiești nu există catedre de limbă germană. În aceeași situație s-a găsit și studenta Barbara Schultz, absolventă a aceleiași facultăți, care a fost repartizată la Iași.

De asemenea este greșită atitudinea Ministerului Învățămîntului față de colile pedago-

gice în limba germană. Din 3 coli pedagogice cât au existat pînă acum 2-3 ani, a mai rămas una singură la Timișoara, care și ea este în curs de lichidare.

O situație nepermisă există în privința oamenilor de cultură și tinerii germani de formație mai veche. Unii din aceștia, ca scriitorul ardelean Erwin Wittstock, poetul Herman Roth din Sibiu, sau O.W. Cisek din București sînt cunoscuți și în străinătate, mai ales în Germania, unde și-au publicat în trecut lucrările.

Erwin Wittstock care a avut la orașul Stalin un post de învățător, (o jumătate de normă), și-a luat un concediu neplătit, Herman Roth este încadrat pe un post de portar la muzeul de științe naturale din Sibiu, iar O.W. Cisek a fost recent eliberat din închisoare, unde a fost înțut timp de doi ani fără să fie condamnat.

Majoritatea oamenilor de știință germani din regiunea Stalin, vreau în trecut au lucrat în cadrul institutului de cercetări ardelene al muzeului Bruckenthal, al institutului pentru statistică și etnografie, etc., lucrează astăzi în domenii care n-au nicio legătură cu specialitatea lor. Astfel, Dr. Gründisch din Sibiu, un cunoscut istoric, este astăzi referent administrativ al consistoriului bisericii evanghelice; Alfred Csallner, specialist în probleme de statistică, este preot într-o comună de lângă Sibiu etc.

În general, trebuie spus că majoritatea oamenilor de știință și cultură germani de formație veche sînt ori direct salariați ai bisericii evanghelice, ori în dependență materială și morală față de conducerea bisericii. Din această cauză lucrurile merg atît de departe, încît lucrările de știință sau literare ale acestor oameni sînt revizuite în cele mai multe cazuri personal de către episcopul Müller, conducătorul acestei biserici.

La toate acestea se mai adaugă și faptul că majoritatea acestor oameni luptă cu mari greutăți materiale și au cele mai proaste condiții de locuit.

Munca organelor de partid în rîndul intelectualității germane este aproape inexistentă.

În asemenea condiții este de înțeles de ce

ideologia fascistă, burgheză și influența cercurilor reacționare este încă atît de mare în rîndurile acestor oameni.

O altă problemă nerezolvată o constituie și lipsa acută de literatură progresistă și critică de specialitate în limba germană. Ceea ce tipăresc editurile noastre și printul care se importă din R.D.G. nu satisfac nici pe departe nevoile populației germane. Se resimte în special lipsa de literatură pentru tineret, ceea ce face ca maculatura naționalistă și pornografică desgropată din vechile biblioteci să aibă o circulație largă.

Se constată lipsuri la unele organe locale și în privința preocupării față de acei care se reîntorc în țară pe baza decretului de repatriere. Pentru cei reîntorși se pune în primul rînd problema să capete imediat locuință și de lucru.

O situație nejustă există și în privința satisfacerii stagiului militar al tinerilor germani. Marea majoritate a tinerilor germani nu sînt admisi să-și facă stagiul militar în forțele armate, ci sînt trimiși în detașamente de muncă. Această stare de lucruri are repercusiuni foarte negative și asupra educației patriotice și internaționaliste a tineretului german.

În vederea rezolvării problemelor ridicate în acest referat, se înaintează concomitent un material cu propuneri concrete.

Legea lobby-ului

ȘTEFAN DEACONU

1. Ce este lobby-ul ?

Am încercat să abordez în acest subiect deoarece multă lume nu cunoaște exact ce presupune lobby-ul și relațiile guvernamentale, de ce este necesar lobby-ul, cine face această activitate și cum. Din cele mai vechi timpuri, oamenii au utilizat diverse mijloace pentru a-și susține pozițiile: demonstrații, greve, apel la mass-media, dar și prin activități de lobby. Acest termen a dobândit pe parcurs o conotație negativă, dar el nu este altceva decât exprimarea dreptului constituțional de a te adresa factorilor de decizie. În practică, el are o contribuție importantă în procesul de luare a deciziilor, prin informarea oficialităților care nu își pot da seama cum va afecta o anumită decizie un segment al societății. Această percepție greșită asupra lobby-ului și a activității legate de lobby se datorează unor repere incomplete, uneori distorsionate oferite de mass-media, dar și unor confuzii ale politicienilor cu privire la această activitate.

În ceea ce privește definiția noțiunii de lobby, trebuie să facem mai întâi distincția dintre *grupuri de interese*, *grupuri de presiune* și *lobby*. Dacă în perioada anilor '50 se folosea noțiunea de *grupuri de presiune*¹, acestea reprezentând grupuri ce se implicau în procesul politic fără a fi partide politice, ulterior s-a renunțat la acest termen în favoarea celui de *grupuri de interes* pentru a se evita conotațiile negative pe care le implică ideea de presiune politică. Într-o altă opinie se face distincție între *grupuri de presiune* și *lobby*². În acest sens, grupurile de presiune sunt definite ca grupuri mai mari alcătuite din amatori ce urmăresc să influențeze sistemul politic și opinia publică, iar grupurile de lobby grupuri mai mici alcătuite din profesioniști

care pot fi angajați spre a influența eficient anumite decizii politice.

Din punct de vedere tehnic trebuie să spunem că nu există o definiție general acceptată sau legalizată a termenului de lobby. Lobby-ul este tentativa de a influența opinia sau activitățile cuiva în domeniul legislativ în principal, în instituții precum Parlamentul, Consiliul Local, într-un minister sau într-o organizație. Putem defini lobby-ul ca *acțiunea de influențare și obținere a votului legislativului în favoarea sau împotriva unei măsuri legislative*, iar lobby-istul ca persoana care acționează în numele unui grup de interes special, care încearcă să influențeze înaintarea sau votul asupra unei legi sau a unor decizii ale administrației guvernamentale.

În esență, *lobby-ul reprezintă susținerea opiniilor și intereselor unei persoane, iar lobby-istul este în general reprezentantul unui terț, susținând interesele celui pe care îl reprezintă*. O parte importantă din munca lobby-istului este încercarea de a influența deciziile guvernamentale în numele intereselor clientului său care poate fi orice persoană fizică, dar și juridică. Lobby-ul este generat numai atunci când o persoană comunică în mod direct cu autoritățile statului (executiv, legislativ), prin recomandarea unei anumite acțiuni privind o decizie care este luat de aceste autorități. Spre exemplu, discuția cu o persoană din cadrul acestor autorități având drept scop determinarea acesteia de a impune o anumită acțiune reprezintă activitate de lobby. La fel, în cazul în care o persoană înaintea unui studiu, face o muncă de cercetare sau alte activități cu scopul de a sensibiliza și de a determina o persoană sau o autoritate de a lua o anumită decizie favorabilă celui ce face lobby, reprezintă o activitate de lobby.

Pentru majoritatea lobby-istilor strângerea

informațiilor, analizarea lor și pregătirea materialelor scrise ocupă cel mai mult timp. Aceste activități sunt, în general, realizate prin munca de birou. O parte din timp este dedicată contactelor personale cu reprezentanții ai legislativului sau ai altor birouri oficiale.

Activitatea de lobby însă presupune și o serie de acțiuni precum contacte directe cu membrii Parlamentului, întâlniri personale cu oficialități pentru obținerea de informații, participarea la edințele Parlamentului, contacte cu presa, cercetarea și adunarea de informații, dar și consilierea persoanelor pe care lobby-istul le reprezintă.

Astăzi, lobby-ul este o activitate complexă și extinsă. Mii de oameni angajează în prezent lobby-ști pentru a le reprezenta interesele. Cantitatea mare de timp și munca necesară duc la costuri foarte ridicate, costuri pe care nu și le poate permite orice persoană individuală, pe cont propriu. Corporațiile sau alte persoane interesate angajează lobby-ști profesioniști, deoarece aceștia experți sunt mai bine pregătiți decât persoanele nespecializate să facă față problemelor complexe și care interesează un grup mai mare sau mai mic de persoane, în mod special. Un grup „de interes public” este organizat plecând de la idei care nu se bazează pe interesele economice ale membrilor săi. Premisa de bază este că lobby-ul în interes public este important pentru procesul legislativ, cetățenii putând maximiza puterea pe care o au pentru a se face auziți. Deseori lobby-ul este asociat cu partea „întunecoasă” a politicii, în care corupția, puterea și intimidarea sunt armele acțiunii politice. Multe organizații presupun că banii și influența sunt mijloacele cu care se lucrează. Cu toate acestea într-o societate democratică, toți factorii de decizie, la nivel național sau local își bazează succesul pe satisfacerea a cel puțin unei părți din alegători. De aceea aprecierea și realegerea sunt valorile care motivează factorii de decizie. Orice membru al unei organizații are posibilitatea de a se implica în activitatea de lobby, dacă poate îndeplini următoarele roluri în influențarea procesului de luare a deciziilor:

- este lider de atitudine prin menținerea atenției factorilor de decizie, a organizațiilor aliate și a mass-media asupra unei probleme;
- se asigură că vocile alegătorilor sunt auzite și ascultate;
- oferă informații tehnice și asistență factorilor de decizie și mass-media;
- mediază în cazul intereselor conflictuale pentru realizarea unui compromis;

2. Cum se desfășoară activitatea de lobby?

Ca orice alte profesii sau activități, putem spune că lobby-ul presupune o combinație între știință și artă. Din punctul de vedere al științei, există multe tehnici și strategii, unele de bază și altele de bun simț, pe care orice lobby-ist sau organizație de lobby-ști ar trebui să le știe sau să le utilizeze. Apropierea lobby-ului de artă este făcută prin factori precum relațiile personale, experiența, abilitatea de a susține un punct de vedere și puterea de decizie în obținerea rezultatelor propuse.

Pentru a putea exercita acțiunea de lobby trebuie, în general, să îndeplinești anumite calități și să parcurgi unele etape:

- a) *Cunoașterea procesului legislativ.* Orice persoană implicată în activitatea de lobby legislativ trebuie să aibă cel puțin o idee generală și să înțeleagă procesul legislativ. Acest lucru implică cunoașterea unor demersuri fundamentale, cum ar fi pregătirea unui proiect de lege și luarea lui în considerare, structura comisiilor parlamentare, modul lor de operare și programul legislativ. Cunoașterea acestor lucruri este dobândită printr-o combinație între citirea materialelor descriptive, participarea la seminarii speciale și experiența practică.
- b) *Planificarea unei strategii de acțiune*³. Cei ce fac activitate de lobby trebuie să evalueze situația politică și să adapteze planul în funcție de schimbările politice care au loc în societate.
- c) *Dezvoltarea unor argumente politice și practice*

puternice care sînt sus în cazul pentru care se face lobby⁴. Cel ce face lobby trebuie să-și susțină în punctul de vedere nu doar să-l enunțe. Acest lucru trebuie făcut în contactele personale cu cei pe lângă care se face lobby.

- d) *Cel ce face lobby să comunice eficient.* Abilitățile comunicative sunt foarte importante în activitatea politică, deoarece cei ce fac politică sunt, în general, lipsiți de timp pentru a studia în detaliu problemele dezbătute. De aceea lobby-istii trebuie să se convingă în susinerea punctului de vedere pentru care optează.

3. Necesitatea lobby-ului

Executivul și legislativul iau în mod constant decizii politice care influențează în mod direct populația. La fel, în domeniul afacerilor, abilitatea de a concura și de a face profit depinde realmente de aceste decizii care se iau de către autoritățile statului. Uneori, aceste decizii sunt legate de anumite proiecte de legi, altele de politici guvernamentale. În orice caz, oficialitățile nu au cum să ia o decizie corectă în cunoștință de cauză fără a lua în considerare informația furnizată de o gamă largă de persoane interesate. În mod frecvent, în special atunci când este vorba de proiecte de legi, oficialitățile au foarte puțin timp și resurse umane la dispoziție pentru a analiza pe cont propriu interesele celor afectați de proiectul respectiv sau de actul juridic al Guvernului (hotărâre sau ordonanță).

Așa cum există un număr foarte mare de interese care sunt reprezentate prin lobby, există și oameni de profesii diferite care fac aceste activități pe o bază profesională contra cost. Aceasta pentru că din punct de vedere practic, multe organizații care au interese foarte mari duc lipsă de timp, expertiză, resurse legislative sau de reglementare, contacte personale care sînt ducătoare la influențarea deciziilor luate de către autoritățile publice. Este de înțeles că aceste organizații vor angaja și se vor baza pe experți legislativi de profesie. Acești lobby-isti de profesie pot fi chiar angajați de firmă respectiv

sau consultanți externi. Dar pentru a face această activitate este nevoie de un cadru legislativ care să reglementeze activitatea. În România, încă nu putem vorbi despre lobby în adevăratul sens al cuvântului, deoarece nu există încă o bază legislativă care să reglementeze activitatea.

4. Necesitatea unei legi a lobby-ului în România.

Legitimitatea și legalitatea activității de lobby și-ar putea avea rădăcinile în dreptul constituțional al fiecărei persoane de a se asocia liber și de a adresa petiții autorităților în legătură cu nemulțumirile pe care le au, dar și pentru a sensibiliza autoritățile fașă de acțiunile sau reglementările pe care acestea le iau și care au un impact direct asupra cetățenilor.

Reglementările românești în ceea ce privește activitatea de lobby nu sînt decât foarte vag definite. Ne referim aici doar la câteva prevederi constituționale și legale care ar putea da dreptul la o oarecare activitate lobby-istică ce s-ar putea face în România. Una din aceste reglementări constituie articolul 47 coroborat cu articolul 37 din Constituția României privitoare la dreptul de petiționare și dreptul de asociere în care se prevede:

Art. 47

(1) *Cetățenii au dreptul să se adreseze autorităților publice prin petiții formulate numai în numele semnatarilor.*

(2) *Organizațiile legal constituite au dreptul să adreseze petiții exclusiv în numele colectivelor pe care le reprezintă.*

(3) *Exercitarea dreptului de petiționare este scutită de taxă.*

(4) *Autoritățile publice au obligația să răspundă la petiții în termenele și în condițiile stabilite potrivit legii.*

Art. 37

(1) *Cetățenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate și în alte forme de asociere...*

Se poate observa, însă, că aceste regle-

ment ri se refer doar la dreptul fec rei persoane de a se putea adresa autorit ilor în nume propriu sau prin intermediul unei organiza ii din care face parte. Activitatea aceasta este f cut de c tre fiecare cet ean în parte i nu de profesioni ti care cunosc activitatea autorit ilor statului. A adar, nu putem spune c aceste articole constituie o baz de reglementare a activit ii de lobby în România.

O alt reglementare care ar putea sus ine activitatea de lobby la noi în ar ar putea-o constitui cea din articolul 65 al Constitu iei care se refer la caracterul public al edin elor Parlamentului:

(1) *Ședințele celor două Camere sunt publice.* (2) *Camerele pot hotărî ca anumite ședințe să fie secrete.*

Aceasta nu d decât dreptul persoanelor de a putea asista la edin ele Parlamentului (atunci când Parlamentul nu hot r te altfel), i se refer la transparen a activit ii parlamentare i nu la posibilitatea cet enilor de a infuen a în vreun fel prin opiniile lor deciziile autorit ilor. Mai mult, se observ c această reglementare se refer doar la activitatea legislativului nu i la cea a executivului.

Un alt mod în care cet enii ar putea s se fac asculta i de c tre autorit i este cel oferit de activitatea parlamentarilor în circumscrip iile în care au fost ale i. Cu acest prilej oamenii pot intra în contact direct cu parlamentarii i pot s - i exprime dorin ele, dorin e care s fe promovate în Parlament de c tre reprezentan ii lor legali.

Toate aceste posibilit i oferite de legisla ia actual nu dau dreptul cet enilor de a putea infuen a autorit ile decât prin interven ia lor direct , f r a putea apela la servicii specializate care tiu într-adev r cum poate f infuen at o decizie în folosul cet enilor sau a unui grup de persoane.

În urma acestei analize constat m c este necesar o refec ie asupra necesit ii adopt rii unui cadru legislativ care s reglementeze activitatea de lobby în România.

Bibliografie:

1. **Richard Willard** - *Lobbying for social change*, 2nd edition, Haworth, New York, 1996.
2. **Kollman Ken** - *Outside lobbying: public opinion and interest group strategies*, Princeton Univ. Press, Princeton, 1998.
3. **Xxx** - *Euro - Lobbying: The directory of European Community Trade and Professional*, Cedar Tree, 1997.
4. **Gardner James** - *Effective lobbying in the European Community*, Kluwer Law and Taxation, Deventer, 1991.

NOTE

1 A se vedea **David Truman** - *The Governmental Process: Political Interests and Public Opinion*, 2nd Edition, New York, 1971.

2 A se vedea **Jay Shafritz** - *The Harper Collins Dictionary of American Government Politics*, New York, 1987.

3 A se vedea i **Parlamentul României. Departamentul pentru Informare Parlamentară - Grupurile de interes și activitatea de lobby. Studiu documentar**; Centrul de Studii i Cercet ri, 1999.

⁴ Spre exemplu accentuarea obstacolelor legislative, explicarea intereselor na ionale vitale, accentuarea efectelor discriminatorii, ridicarea unor chestiuni de justie, etc.

ȘTEFAN DEACONU – absolvent al Facult ii de Drept, Universitatea Bucure ti, este *expert parlamentar* în cadrul Senatului României i membru al Centrului Sud-Est European de Drept Constitu ional de la Atena.

Către o societate pluralistă

RĂZVAN GRECU

Ipoteza:

Democra ia liberal înseamn în primul rând pluralism. Pluralismul opiniilor, pluralismul intereselor, pluralismul ideilor politice, pluralismul actorilor politici semnificativi ai sistemului. Este greu de imaginat o democra ie f r pluralism, pentru simplul fapt c aceasta nu ar f func ionabil . A existat oare vreun sistem politic care s f refuzat pluralismul de orice tip ar f acesta i în acela i timp s f oferit cet enilor libertatea politic i civil sau egalitatea pe care o democra ie liberal o presupune?

Analizând empiric această problem , vom observa c toate regimurile politice care au refuzat pluralismul politic sau social au reprezentat în fapt ori regimuri totalitare, de tipul celui nazist din Germania sau comunist din Europa Central i de Est, fie regimuri autoritare ca cel fascist în Italia, regimul franchist din Spania, regimuri militaro-autoritare ca cel al Greciei anilor '70 sau cele din America Latin . Niciunde un sistem democratic nu s-a constituit f r acceptarea pluralismului politic i nonpolitic.

Asist m îns în România la tendin e din ce în ce mai puternice de a refuza pluralismul. Mitul unit ii este înc prezent chiar i la nou ani dup c derea unui regim totalitar care a f cut din pluralism i pluralitate dou no iuni ale "r ului". Întrebarea care trebuie pus în acest moment este cât de consolidat este democra ia în România dac însu i unul din principiile sale fundamentale este privit cu suspiciune?

Pluralism și pluralitate

Este necesar s spunem de la început c pluralismul i pluralitatea sunt dou no iuni distincte.

Pluralismul reprezint în primul rând un principiu, acela de a-l accepta al turi pe cel care î i este diferit din punct de vedere etnic, lingvistic, cultural, ideologic. Acest principiu trebuie îns s mearg mai departe: pluralismul înseamn în acela i timp nu numai acceptarea acestora, dar i acceptarea drepturilor de a- i conserva identitatea i de a i-o dezvolta. El trebuie s sus in oportunitatea tuturor de a f ei în i i, f r a l sa altora posibilitatea de a interveni în sfera intereselor proprii acelu grup. i am aici în vedere nu numai un grup etnic, ci orice comunitate care î i articuleaz un interes propriu, f r a afecta în mod real interesele altuia.

Pluralitatea este numai o consecin a pluralismului i nu un determinant al lui. În mod real, existen a pluralit ii nu ne poate spune nimic despre un principiu ca cel al pluralismului. i oare ce exemplu poate f mai elocvent în acest sens decât cazul Republicii de la Weimar, acolo unde pluralitatea era prezent prin existen a partidelor politice, a asocia iilor sindicale etc., dar unde pluralismul (ca principiu) a fost refuzat, ap rând astfel unul din cele mai însp imânt toare regimuri ale acestui secol?

Pluralismul politic:

A spune c pluralismul politic este o condi ie a unui sistem politic democratic este evident un truism. Dac societatea atenian antic putea accepta o democra ie politic f r pluralism politic, i asta în ciuda opiniilor mai mult sau mai pu in diverse¹, complexitatea societ ilor moderne reclam prezen a pluralismului politic ca o garan ie a libert ii politice. No iunea de poliarchie a lui Robert A. Dahl² implic ideea de pluralism politic. Într-o democra ie politic (sau poliarchie pentru a folosi termenii lui Dahl, care

consider democrația ca un *ideal* pe care nici o societate nu l-a atins încă, în sensul că nici un regim politic nu este complet democratizat), puterea nu este concentrată în mâinile unei mici elite politice, ea este dispersată la nivelul mai multor centri (poli) de putere. Aceasta presupune existența unui pluralism politic în cadrul sistemului respectiv, altfel această dispersie a puterii ar fi inutilă. Criteriile poli-arhiei emise de Dahl, oficiale ale ei, alegeri libere și corecte, sufragiu inclusiv, surse de informare alternative, autonomie asociațională, reprezintă în fapt criterii de identifi care a pluralismului politic (sau cel puțin o parte dintre ele).

Așa cum spunea Giovanni Sartori³, pluralitatea opiniilor nu trebuie confundată cu pluralismul. Nici chiar pluralitatea opiniilor politice nu trebuie confundată cu pluralismul politic. Sunt două planuri complet distincte. Existența pluralității opiniilor politice nu implică acceptarea pluralismului politic. Această distincție este în mod particular importantă pentru cercetarea de față.

Cazul românesc: o respingere a pluralismului?

În cartea sa *A Framework For Political Analysis*⁴, David Easton consideră că așa cum o analiză empirică fără un demers teoretic este vulgară, la fel și o teorie fără o verificare empirică este inutilă. De aceea consideră că este util să analizăm empiric cazul uneia dintre formările politice semnificative pentru sistemul politic românesc: Uniunea Democrată a Maghiarilor din România (UDMR).

Imediat după căderea regimului comunist, ca urmare a principiilor care au stat la baza creșterii tuturor partidelor politice, UDMR s-a format ca reprezentant legitim al minorității maghiare din România. Bucurându-se de un electorat extrem de stabil și disciplinat, Uniunea a fost singura formațiune politică care a intrat în absolut toate legislativele postcomuniste, fără a forma vreun alianț electoral cu alte partide politice pentru a putea accede în Parlament. Rezultatele tuturor alegerilor parlamentare care au avut loc în România după decembrie 1989 au

aratat că UDMR are, contrar celorlalte partide politice românești, o solidă bază socială, adică un electorat clar definit, structurat, din interiorul căruia își extrage liderii, activiștii sau militanții.

Analizând perioada 1990-1996, observăm că UDMR a reprezentat o formațiune politică izolată pe scena politică românească. Ea a reprezentat deseori în fața atacurilor naționaliste și a fost privită mai mult ca **tolerată** decât ca un partener politic normal. Chiar partenerii din CDR au ezitat de multe ori să-și exprime solidaritatea cu UDMR, mai ales în probleme care încheie identitatea minorității maghiare, din considerente care încheieau de perspectiva pierderii unei părți a electoratului, în special al celui din Transilvania. Atacurile la adresa Uniunii au mers de la discursul naționalist și până la încercarea de a atrage această formațiune politică într-un conflict interetnic (vezi tulburările care au avut loc în martie 1990 la Târgu Mureș).

După alegerile din toamna anului 1996, UDMR a ieșit din izolarea impusă de ceilalți actori politici mai mult datorită conjuncturii politice, decât dorinței partidelor democratice de a se apropia de reprezentanții minorității maghiare. Principalele partide din actuala coaliție guvernamentală, CDR și USD, datorită scorurilor lor electorale, nu puteau forma singure o coaliție guvernamentală decât cu riscul de a accepta un guvern minoritar care să nu aibă o majoritate parlamentară care să-i confere stabilitate. O coaliție fără UDMR ar fi însemnat la acea dată o coaliție instabilă și extrem de vulnerabilă. Dintre toți ceilalți actori ai scenei politice, UDMR era singura formațiune politică care accepta fără rezerve democrația politică, economia de piață, care împărțea ideile integrării euro-atlantice.

Intrarea UDMR în coaliția guvernamentală a adus două importante avantaje. Primul avantaj, de natură internă, este acela că UDMR a fost scoasă dintr-o izolare care putea deveni extrem de periculoasă pentru sistemul politic românesc. Continuând a fi tratată ca o paria a sistemului de partide românesc, Uniunea se putea transforma, în funcție de raporturile interne de putere între moderați

i radicali, într-o formă iune antisistem, cu implicații importante în privința relațiilor între majoritatea română și minoritatea maghiară. Subsecvent acestui fapt, intrarea Uniunii în coaliția guvernamentală a reprezentat o oportunitate pentru aceasta de a-și formula revendicările politice, care au fost inhibate timp de opt ani de guvernele anterioare. Deloc de neglijat, acest fapt s-a constituit într-un avantaj pe care liderii moderati ai UDMR au știut să-l folosească în favoarea lor în disputele cu radicalii din interiorul acestei formațiuni politice. De aceea opinia că intrarea UDMR în Cabinet nu a adus decât probleme acestuia este fundamental greșită, ea se bazează pe o analiză empirică incompletă atunci când nu conține pur și simplu rea voință.

Al doilea avantaj se referă la percepția pe care opinia politică internațională o are asupra relațiilor interetnice din România. Exemplificarea României de către administrația Clinton ca model al relațiilor interetnice sau aprecierile laudative ale altor guverne occidentale la adresa unei țări care la începutul deceniului era privită ca o sursă de instabilitate regională, trebuie văzute la justa lor importanță. Într-o regiune care a devenit proverbială pentru violența etnică, România a știut să managerieze acest conflict majoritate-minoritate. Acest fapt este probabil cea mai importantă reușită a sistemului politic românesc postcomunist.

Aceste două motive mădetermină susținerea participării UDMR la coaliția guvernamentală a însemnat cea mai importantă acțiune în favoarea democratizării sistemului politic românesc după acceptarea pluralismului politic și a competiției politice. Faptul că o formațiune politică care reprezintă o minoritate etnică participă la o coaliție guvernamentală nu este un fapt neobișnuit pentru democrațiile occidentale, dar ea era de neimaginat pentru România cu doar câțiva ani în urmă. Potrivit lui Sartori⁵, unul dintre principiile cele mai importante ale democrației politice este “domnia majorității cu drepturi pentru minorități”. (De remarcat că el nu are în vedere un anumit tip de minoritate, fie ea lingvistică, etnică sau religioasă, ci absolut toate minoritățile).

și ce garanție poate fi mai reală decât drepturile unei minorități sunt respectate, atâta timp cât însuși o formațiune politică al cărei electorat este format din populația adultă a unei minorități etnice și lingvistice este membră a unei coaliții guvernamentale?

O eventuală ieșire a UDMR din coaliția guvernamentală nu ar însemna numai o pierdere reală, majoră pentru stabilitatea sistemului politic, dar în același timp și un important pas înapoi în procesul de democratizare politică. De acest fapt liderii celorlalte partide din coaliția guvernamentală trebuie să-și conștientizeze. Este însă îndoielnic că au în eles până acum rolul pe care UDMR îl are în cadrul coaliției, la un nivel mai general, în cadrul întregului sistem politic.

Către o societate pluralistă

și totuși, în ciuda participării UDMR la coaliția guvernamentală și a rolului pozitiv pe care aceasta îl are în cadrul sistemului politic, ea este în continuare privită cu suspiciune. Mai mult decât atât, minoritatea maghiară este privită cu suspiciune. Unul din instrumentele cele mai utile pentru a reliefa această atitudine a fost (poate prin rea paradoxală din punct de vedere metodologic să folosești un conflict extern pentru a cerceta un aspect de politică internă) conflictul din Kosovo. A fost uluitor pentru un observator atent să vadă cum membrii unei minorități etnice sunt asasinați sistematic de un regim autoritar sub pretextul terorismului și a suveranității interne și în același timp marea majoritate (nu există date reale asupra acestui punct, însă nu cred că estimarea este greșită) a populației României să blameze o acțiune militară al cărei scop era oprirea violențelor împotriva populației civile albaneze. Deși poate prin rea trivial din punct de vedere științific, faptul că pe stadioanele românești s-au strigat lozinci pro-iugoslave nu a însemnat decât exemplificarea unei stări de spirit care domnea atunci într-o mare parte a opiniei publice.

De ce oare o asemenea simpatie, în ultimă instanță pentru un regim autoritar care nu ezită să folosească forța militară chiar împotriva propriilor cetățeni, într-o țară care înregistrase cea mai mare

sus inere popular pentru integrarea în NATO în prim vara-vara anului 1997? În opinia mea r spunsul, deloc extrem de complicat, poate contrar teoriei care spune c nici un fapt social nu are o singur cauz , este legat de posibilitatea cre rii unui precedent în rela iile interna ionale, cu o trimitere direct la minoritatea maghiar din România. Din nou minoritatea maghiar era privit cu suspiciune pentru un conflict interna ional de care nu se f cea vinovat i la care nu era parte. În loc s priveasc democra ia politic ca un obstacol în calea unor evenimente ca cele din spa iul ex-iugoslav, acolo unde numai un regim nondemocratic a putut produce astfel de conflicte interetnice, marea parte a opiniei publice române ti a preferat s se situeze de partea cealalt a baricadei, a acelor care condamnau democra iile occidentale pentru o ac iune militar necesar .

Sunt oare toate acestea elemente ale pluralismului, de orice tip ar f el? Poate f România o societate pluralist atâtă vreme cât nu recunoa te prin Constitu ie decât o singur na iune, de i exist un procent semnificativ de minorit i etnice, cu culturi diferite, cu valori diferite? Se poate vorbi de exemplu de un pluralism politic i în acela i timp s se cear desfin area UDMR, pentru motivul, ridicol din punctul de vedere al tiin ei politice, c ar f o forma iune politic construit pe criterii etnice?

În loc de concluzii

Este imposibil de conceput o democra ie stabil , consolidat , f r acceptarea pluralismului politic sau social. Iar pentru România cel mai important lucru în acest moment este consolidarea democratic . Dar pentru aceasta trebuie eliminate vechile prejudec i care v d în *ceialalți* posibili inamici i acceptarea drepturilor acestora de a- i proteja propria identitate.

Una din principalele probleme care se pun are în vedere configura ia politic de dup alegerile din anul 2000. Este greu de crezut, de exemplu, c , în cazul în care PDSR va câ tige alegerile, UDMR s-ar mai a fa printre partidele membre ale viitoarei coali ii

guvernamentale.

Dac vom reasista la o reizolare a Uniunii în interiorul sistemului politic dup alegerile legislative din acest an r mâne de v zut. Putem îns s ne întreb m dac liderii politici români vor avea în elepciunea de a continua integrarea acestei forma iuni i dac vor sesiza avantajele unui asemenea tip de politic . Din p cate, r spunsul nu pare deloc încurajator.

NOTE

¹ Trebuie avut în vedere distinc ia între pluralism i pluralitate pe care am f cut-o mai devreme. Dacă pluralismul trebuie în eles ca o condi ie a libert ii, ceea ce de altfel i este, este deosebit de util distinc ia lui Benjamin Constant, vezi *Despre Libertatea Anticilor si Modernilor*, Institutul European, Bucure ti, 1997. O alt distinc ie important o face Giovanni Sartori în *Theory of Democracy Revisited*, New Jersey, Chatham House, 1987, pag. 258

² Pentru conceptul de *poliarhie*, vezi Robert A. Dahl: *Who Governs: Power and Democracy In An American City*, New Haven and London, Yale University Press, 1961, Robert A. Dahl: *Democracy And Its Critics*, New Haven and London, Yale University Press, 1986 sau Robert A. Dahl: *Polyarchy: Participation And Opposition*, New Haven and London, Yale University Press, 1971

³ Vezi Giovanni Sartori: "Understanding Pluralism" în *Journal of Democracy*, vol. 8, nr. 4, octombrie 1997, pag. 58-69

⁴ Vezi David Easton *A Framework For Political Analysis*, Prentice-Hall, Inc, Englewood Cliff, NJ, 1965, pag. 7

⁵ Vezi Giovanni Sartori: *op.cit.*, pag. 53

RĂZVAN GRECU – Facultatea de tiin e Politice, Universitatea din Bucure ti, Master, Anul I.

Atitudinea publică față de Kosovo

DANIEL CAIN

Bulgaria și Macedonia se găsesc, indiscutabil, printre statele cele mai afectate în timpul crizei din Kosovo și au avut de jucat un rol ingrat. Bulgaria tocmai evitase, în ultimul moment, declanșarea unui război civil și cunoștea o stabilitate politică care făcea posibilă refacerea economică. Stabilitatea politică a cabinetului de la Sofia a reprezentat un atu în fața instituțiilor financiare internaționale, carte pe care guvernarii bulgari au încercat să o joace cât mai eficient, pentru cumul de dividende, în lipsa unei politici economice coerente. Iar acest fapt explică atitudinea adoptată de Bulgaria pe întreaga durată a conflictului din Kosovo, atunci când au acționat, practic, ca un pion al diplomației americane în Balcani.

În cazul Republicii Macedonia situația era chiar mai tragică. Statul recent apărut pe harta Europei, Macedonia „a reușit” să aibă, în primii ani de existență, relații proaste cu toți vecinii săi. Cauza o reprezintă, indiscutabil, moștenirea istorică a acestei regiuni, comună balcanică. La aceasta se adaugă și vecinătatea amenințătoare cu zona de conflict. Plana pericolului extinderii ariei de instabilitate și în rândul minorității albaneze din această fostă republică iugoslavă, care reprezintă o treime din totalul populației. Nu este de neglijat în cazul Macedoniei nici lipsa unor mijloace adecvate pentru asigurarea securității granițelor sale. Republica Macedonia a reușit să stopeze extinderea războiului din fosta Iugoslavie, de la începutul anilor 90, în special datorită prezenței pe teritoriul său a unei forțe multinaționale de pace, sub egida ONU.

O trecere în revistă a evoluției conflictului din Kosovo poate sugera o politică duplicitară sau cel puțin ambiguă a Bulgariei și Macedoniei. Aceste regiuni au făcut parte din angrenajul care a culminat cu declanșarea intervenției NATO în Kosovo. Sînge-roasa opera iune „anti-terorist” organizată de Ministerul

sîrb de Interne la începutul lui 1998 a fost, de fapt, un eveniment pe care observatorii din zonă îl așteptau de câteva săptămîni. În jurul datei de 10 februarie 1998, exact în perioada în care SUA se pregăteau de o nouă intervenție militară în Irak, diverse publicații sîrbe, macedonene și bulgare au publicat materiale care anticipau o intervenție dură a autorităților sîrbe, pentru a pune capăt activității Armatei de Eliberare din Kosovo. La sfîrșitul lunii ianuarie, președintele macedonean în exercițiu, Kiro Gligorov, făcea publică, pe nepusmăsură, posibilitatea creării unui „coridor umanitar” pe teritoriul Macedoniei, pentru a permite eventualelor mase de refugiați din Kosovo să ajungă în Albania. Această afirmație a surprins opinia publică din Macedonia, mass-media locală atacîndu-l pe Gligorov și pentru faptul că a preferat să facă această declarație în afara granițelor țării. În condițiile în care era binecunoscut sprijinul acordat de Washington președintelui macedonean, declarația lui Gligorov nu pare atât de „întîmplătoare”.

Aceasta a fost urmată, la scurt timp, de inițiativa Sofiei de elaborare a unei declarații comune asupra situației din Kosovo. Documentul a fost semnat de miniștrii de Externe ai României, Macedoniei, Turciei, Bulgariei și Greciei, care își exprimau îngrijorarea în legătură cu înrăutățirea situației din Kosovo și cu eventualele consecințe ale extinderii acestui conflict etnic în regiune. Oficiul guvernamental bulgar „Demokracia” considera că „lansarea acestei inițiative diplomatice, cu mult timp înaintea confruntărilor sîngeroase din Kosovo, arată eficacitatea actualei conduceri a politicii externe bulgare”. Cercurile diplomatice de la Sofia au pus însă sub semnul întrebării paternitatea bulgară a acestei inițiative, pe care au considerat-o un produs al diplomației americane. Potrivit unor surse diplomatice, Bucureștiul ar fi refuzat,

într-o prim fază inițială. Autoritățile române și-au modificat poziția abia după ce au înțeles că în spatele demersului diplomatic al bulgarilor se găsește Washingtonul. Evenimentele ulterioare vor arăta rolul jucat de Sofia în Balcani. SUA a preferat să folosească Bulgaria ca pe un fel de intermediar, pentru a testa reacțiile rilor din regiune.

De ce Bulgaria și nu România, de exemplu. Probabil pentru că Washingtonul a preferat Sofia pentru capacitatea acesteia de a transmite un mesaj uniform, cu aceeași intensitate, un mesaj la nivelul tuturor etajelor politice din această țară. Majoritatea parlamentară simplă și modalitatea autoritară de guvernare a premierului Ivan Kostov pare să fi fost o soluție mult mai pragmatică pentru diplomația americană. Washingtonul a avut surpriza neplăcută de a constata în cazul României existența mai multor centre de decizie în cadrul coaliției de guvernământ, situație care a dus la fragmentarea mesajului transmis. Așa se face că bulgarii au putut mult mai convingători în ceea ce privește oferta lor de a se transforma într-un instrument al politicii americane în Balcani. Lucru, de altfel, puternic lăudat de presa oficială bulgară, care nu a prididit să facă publicitate performanțelor Sofiei de a se transforma într-un furnizor de securitate regională. Guvernării bulgare au fost deseori tapaj de nume-roasele inițiative de proveniență proprie. Însă, în ciuda paternității afecționate cu ostentație, este prea puțin probabil ca multe dintre acestea să nu fi fost sugerate de la Washington. Dacă nu sugerate, atunci cel puțin discutate înainte de a fi lansate pe piață. Prietenia afecțioasă dintre secretarul de stat american, Madeline Albright, și ministrul bulgar de Externe, Nadejda Mihailova, reprezintă doar unul dintre argumentele afirmative de mai sus.

În același context al politicii dublitate poate fi încadrat și gestul noilor guvernări de la Skopje de a recunoaște independența Taiwanului. La scurt timp după ce au câștigat alegerile parlamentare din noiembrie 1998, noua coaliție de guvernământ, de centru-dreapta, a decis stabilirea de relații diplomatice cu Taiwanul, insula pe care Beijingul o consideră ca fiind teritoriu chinez. Artizanul acestei inițiative a fost Vasil Tupurkovski, liderul Alianței Democratice,

partid de guvernământ. Economistul Tupurkovski, fost ambasador al Macedoniei în Statele Unite și considerat a fi „omul americanilor”, a negociat recunoașterea Taiwanului în schimbul promisiunilor pentru investiții de un miliard de dolari, sumă fabuloasă pentru micul fost republic iugoslav. Probabilitatea ca aceste investiții să devină o realitate era în final mai mică decât cea a unei reacții dure din partea Chinei. Beijingul a decis chiar să își suspende relațiile diplomatice cu Skopje și a votat în cadrul Consiliului de Securitate împotriva prelungirii mandatului contingentului ONU dislocat în Macedonia, UNPREDEP. Presa locală a criticat dur decizia cabinetului macedonean și a suspectat existența unui scenariu bine pus la punct. Retragerea contingentului ONU reprezintă o amenințare pentru securitatea acestui stat, cu atât mai mult cu cât ea survine în momentul escaladării situației din Kosovo. De aceea, era vital pentru Macedonia ca locul acestei forțe multinaționale de menținere a păcii să fie luat de o altă care să devină un garant al securității sale. Iar singura instituție interesată în acel moment să trimită trupe în Macedonia era NATO, care dorea astfel să monitorizeze situația din Kosovo și chiar să folosească teritoriul acestei țări drept bază de declanșare a unei intervenții militare împotriva regimului de la Belgrad. Din acest considerent, în presa macedoneană au apărut speculații potrivit cărora recunoașterea Taiwanului a fost o mică politică bine gândită prin care s-a urmărit prezența cât mai urgentă a trupelor Alianței Nord-Atlantice pe teritoriul fostei republici iugoslave.

Am explicat anterior motivele atitudinii guvernărilor de la Sofia și de la Skopje vis-a-vis de politica americană în timpul crizei din Kosovo. Bulgaria pentru că avea nevoie de susținere economică iar Macedonia pentru că nu și putea permite altă alegere. Însă reacția guvernărilor din cele două țări a cunoscut, în timpul conflictului, și o altă componentă, de afecțioasă a unei anumite delimitări fașă de politica Washingtonului și a aliaților săi. Iar această componentă a fost dictată de atitudinea populației din cele două țări, de origine slavă, cu evidente simpatii pro-sârbe.

În ciuda unor diferende istorice cu Sârbia, bulgarii au reacționat emotiv pe durata crizei din

Kosovo. Pe lângă legătura de sânge, consider că există încă două elemente care au conturat reacția opiniei publice din Bulgaria. Pe de o parte, ar fi atitudinea anti-musulman prezentă în mentalul colectiv și care a fost extrapolată și asupra albanezilor din Kosovo. Iar pe altă parte, ar fi sentimentele destul de confuze în privința Alianței Nord-Atlantice. Merit să subliniăm faptul că Bulgaria a înaintat, oficial, cererea de aderare la NATO abia în primăvara lui 1997. Deși în Bulgaria există un Club Atlantic încă din 1990, iar prima vizită a unui secretar general al NATO datează din 1991, prezența unui puternic curent rusofil, în special în rândul simpatizanților Partidului Socialist – care a guvernat, sub diverse forme, cu mici excepții, între 1990 și 1996 – s-a reflectat în planul unei atitudini mult mai rezistente față de intervenția Alianței în Kosovo. Reorientarea politicii externe a Bulgariei după 1997 și atitudinea energică a cabinetului Kostov în cultivarea unor relații privilegiate cu NATO nu au reușit să contrabalanseze atitudinea pro-sârbă, prezentă la nivelul opiniei publice.

O situație aproape identică întâlnim și în Republica Macedonia. Naționalismul specific unei țări mici, apăsate doar de câțiva ani pe scena internațională, prin care caută să-și justifice, într-un fel, existența statală, nu a reușit să estompeze sentimentele sârbofile ale populației slave din Macedonia. Trecând dincolo de originea sa slavă, populația acestei țări a făcut parte din componența teritorială a Iugoslaviei timp de aproape opt decenii și avea relații strânse cu cei din Serbia și Kosovo. Situația din Macedonia trebuie nuanțată, având în vedere atitudinea manifestată de etnicii albanezi față de suferințele naționalilor din Kosovo, cu care, de cele mai multe ori, erau în relații de rudenie.

Acest spectru de atitudini față de conflictul din Kosovo s-a reflectat și în mass-media locală, a cărei atitudine în privința atacurilor NATO a fost relativ amestecată. Afuxul neașteptat de refugiați albanezi din Kosovo a fost tema principală reflectată în mijloacele mass-media care au relatat despre un val de indignare publică. Criza refugiaților a fost un test serios pentru balanța demografică din această mică republică și a provocat pagube considerabile unei economii plătind. Pe de altă parte, s-a evidențiat și lobby-ul sârbesc,

nu doar în cazul micilor minorități sârbești, în special, în rândul opoziției, compusă din forțe comune și alte câteva mici partide. O poziție pro-sârbă a fost atitudinea cotidianului “Dnevnik”, în timp ce oficiosul fostului cabinet socialist, “Nova Makedonija”, a avut o linie occidentală, de sprijin a politicii NATO în regiune. Atitudinea cotidianului “Nova Makedonija” trebuie explicată prin controlul de înalt de noul cabinet, de centru-dreapta, care a preluat oficiosul guvernului precedent. Tonul a fost dat de mass-media macedoneană a avut o multitudine de culori. Pe de o parte, o atitudine cel puțin rezistentă față de bombardamentele Alianței care a fost contrabalansată, pe de altă parte, de opinia generală potrivit căreia politica regională a NATO reprezintă o garanție pentru independența și integritatea teritorială a Macedoniei. A existat și un segment important al mass-mediei locale, cea de limbă albaneză, care s-a arătat solidară cu soarta refugiaților din Kosovo.

Campania declanșată de presa locală a vizat, în special, atitudinea autorităților față de problema refugiaților albanezi, precum și comportamentul trupelor NATO dislocate în Macedonia. Publicații precum “Start”, “Denes” și “Puls” au criticat dur reacția cabinetului condus de Liubcio Gheorghievski, mai exact lipsa unei reacții adecvate în rezolvarea situației refugiaților din Kosovo. Guvernul de la Skopje a fost, pur și simplu, copleșit de numărul uriaș de refugiați albanezi – cel puțin 300.000 – și a recurs, de mai multe ori, la închiderea graniței cu Kosovo. Presa locală a atacat guvernul pentru faptul că nu deinea o evidență exactă a refugiaților din Kosovo și că nu dispunea de fondurile necesare pentru a face față situației existente. Autoritățile macedonene au fost obligate să înlocuiască cerul liber cu câteva zeci de mii de refugiați pe care i-au îmbarcat forțat în autobuze sau avioane care i-au transportat într-o direcție neprecizată. Guvernul de la Skopje a criticat dur comunitatea internațională pentru sprijinul insuficient acordat refugiaților din Kosovo prezenți în Macedonia. Premierul Liubcio Gheorghievski chiar a acuzat presa occidentală că practic “o propagandă de tip comunist” și dezinformează opinia internațională în legătură cu eforturile autorităților macedonene, care trebuie să facă față afuxului de refugiați. Gheorghievski

afirma că Macedonia este “ar mic , ce nu- i propune s lupte împotriva acestei propagande tendențioase, ea neavând puterea să o fac , dar dore te ca faptele să fe recunoscute”, ad ugând că ara sa “este singura victimă inocent a acestui război, deoarece nimeni nu i-a cerut părerea și nu a pregăt-o pentru ceea ce se întâmplă”.

Cabinetul macedonean a fost surprins și de atitudinea opiniei publice față de soldații din trupele KFOR. Presa locală a relatat despre mai multe incidente petrecute între aceștia și localnicii deranjați de comportamentul neadecvat al trupelor NATO. Macedonenii susțineau că KFOR se comportă ca o armată de ocupație și provoacă o stare de psihoză populației prin nerespectarea legilor locale. S-a impus chiar obligativitatea ca soldații din contingentul KFOR să iasă pe străzi seara îmbrăcați în civil, pentru a nu-i irita pe localnici. Cabinetul de la Skopje a repetat, deseori, că nu va permite Alianței Nord-Atlantice să folosească Macedonia drept bază pentru un atac terestru împotriva armatei iugoslave. De asemenea, autoritățile macedonene au susținut că spațiul aerian al țării nu este folosit de avioanele NATO. Presa locală a relatat, însă, despre cazuri concrete de violare a spațiului aerian macedonean de către avioanele Alianței ce efectuau bombardamente asupra Iugoslaviei.

În Bulgaria, poziția opiniei publice și atitudinea mass-media față de campania NATO în Kosovo a fost, de la bun început, foarte clar conturată. A existat o delimitare evidentă între tabăra celor care au fost împotriva bombardamentelor NATO și cea care a sprijinit necondiționat politica Alianței. Nucleul mijloacelor mass-media care au susținut o campanie anti-NATO s-a concentrat în jurul celor controlate de socialiști – cotidianul “Duma”, postul de televiziune “7 Dni” și cel omonim de radio. În tabăra adversă s-au găsit acele mijloace de comunicare apropiate de guvernul bulgar – cotidienele “Demokracia” și “Standart”, postul de radio “Darik”. O poziție mult mai ponderată au adoptat principalele cotidiene din Bulgaria, “Trud” și “24 ceasa”, proprietate a trustului german de presă WAZ.

Evoluția conflictului din Kosovo și urmările sale, directe sau indirecte, repercutate asupra Bulgariei

au provocat o accentuare a criticilor apărute în mass-media locală. Cercurile care au sprijinit acțiunea NATO în Kosovo au fost puse într-o situație delicată în momentul în care rachete lansate de avioanele Alianței au căzut pe teritoriul Bulgariei, una dintre acestea chiar la periferia capitalei. În cazul acesteia, explicațiile autorităților au fost destul de confuze și nu au reușit să ascundă un lucru vizibil, anume că avionul NATO a lansat racheta din spațiul aerian bulgar. Acest caz a pus în discuție o problemă foarte sensibilă pentru autoritățile de la Sofia: cea a capacității de a asigura siguranța propriilor granițe. Premierul bulgar, Ivan Kostov, a încercat, la începutul intervenției militare a NATO în Kosovo, să obțină cât mai multe garanții de securitate din partea Bruxelles-ului. În octombrie 1998, autoritățile de la Sofia au reacționat fulgerător la cererea NATO de acces “în principiu” a avioanelor sale în spațiul aerian bulgar, în cazul unei intervenții împotriva Iugoslaviei. Reacția pozitivă a guvernului bulgar a fost dictată, fără discuții, de informațiile care atestau imposibilitatea unei intervenții a Alianței în acel moment. De aceea, controlând, de facto, toți factorii decizionali din țară, Kostov a transmis Occidentului mesajul mult dorit, cel al unei clase politice unitare, capabilă de a fi un partener loial de discuții. Elita politică de la Sofia a înțeles foarte repede că nu are alternativă în condițiile în care, practic, a ajuns la mîna instituțiilor financiare internaționale. Situația arată diferit în aprilie 1999, atunci când NATO a solicitat, din nou, acces în spațiul aerian bulgar pentru avioanele sale care participau la bombardamentele împotriva Iugoslaviei. Guvernul bulgar s-a folosit de faptul că procedura de aprobare a cererii Alianței Nord-Atlantice era destul de complicată pentru a încerca să obțină cât mai multe garanții de securitate din partea acesteia. Premierul Kostov declara că Bulgaria dorește să primească din partea NATO aceleași garanții de securitate națională ca și celelalte țări care i-au deschis spațiul aerian avioanelor Alianței. Kostov a mai declarat că ara sa nu dorește să fie implicat, nici direct, nici indirect, în operațiunile militare îndreptate împotriva Iugoslaviei. Kostov a fost foarte atent la reacția opiniei publice – două treimi dintre bulgari opunându-se ideii

deschiderii spațiului aerian pentru avioanele NATO – și a negociat la sînge viitorul accept, de altfel inevitabil. După zece zile de discuții, guvernarea de la Sofia a decis să permit Alianței Nord-Atlantice accesul limitat în spațiul aerian bulgar. Membrii reprezentanții NATO au convenit ca avioanele Alianței să nu survoleze marile orașe din zona stabilă, cum ar fi Sofia și Plovdiv, precum și centrala nucleară de la Kozlodui. Anterior, de aici a recunoscut că nu dispune de tehnica necesară identificării avioanelor care pot zbură în spațiul său aerian, apărarea aeriană bulgară anunțată că va doborî orice avion care se va apropia la mai puțin de 30 de km de centrala de la Kozlodui. În ciuda asigurărilor date de guvernare, presa locală a relatat despre avioanele NATO care puteau fi observate cu ochiul liber noaptea survolînd Sofia sau chiar zona de interdicție din jurul centralei de la Kozlodui.

Mass-media din Bulgaria a reacționat dur și în privința cazurilor de poluare înregistrate la granița cu Serbia. Presa a relatat pe larg despre “ploile acide” și “ciupercile pe plante”, cauzate de bombardarea unei uzine chimice din Iugoslavia, care au compromis recoltele din regiunea Bregovo. Autoritățile bulgare au recunoscut abia în acest an că a existat o legătură între aceste cazuri de poluare și bombardamentele NATO din Iugoslavia. Tonul criticilor la adresa campaniei NATO s-a accentuat în momentul în care avioanele alianței au bombardat podurile de pe segmentul iugoslav al Dunării. Blocarea navigației fluviale a provocat grele pierderi economiei bulgare iar lipsa unor compensații din partea comunității internaționale a fost aspru criticat de presa bulgară. Liderii acestei campanii de critici la adresa politicii guvernului și a bombardamentelor NATO împotriva Iugoslaviei au fost cotidienele “Monitor”, “Sega” și “Duma”.

La mai bine de un an de la declanșarea bombardamentelor NATO împotriva Republicii Federale a Iugoslaviei, consecințele acestei campanii se pot observa cu ochiul liber și în Bulgaria și Macedonia. Coaliția de guvernământ de la Skopje este măcinată de tensiuni, pe fondul eșecului vizibil al intervenției Alianței Nord-Atlantice în Kosovo. Conflictul din această provincie a provocat grave pierderi economiei

firave a Macedoniei iar ajutorul financiar promis de comunitatea internațională se lasă încă așteptat. Problema securității naționale rămîne în discuție, în ultimele săptămîni înregistrîndu-se mai multe incidente la granița cu Kosovo. Presa macedoneană l-a acuzat pe premierul Gheorghievski că tolerează existența unor grupuri paramilitare ale etnicilor albanezi care acționează pe teritoriul fostei republici iugoslave. Autoritățile de la Skopje au decis să întreprindă controlul la frontiera cu Kosovo și au solicitat același lucru și conducerii KFOR.

Cabinetul de la Sofia cunoaște, de asemenea, o vizibilă scădere de popularitate datorată, printre altele, și poziției adoptate în timpul conflictului din Kosovo. Totuși, realpolitik-ul i-a obligat pe socialiștii bulgari, după ce a declarat că și-a aderat la NATO, să înțeleagă că trebuie să modifice această poziție, dacă vor să se sprijine de Occident, atunci cînd vor ajunge, din nou, la guvernare. Economia țării are de suferit, în continuare, de pe urma blocării navigației pe segmentul iugoslav al Dunării.

Impresia generală a opiniei publice din cele două țări rămîne deziluzia și decepția, provocate de promisiunile nerespectate. În ce măsură acestea vor dispărea, depinde numai rapiditatea cu care Occidentul va finanța proiectele cuprinse în cadrul Pactului de Stabilitate.

DANIEL CAIN – Absolvent al Facultății de Istorie, Universitatea București. Masterand în cadrul Catedrei UNESCO de Studii Sud-Est Europene de pe lângă Universitatea de Arte București. Între 1995–1999, student al Facultății de Istorie a Universității de Stat “Sveti Kliment Ohridski” din Sofia. Corespondent al Agenției MEDIAFAX și al PRO TV în Bulgaria și Macedonia.

Statul regional (I)

ANDREEA MIHAELA-NIȚĂ

Experiențe istorice ale Statului regional

Statul regional, care constituie una dintre modalitățile Statului descentralizat și care își are originea în necesitatea de a recunoaște anumite puteri de autogovernare unor grupuri de populație caracterizate prin unitatea lor național-cultural, lingvistic, datorită condițiilor lor insulare sau datorită unor date geografice, a fost obiect al numeroaselor semnificative aplicații în Europa în timpul ultimelor decenii, demonstrându-se că răspunde unor exigențe concrete de neînlocuit.

Antecedentele acestui proces regionalizator care astăzi caracterizează Europa – în particular Europa Comunitară – se regăsesc în unele exemple mai vechi cum ar fi organizarea Imperiului Austro-Ungar și a Imperiului Chinez, dar mai ales în numeroasele situații care au urmat Primului Război Mondial.

Este cazul insulelor Aaland, în conformitate cu legile finlandeze din perioada 1920-1921; Rusiei subcarpatice – conform Constituției Cehoslovacei din 1920; Irlandei de Nord – în organizarea britanică de după formarea în 1922 a Statului liber Irlanda în sudul insulei și cazul Spaniei, unde în Constituția republicană din 1931 se prevedea posibilitatea formării spontane a regiunilor când una sau mai multe provincii limitrofe o solicitau, urmând apoi ca Parlamentul să aprobe statutul de autonomie corespunzător.

După cel de-al doilea Război Mondial revine în for regionalismul și devine unul dintre fenomenele politice caracteristice pentru Europa Occidentală. Mai concret, în sânul Europei Comunitare s-a produs o autentică explozie

regionalistă care a afectat profund structura statală.

Astfel, Italia recunoaște și consacră constituțional autonomia celor 20 de regiuni ale sale în 1947, distingând 5 Regiuni speciale de celelalte 15 ordinare. Belgia inițiază la finalul anilor aizeci un proces de reformare și de descentralizare a Statului care culminează în 1980 cu crearea Comunităților Regiunilor, dotate cu putere de autogovernare.

Spania, în Constituția sa democratică din 1978 consacră Statul Autonomic sau Statul Comunităților Autonome, sprijinindu-se pentru aceasta pe importantul precedent al a-numitului Stat Integral al celei de-a doua Republici, a cărui influență depășește propriile frontiere naționale.

Dar acestea nu sunt unicele cazuri referitoare la acest subiect. De exemplu, Portugalia, în Constituția sa din 1976 proclamă respectarea principiilor autonomiei și descentralizării și bazându-se pe condițiile de ordin geografic, economic și social și pe aspirațiile istorice de autogovernare, recunoaște și creează cele două Regiuni autonome ale arhipelagurilor Azore și Madeira.

Francea, chintesa centralismului, va crea posibilitatea regionalizării Statului în timpul generalului De Gaulle, iar după mai mulți ani, în 1982 apare socialistul François Mitterrand care aduce pe culmi procesul de descentralizare administrativă – incipient – politic în Franța.

În fine, Regatul Unit al Marii Britanii nu este nici el departe de această tendință regionalistă, și, la sfârșitul anilor '60, fațade presiunea partidelor politice naționaliste din Scoția și din Țara Galilor, inițiază studii (raportul Kilbrandon) și proiecte de descentralizare a Statului.

Din toate aceste experiențe citate, cazul italian, cel spaniol și cel belgian constituie expresia

cea mai bine conturată a Statului regional, fapt pentru care considerăm că sunt necesare precizări mai ample.

ITALIA

Italia se prezintă ca o democrație parlamentară care, până în anii 1993-1994 se baza pe sistemul reprezentării proporționale. În comparație cu alte state europene, puterea legislativă este destul de puternică în relație cu executivul datorită rolului foarte important al partidelor politice. Parlamentul italian este bicameral, Senatul și Camera Deputaților având funcții identice.

Poziția și competențele entităților regionale și locale (provinciile și municipiile) sunt menționate nu doar în legile ordinare ci și în Constituția Italiei. Totuși, imaginea schițată prin textul constituțional nu este aceeași cu realitatea, datorită în special relațiilor financiare care nu se prezintă în forma prevăzută de legea fundamentală.

Motivele prezente în mintea constituantului italian în momentul optării pentru formula organizării regionale sunt variate și acoperă o arie largă a realităților sociale din acel moment.

În primul rând, acest model al Statului descentralizat corespunde cu realitatea istorică italiană. Teritoriile care astăzi alcătuiesc statul italian, de-a lungul multor secole au fost republici sau regate ce au conviețuit separat, astfel că între ele există importante diferențe.

În al doilea rând, autorii italieni¹, referindu-se la cauzele și condițiile regionalismului italian, evidențiază factorul geografic. Aceste condiții sunt determinate atât de configurația specială a peninsulei italiene, cât și de prezența a două mari insule – Sicilia și Sardinia. Aceste circumstanțe au generat importante dezechilibre de natură economică și socială care cu trecerea timpului s-au adâncit și s-au agravat.

În al treilea rând, trebuie amintit² că la momentul instaurării sistemului regional, constituantul italian a avut în vedere două motive și

perfect definite: exigența de a duce la capăt o amplă descentralizare a structurilor statale, stabilind alte centre de manifestare a voinței populare, în aplicarea principiului democrației și pentru garantarea libertăților și constatarea inaptitudinilor și ineficienței tradițiilor entităților locale – provincia și municipiul – datorate dimensiunilor lor reduse, atribuțiilor lor și controalelor la care sunt supuse.

În al patrulea rând, alți autori italieni³ consideră că regionalismul italian este o consecință directă a reacției naturale și a repulsiei contra fascismului și a Statului totalitar și centralist care-i servea acestuia ca bază. Se consideră că un stat descentralizat, întotdeauna oferă o mai mare rezistență fa de presiunile totalitare.

În fine, trebuie să menționăm și un motiv de oportunitate politic datorat problemelor ce au apărut în anumite zone ale teritoriului național la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial. Cazul cel mai important l-a constituit Sicilia, unde a apărut o mișcare separatistă alimentată de vechi resentimente ale sicilienilor fa de puterea centrală, aceștia fiind sprijiniți de bande armate. Cu scopul de a elimina pericolul separatist și pentru a da un răspuns adecvat pretențiilor de autogovernare ale sicilienilor, în 1944 se numește un Înalț Comisar (la fel și în Sardinia) și la 15 mai 1946, celor două insule li s-a acordat un regim de autonomie special, cu un statut special, confirmat ulterior de Adunarea Constituantă.

Având la bază argumentele de mai sus, Constituția italiană stabilește o schemă generică de organizare regională care trebuie adoptată pe întreg teritoriul statului, cu unele diferențieri între a-numite regiuni “de drept comun” sau “ordinare” și regiunile cu statut special. Motivele de diferențiere între aceste regiuni sunt fe de ordin economic și social, fe sunt datorate necesității de a acorda o tutelă specială minorităților etnice (cazul Tirolului de Sud), înănd cont mai ales de situarea lor la frontieră. Trebuie să menționăm neapărat că în unele din aceste regiuni speciale există grupuri politice cu tendințe naționalist-autonomiste foarte active în viaa politică locală.

STATUTELE REGIONALE

Statutele regionale ocupă în ordinea juridică a regiunii o funcție analogă cu cea a Constituției în cadrul juridic statal. În acest sens, prevalența normelor statutare asupra normelor regionale se explică prin funcția constituțională proprie primelor, în cadrul organizării regionale. Dacă există particularitatea italiană a unei organizări regionale diferite, trebuie să distingem între Statutele Ordinare și Statutele Speciale.

Statutele Ordinare sunt acte normative elaborate de Regiune, dar eficacitatea lor este subordonată aprobării printr-o lege ordinară statală. Constituția italiană recunoaște că Statutul este o manifestare a autonomiei identității regionale și în consecință, trebuie să aibă putere deplină juridică în interiorul teritoriului regional.

Procedul elaborării Statutului Ordinar presupune mai multe etape. Există o fază de inițiativă al cărei regim nu este distinct de cel ce corespunde inițiativelor legislative regionale; urmează apoi o fază constitutivă cu aprobarea finală a proiectului cu majoritatea absolută a membrilor Consiliului Regional. Ultima fază este cea a investirii cu putere, care se face prin aprobarea textului de către Parlamentul Național.

În legătură cu Statutele Speciale, Constituția italiană, în art. 116 stabilește că Regiunilor Speciale “li se atribuie forme și condiții particulare de autonomie, conform statutelor speciale adoptate prin legi constituționale”.

Spre deosebire de Statutele Ordinare, Statutele Speciale nu sunt acte ale Regiunii, ci legi ale statului, cu rang constituțional, nefindu-le permise regiunilor nici un tip de inițiativă sau de intervenție în acest caz. Regiunea Specială este total străină de procesul de adoptare și revizuire a statutului său. Statul este unicul autor al Statutului Special, fiind vorba despre o lege a Statului, cu rang constituțional.

Pentru o clarificare a distincției dintre cele două tipuri de statut trebuie să observăm că Statutele

Regiunilor Speciale reglementează aceste regiuni sub toate aspectele, urmând a fi puse în aplicare prin intermediul unor legi cu conținut organizatoric adoptate la nivel regional, în timp ce Statutele Regiunilor Ordinare au un cuprins de mai mică întindere, competențele organelor regionale fiind mai largi decât în primul caz.

ORGANELE REGIONALE

Organele caracteristice regiunilor italiene sunt: Consiliul Regional, Adunarea Regională și Președintele Regiunii (care este în același timp și Președinte al Adunării Regionale). Consiliul Regional constituie legislativul Regiunii, iar Adunarea Regională este executivul regional.

Trebuie subliniată diferența existentă între cele două tipuri de regiuni în ceea ce privește relațiile existente între legislativ și executiv. Regiunile cu Statut Special – de obicei – concentrează în Adunare puterile de direcționare politică și administrativă, rezervând Consiliului pe cele de natură legislativă. Datorită modalității de alegere, cenzură și revocare, Adunarea se prefigurează clar ca un executiv regional. Din contră, Statutele Regiunilor Ordinare potențiază activitatea Consiliului, dând curs tendinței de a-l transforma în executiv.

RELAȚIILE DINTRE STAT ȘI REGIUNI

Abordând problematica acestor relații observăm că între Stat și Regiuni există două tipuri de relații: pe de o parte relațiile de colaborare, iar pe de altă parte, relațiile de control.

Constituția italiană, în încercarea de a construi Statul italian după formula regională “nu a pretins orientarea relațiilor între entitatea suverană și entitățile autonome din punct de vedere politic, numai în sensul separării respectivelor competențe, dar a configurat un model variat și articulat, căutând colaborarea reciprocă prin intermediul multiplelor legături de interdependență”⁴.

Dintre manifestările cele mai importante

ale colaborării între Stat și Regiuni se pot evidenția: în fiecare regiune numele este reprezentat în Colegiul care alege Președintele Statului; președinții regiunilor participă cu vot consultativ în sesiunile Consiliului de Miniștri relative la problemele care privesc Regiunea; reprezentanții regiunilor participă la elaborarea tratatelor sau acordurilor comerciale cu state străine; etc.

Prin intermediul acestor activități, regiunile pot participa direct la procedurile de formare a organelor statale sau de adoptare a actelor statale, vorbindu-se în acest sens despre “funcții constituționale ale regiunilor”.

În ceea ce privește relațiile de control, principalele norme care le reglementează sunt cuprinse în art. 124-127 din Constituție. Din analiza conținutului lor se poate deduce atât un control cu caracter juridic cât și unul cu caracter politic, distingându-se în același timp organe de control cu sediu central (Guvern, Parlament, Curtea Constituțională) dar și organe de control cu sediu regional (Comisariatul Guvernului, Comisia pentru controlul legalității actelor administrative ale Regiunii, etc.)

Comisariatul Guvernului, cu sediu în fiecare capital regional și desemnat de Președintele Republicii la propunerea Consiliului de Miniștri, supraveghează funcțiile administrative exercitate de Stat și le coordonează cu cele exercitate de regiuni, dar în același timp are și rolul de reprezentare a Guvernului în Regiune și exercită controlul constituțional. Practica ultimilor ani arată cum s-a trecut de la un sistem de contestare a legitimității legii regionale, la un sistem de negociere a legitimității legii, efectuat între Guvern și Regiune, până la găsirea unei soluții, ajungându-se la apelarea la Tribunalul Constituțional, doar în acele cazuri de persistente și profunde dezacorduri⁵.

SPANIA

După moartea Generalului Franco în 1975 și în plin proces de tranziție către democrație, în Spania au loc alegerile generale din 15 iunie 1977. Se începe

astfel o perioadă al cărei scop principal constă în elaborarea unei noi Constituții pentru Spania.

Cererea cu care poporul spaniol interpela oamenii politici era clară și directă și avea un numitor comun: găsirea unui text fundamental care să se adreseze tuturor spaniolilor, capabil de a garanta o conviețuire durabilă într-un regim de libertate, egalitate și de pluralism politic, departe de rigiditatea dogmelor și de pasiunile politice.

Având la bază acest fundament, Constituția din 1978 a dat naștere Statului autonom sau Statului Comunităților Autonome, prin luarea în seamă a formațiunilor istorice spaniole în care culturile și caracteristicile diverse și complementare au fost sedimentate într-o realitate pură și distinctă.

Conform textului constituțional, suveranitatea are un titular unic, poporul spaniol, al cărei unitate se manifestă în “Națiunea spaniolă, patria comună și indivizibilă a tuturor spaniolilor”⁶. Constituția declară că statul indivizibil este constituit dintr-un complex de Regiuni și Naționalități al căror drept la autonomie se recunoaște și se garantează în cadrul indispensabilei solidarități între toate acestea. Apar astfel Comunitățile Autonome care sunt expresia dreptului de autogovernare sau a autonomiei politice a tuturor entităților locale spaniole. Conform Constituției: “În exercitarea dreptului la autonomie recunoscut în art.2, provinciile alăturate cu caracteristici istorice, culturale și economice comune, teritoriile insulare și provinciile cu entitate regională istorică vor putea accede la autogovernare și se vor putea constitui în Comunități Autonome.” (art.143)

Această formulă de stat adoptată prin Constituția spaniolă din 1978 poate fi considerată o variantă a statului regional. Nu se poate vorbi despre Stat federal pentru că îi lipsesc caracterele substanțiale ale acestei forme de stat. Nu a avut mai mult noroc nici formula de stat integral, adoptată în Constituția din 1931. Termenul de Stat Regional acceptat de Italia nu a fost tolerat de unele Comunități istorice care au refuzat a se numi Regiuni.

În literatura spaniolă⁷ Comunitatea Autonom

apare ca o entitate publică dotată cu capacitate de autogovernare și cu autonomie legislativă. Se deduce, deci, că dispune de personalitate juridică, o personalitate care nu poate fi decât de natură publică. Comunitățile autonome au fost concepute ca entități teritoriale de descentralizare administrativă și aceasta constituie caracteristica esențială care face posibilă tranziția de la Statul Unitar Centralizat, la Statul Autonomic. Trebuie precizat că esența autonomiei se găsește în puterea pe care o are o entitate publică de a se organiza juridic, de a crea un drept propriu, într-un mediu propriu, respectând limitele impuse de normele constituționale și legale ale Statului.

STATUTELE COMUNITĂȚILOR AUTONOME

Statutul reprezintă norma instituțională de bază a Comunității Autonome, Constituția sa, cu un rang tehnic superior celorlalte legi aprobate de Adunarea Comunității. Aceasta înseamnă că legile adoptate de Comunitate trebuie să respecte textul statutar, deci acesta constituie izvorul normativ superior al legislației autonome, ale cărei prevederi sunt ierarhic subordonate dispozițiilor statutare. La rândul său, Statutul este o lege organică a statului, ierarhic subordonat Constituției; este o lege organică care are un caracter special dat de faptul că presupune existența a două voine, cea a Comunității Autonome și cea a Statului.

Conținutul Statutelor de autonomie este prevăzut chiar în textul fundamental, unde sunt precizate cerințele minime esențiale pentru structura unui Statut⁸: denumirea Comunității Autonome care corespunde cel mai bine identității sale istorice; delimitarea teritoriului său; denumirea, organizarea și sediul instituțiilor autonome proprii; competențele asumate și bazele legale pentru cesionarea serviciilor corespondente acestora.

ORGANISMELE COMUNITĂȚILOR AUTONOME

Schema organizatorică generală a

Comunităților Autonome este prezentat tot în textul fundamental, arătându-se că Statutele trebuie să includă, fără prejudeciami, numele care se adoptă în fiecare caz, următoarele organe sau instituții: o Adunare Legislativă, un Consiliu al Guvernului, un Președinte și un Tribunal Superior de Justiție.

După cum se vede, Constituția aplicată reproduce la nivelul Comunităților, schema generală a Statului, recunoscând trei tipuri de organisme: legislative, executive și judecătorești. Prin intermediul acestei scheme instituționale se marchează limita constituțională a puterii statutare a Comunității Autonome, împiedicând ca structura sa organizatorică să meargă mai departe sau să fie distinctă de cea dorită de Constituție.

RELAȚIILE ÎNTRE STAT ȘI COMUNITĂȚILE AUTONOME

Relațiile între Stat pe de o parte și Comunitățile Autonome pe de altă parte au la bază principiul competenței superioare a Statului și principiile de egalitate, solidaritate și cooperare care trebuie să guverneze raporturile Stat – celelalte entități teritoriale.

În cazul Spaniei, ca și în Italia, putem vorbi atât despre relații de control, cât și despre relații de colaborare între cele două tipuri de entități.

Relațiile de control se realizează prin mai multe autorități: Delegatul Guvernului, Parlamentul, Guvernul Național, Tribunalul Constituțional sau Tribunalul de Conturi.

Controlul realizat prin Delegatul Guvernului se numește control de coordonare și funcționează conform art. 154 din Constituție care arată că „un Delegat numit de Guvern va dirija Administrația Statală în teritoriul Comunității Autonome și o va coordona. Numit în Consiliul de Miniștri, la propunerea Președintelui Guvernului, Delegatul reprezintă Guvernul în teritoriul autonom și exercită o autoritate superioară asupra Guvernatorilor Civili și asupra tuturor organelor de Administrație Civilă a Statului din acest spațiu. Principalele sale atribuții

sunt: dirijarea și coordonarea Administrației Civile a Statului pe teritoriul Comunității; menținerea relațiilor de cooperare și coordonare între Administrația Statului și Comunitatea Autonomă. Anual, trebuie să trimită Guvernului un raport despre funcționarea Administrației de Stat în teritoriul autonom în care își exercită activitatea. Pentru realizarea sarcinilor sale, Delegatul poate solicita informații organelor autonome și la rândul său, cu caracter reciproc, va facilita accesul acestora la informațiile pe care le solicită.

Guvernatorul Civil este reprezentantul permanent al Guvernului spaniol în fiecare provincie, considerat de unii doctrinari spanioli ca o "relicvă a vechiului sistem"⁹, fapt pentru care solicită suprimarea acestei funcții în Comunitățile Autonome uni-provinciale.

Controlul parlamentar se referă la necesitatea ca Statutele de autonomie să fie aprobate de Parlament pentru a putea avea eficacitate.

Există și un tip de control extraordinar realizat de Guvern care poate interveni în activitatea unei Comunități Autonome dacă sunt îndeplinite următoarele condiții: Comunitatea Autonomă nu-și îndeplinește obligațiile pe care Constituția sau altă lege i le impune; Comunitatea Autonomă acționează într-o formă care atinge grav interesele generale ale Spaniei.

Tribunalul Constituțional intervine în numele Statului în trei cazuri concrete relative la activitatea Comunității Autonome: controlul constituționalității legilor autonome; controlul deciziilor Comunității (conform art. 162.2 din Constituție); rezolvarea conflictelor de competență dintre Stat și Comunitățile Autonome.

Relațiile de colaborare sunt susținute prin prezența în Parlamentul Național a Comunităților Autonome printr-un reprezentant. Senatul nu este pentru moment o cameră de reprezentare regională dar asigură într-o anumită manieră reprezentarea teritorială. Membrii acestei Camere sunt aleși pe de o parte de provincii printr-un sufragiu universal direct și pe de altă parte de către parlamentele

autonome care desemnează dintre membrii lor, restul senatorilor.

(va urma)

BIBLIOGRAFIE

1. Constituția Italiei
2. Constituția Belgiei

NOTE

1 Martines, T. și Ruggeri, A.: *Lineamenti di diritto regionale*; Giuffrè, Milan, 1987, p.4

2 Spagna Musso, E., *Corso di Diritto regionale*, CEDAM, Padua, 1991, pag. 31

3 Giannini, M. S.: *Las Regiones en Italia*, Civitas, Madrid, p.38, 1994

4 Martines, T. și Ruggeri, A.: op. cit., pag. 99

5 Biscaretti di Ruffa, P.: *Derecho Constitucional*; Tecnos, Madrid, 1996, pag. 666

6 Constituția Spaniei, art.2

7 Ferrando Badia, J., *Teoria y realidad del Estado Autonómico*, Rev. de Política Comparada, nr.3, 1990

8 Constituția Spaniei, art. 147.2.

⁹ Baena del Alcazar, M.: *Curso de Ciencia de la Administración*, Tecnos, Madrid, 1996, pag. 147

ANDREEA MIHAELA-NIȚĂ – absolventă a Facultății de Drept a Universității din București. În prezent asistent universitar la Catedra de Drept a Academiei de Studii Economice.

Teme antisemite în discursul public (IV)

GEORGE VOICU

(2) “Evreii sînt vinovați de prăbușirea comunismului” din România, dar și din celelalte cri ale fostului bloc sovietic, ar putea fi propoziția care rezum o a doua temă antisemită în discursul public post-comunist. Cînd se vorbește de “lovitura de stat masono-sionist din decembrie 1989”¹, a a cum o face un fost colonel al armatei române, sau cînd se susține, de cître un fost ofițer de securitate devenit, după 1989, conducător de publică opinie, mai apoi, deputat PRM, că la “Revoluția din 1989 rolul evreilor a fost dominant”², ne aflăm, desigur, în fața unei “explicații” a prăbușirii comunismului, totodată, în fața unei “atitudini” față de acest eveniment.

Evreii ar fi deci vinovați nu numai de instaurarea, ci și de prăbușirea acestei ordini politice care puse, pînă acum, a fost un produs eminent evreiesc. Cum se exprimă Ion Coja, “atît instaurarea comunismului, în 1917, cît și prăbușirea acestuia, în 1989, amîndouă sînt opera unei manipulații istoriei, a unei diversiuni la scară planetară, care s-a făcut de cître mare finanț mondial!”³. Iar pentru autorul *Marelui manipulator* compoziția predominant evreiască a “mariilor finanț mondiale” nu e un secret. Dubla învinuire pare, înșelătoare, insolubilă, cel puțin în acest moment. Căci dacă “evreii au adus comunismul” este o acuzație, atunci propoziția “evreii au demolat comunismul” ar trebui să fie o laudă. Dar a a ceva nu e de deloc în intenția celor ce fac asemenea aserțiuni.

Tema “evreilor vinovați de prăbușirea comunismului” este susținută cu tenacitate – cum se poate deja constata – de cître acei extremiști de sorginte național-comunistă care de regulă au lucrat în cadrul Securității sau au colaborat strîns cu această instituție. *Europa, România Mare, Politica* au fost și unele sînt încă sînt pînă în prezent mînale în care foști activiști de partid, ofițeri superiori, chiar generali de securitate sau de armată,

informatori și colaboratori de tot felul – mulți din aceștia îndeletnicindu-se cu preamărirea fostului “Conducător” comunist și urmînd “culmile de progres și de civilizație” atinse de România de dinainte de 1989, iar unii fiind cînd-o și astăzi – încearcă perseverent să acrediteze această idee. Teza a fost însă cultivată și de alte publicații, astăzi dispărute, cum ar fi *Totuși iubirea* sau *Vremea*.

Ilie Neacșu, Radu Theodoru, Angela Băcescu, Corneliu Vadim Tudor, Dan Zamfirescu, Ion Coja ș.a. cred – sau încearcă să fac pe alții să creadă – că demolarea regimului comunist nu a avut cîtă de puține cauze interne, ci doar externe. În cadrul acestora din urmă, rațiunile evreiești ar fi mai mereu decisive, chiar dacă nu întotdeauna singure.

A a se explică de ce “lucrul” evreiesc este constant denunțat, uneori explicit, alteori implicit. Iată o mostră de denunț, cu aere stilistice care produc un irezistibil umor involuntar: “Iar răvnitorii de a ne lua țara [sic!] cu bogățiile ei, mîna de iudaiceasca meteahnă speculării, prin herziene unde și gutenberghice tiprituri, tot momeau la un clocot. Așir bufnit într-un mijloc de decembrie.”⁵

Cei ce-au instrumentat în acest chip perfd “revoluția” română, evreii adică, aveau, se susține, “motive” să acționeze astfel. Acestea ar fi reductibile la două categorii. În primul rînd, ar fi vorba de procesul de “valahizare” – pentru a folosi limbajul lui Radu Theodoru – a partidului comunist, în perioada ceaușistă mai ales, proces considerat de cître evrei inacceptabil, de vreme ce a însemnat eliminarea lor din structurile de putere ale statului român comunist. În al doilea rînd, ar fi vorba de reușita internă excepțională – economică, financiară, socială, culturală – a regimului ceaușist (“mrele realizări”), ceea ce – se consideră de cître conspirații – contravenea scopurilor profunde

ale evreimii mondiale, dornic s domine economic toat planeta, deci implicit i România. Între cele dou categorii de “motive” exist , se poate întrevedea, o puternic leg tura causal : numai “românizarea” ar f permis performan a economic irezistibil i de excep ie a României comuniste.

Dup ace ti autori, între 1965 i 1989 România a reu it s stopeze aservirea istoric , tradi ional a rii în fa a str inilor, ceea ce, desigur, nu putea f pe placul acestora. “Singura perioad din istoria modern a românilor când România n-a fost jefuit de str ini i mai ales de evrei s-a situat între anii 1965-1989 în epoca socialismului totalitar-administrativ, când întreaga avu ie na ional a servit intereselor i dezvolt rii României”⁶, se precizeaz într-un text semnat de Radu Theodoru, dar pe care l-ar putea semna mai to i colaboratorii de la publica iile sus amintite. Ideea cunoa te i alte expresii, înc mai “patriotice”, care frizeaz cîteo-dat un veritabil delir de grandoare. E cazul, bun oar , al lui Dan Zamfirescu, care a sus inut c România anului 1989 era nici mai mult nici mai pu in decât... “a patra putere mondial ”. Or, cum lesne se poate deduce, cei pu i pe cucerirea lumii nu puteau s r mîn pasivi în fa a acestei ascensiuni excep ionale.

Adîncind un pic lucrurile, pentru a vedea în ce anume consta excelen a economico-fnanciar a României na ional-comuniste, “ra ionalizarea” “pucului evreiesc” prinde cu brusche e contur. Iat-o într-o formulare concludiv a, poate, celui mai antisemit autor din România anilor ‘90: “O bun parte din statele lumii sunt datoare oculte i fnanciare evreie ti suma uria de 1 milion 500 miliarde dolari [sic!]. Nicolae Ceau escu, obligînd poporul român la o via auster , de munc i renun ri, punînd în valoare patrimoniul na ional, a eliberat România de datoria extern , înrobitoare, asigurînd stabilitatea monedei na ionale, a vie ii sociale, prosperitatea economic , independen a i suveranitatea patriei. Actul a fost o sfidare f i a iluminailor, costîndu-l via a pe pre edintele patriot, iar pe români aruncarea lor în haosul deliberat conform unei strategii destabilizatoare extrem de bine pus la punct”⁷. Concluzia antisemit are i forme mai directe: “Pe m sur ce Nicolae Ceau escu pl tea Fondului Monetar

Interna ional datorii i dobînzile acestor datorii, evreii din ar r ma i în anumite posturi de conducere, fe c erau francmasoni sau nu, au organizat un complot vast împotriva efului statului”⁸. Revolu ia român din decembrie ’89 ar f fost, de fapt, o revolu ie... evreiasc , pricinuit fundamental de ra iuni fnanciare.

Radu Theodoru nu este singurul care gînde te astfel. Ion Coja i însu e te i el cauzalitatea fnanciar a celor întîmplate acum mai bine de un deceniu i, în plus, aduce detalii noi, “revelatoare”, care conf gureaz o ap sat , chiar maniacal – pentru a folosi o expresie consacrat – “viziune poli ist asupra istoriei”. Potrivit profe-sorului de lingvistic de la Universitatea din Bucure ti, Nicolae Ceau escu a fost i un imbatabil fnan ist, capabil s zdrobeasc chiar i “marea fnan mondial ”. Ion Coja sus ine aceast judecat cu ajutorul mai multor “probe”. Faptul c fostul “Conduc tor” a reu it rambursarea complet i anticipat a datoriilor externe ale statului român este, în opinia lui Ion Coja, edifcator pentru prodigioasele sale virtu i “fnanciare”. Dac se adaug i am nuntul c România ceau ist , neîndatorat find, avea în schimb “de încasat cîteva miliarde de dolari pe ni te crean e”, se poate deduce c “situa ia fnanciar era extrem de roz !”⁹. Dar ceea ce a nelini tit cu adev rat plutocra ia mondial a fost legea adoptat de regimul ceau ist prin care i se interzicea guvernului i statului român s mai fac împrumuturi externe. “O asemenea lege nici m car în cele mai urîte vise nu- i închipuiser marii bancheri c s-ar putea vreodat vota în vreo ar de pe planeta noastr !”¹⁰. Mai precis, marii bancheri se speriaser pentru c era “o lege care submina temeiurile sistemului fnanciar mondial”¹¹. Mai mult, Ceau escu – sus ine Ion Coja – pusese la cale în fin area unei puternice b nci interna ionale, împreun cu pre edintele Libiei, Gadhaf , i cu ayatolahul Iranului, care ar f provocat – dac ar f fost deschis , a a cum se preconiza, în martie 2000 – un “adev rat cutremur fnanciar mondial” i ar f fost practic “începutul sfîr itului [...] sistemului fnanciar care domin i controleaz lumea de aproape dou secole”¹². Astfel de fnite lucrurile, devine inteligibil cum “Ceau escu intra inevitabil într-un conflict pe via i pe moarte cu fnan a mondial ”¹³. Concluzia

se impune atunci irezistibil: “fنان a mondial era cea interesat în asasinarea lui Ceau escu”¹⁴.

Dar cum în România a avut totu i loc o “revolu ie” sau – s accept m – o “contra-revo-lu ie”, pe scurt, o revolt popular de propor ii, de care autorii în cauz tiu bine c nu pot face abstrac ie dac vor s - i conving cititorii, ei o “ra ionalizeaz ” prin introducerea unei variabile la fel de fctive. Revolta s-ar f produs din pricina unei demonice manipul ri din exteriorul rii, mai precis prin “r zboi psihologic” i prin “r zboi psiho-tronic”¹⁵.

Fic iunea cunoa te îns i alte expresii, dar con inutul r mîne acela i. A adar, potrivit acestor autori, în 1989 nu s-a petrecut o revolu ie, ci o lovitur de stat orchestrat din afar , de la un “centru” de putere, cam ubicuu uneori, dar nu imposibil de localizat totu i cu precizie. “Moscova? Washington? Viena? Sau... Tel Aviv?”¹⁶, întreab retoric un ziarist. De cele mai multe ori, lucrurile sînt spuse r spicat: “Revolu iile «spontane» din Estul Europei [au fost – n.m.] preg tite cu minu iozitate în laboratoarele din Washington, Moscova, Paris, Budapesta, Tel Aviv”¹⁷. Tel Aviv are de fecare dat , dup cum se poate vedea, un loc special, astfel încît accentul s cad pe el. Instrumentul cu ajutorul c ruia “centrul” misterios a declan at i a dirijat ie irea sutelor de mii de oameni în strad pe 22 decembrie 1989 este în strîns leg tur cu forma ia “profesional ” a acestor ziari ti: spionajul. Cum între o asemenea cauz i un asemenea efect leg tura logic este totu i difcil de f cut, ace ti ziari ti î i imagineaz c România a fost în decembrie ’89 inta unui fel de exod al spionilor sau, poate, a unei invazii în mas a spionilor, ei find aceia care au aprins focul revoltei i l-au între inut la Timi oara i la Bucure ti. Spionii, str ini, se în elege, dar *incognito* totu i în calitatea lor profesional , p trunzînd în ar ca “turi ti”¹⁸, au fost deci cauza rupturii politice din România. Numai c în acest fel inta antisemit a acestor discursuri jurnalistice se dep rteaz prea mult (spionii-turi ti trebuind s fe, prin for a lucrurilor, veni i din URSS sau din Ungaria, rile limitrofe i “adverse”) i ele risc s cad într-o contradic ie logic . Discursul antisemit l mure te îns cum stau lucrurile: Mossadul i KGB lucreaz mîn în

mîn ... A a c inta discursului lor, evreii, nu este nici o clip abandonat .

Cîteodat , această tem î i face apari ia, cu timiditate, i în curentul “întoarcerii radicale”. Ideea revolu iei din decembrie 1989 este negat , punîndu-se în locul ei teza “loviturii de stat”, ai c rei protagoni ti sînt identifi ca i în interiorul partidului comunist. Originea etnic evreiasc a unora din ace tia iese în prim-plan¹⁹. “Lovitura de palat” este prezentat de aceste discursuri ca find comandat din exterior (de la “Malta” sau de la Moscova), în mare m sur asem n tor tezei sus inute de “continuatorii radicali”. Dat find îns anticomunismul ap sat al acestui curent, discursul s u este, de regul , destul de eliptic i de încurcat din punct de vedere ideologic, pentru c admiterea unei contribu ii evreie ti la r sturnarea regimului comunist îl pune în situa ia s valorizeze totu i un adversar, ceea ce, evident, nu este dispus s fac .

Unii îns simuleaz o rezolvare a acestei antinomii, retr gînd strategic blamul retoric abundent la al ii i înlocuindu-l cu un fel de constatare obiectivist . Procedez în acest fel, de exemplu, Viorel Roman: “Sub sovietici, evreii s-au pus cu arme i bagaje în slujba dictaturii de dezvoltare, a moderniz rii, au fost poate chiar elementul determinant pîn la venirea lui Ceau escu. Ei au contribuit la eliberarea «ora ului parazitara interbelic, iar la Revolu ia din 1989, din nou în misiune moscovit i occidental , au fost la cîrma Frontului Salv rii Na ionale i au deschis larg grani ele capitalismului f r frontiere etc.”²⁰. Numai c , a a cum se poate constata, fxa ia autorului pe factorul evreiesc pentru a explica cele petrecute în România de la al doilea r zboi mondial încoace este îndeajuns de simptomatic pentru a face superflu strategia obiectivist adoptat .

(3) Aser iunea “evreii sînt vinova i de pr bu irea comunismului” antreneaz în chip automat, dac nu chiar indisociabil, o alta: **evreii sînt “principalii profitori” (cîteodată chiar unicii) ai noii situa ii politice românești de după 1989**. Altfel spus, regimul post-comunist a fost din capul locului, i este i ast zi, în slujba i profitul evreilor.

Dacă evreii au fost autorii sau regizorii r sturn rii regimului comunist, afirm acest discurs, este logic că ei au făcut-o cu un interes precis: acela de a-i culege roadele. “În România, primii, la coliv i la ciolan s-au aflat, ca de obicei, reprezentanții minorității evreiești. Imediat după lovitura de stat din decembrie 1989, dragii noștri jidani, îndepărtați pe drept de Dej și Ceaușescu din structurile fundamentale ale societății românești, s-au instalat din nou în fruntea României”²¹.

Miza r sturn rii politice se prezintă, deci, într-o primă ipostază, ca fiind esențial economic. Bulversarea politică ar fi creat climatul pentru că raptul economic în beneficiu evreiesc să se poată produce. Acușele de acest gen sunt abundente în, de pildă, “opera” lui Radu Theodoru. Iată un exemplu luat practic la întâmplare: “După lovitura de stat din decembrie 1989, România treie te tragic efectele noii invazii evreiești sub formula ei iudeo-nazistă. Marile și modernele capacități industriale ale rii, care-i asigurau independența[,] au fost scoase de piață a concurenței prin falimentare deliberată și vândute la prețuri derizorii unor investitori străini, majoritatea evrei.”²².

Criza post-comunistă pe care o cunoaște România primește astfel o “explicație” ce se consideră solidă. “*Elicopterele Cobra, Privatizarea Hotelului București și Afacerea Kaplan*, toate trei fiind titluri evreiești”²³, se susține într-un număr din *România Mare*, după care urmează un set de injurii și de blesteme, ce se încheie cu sugestia cuptoarelor naziste. “Evreii – mari investitori ai FPS. Cu banii sfeterisiți de la statul român au ajuns să cumpere fabrici”²⁴ sau “Flota ocupată de jidani”²⁵, titluri elocvente ale unor articole, într-o desigur, în aceeași formulă discursivă. Cu asemenea proiecte asupra realității, “mafa evreiască”²⁶ este o sintagmă curentă în aceste publicații.

Una din tehnicile eficiente de însușire a bunurilor din patrimoniul național poartă – cum se poate deja observa – un nume menit să creeze aparențe legale și în ele: “privatizare”. Ideea este exprimată pe larg de același Radu Theodoru într-o altă carte intitulată semnificativ *România ca o pradă*. “Atrag atenția opiniei publice românești – se afirmă concludiv

în acest text – că se întâmplă astăzi o vânzare masivă a patrimoniului național sub formă «privatizării», că printr-o varietate abilă de metode foștii posesanți evreii reintră în stăpânirea acestui patrimoniu și că, din nou[,] România este destinată de a deveni bază strategică a evreimii mondiale în general și [a] Israelului în special.”²⁷. “Privatizarea” este astfel prezentată ca truc cu ajutorul căruia se operează transferul de proprietate de la statul român la evrei.

Miza economică n-ar fi însă decât partea vizibilă a iceberg-ului. În reprezentările celor care clamează că evreii sunt profitorii revoluției din 1989, miza politică este sensibil mai consistentă, mai obsesivă. Ea ar fi cu adevărat în măsură să definească esența fenomenului post-comunist, ocupând locul prim într-o evaluare a primejdiilor care amenință România. Radu Theodoru dă expresie acestui gând: “Presiunile asupra României spre a se realiza aici un nou Israel sunt de natură politică, financiară, economică și psihologică.”²⁸. O formulare succintă a aceluiași autor, exprimat în cealaltă carte citată, configurează pregnant teza sa antisemită: “După lovitura de stat din decembrie 1989, România a căzut din nou sub stăpânirea evreilor [...]”²⁹.

Obsesia aceasta se întâlnește și în scrierile altor autori, chiar dacă forma în care ea este expusă atenuază câteodată din asperitățile antisemite de genul celor prezente în multe texte ale lui Radu Theodoru. Viorel Roman, de exemplu, vorbește frecvent de “partidul evreiesc (PD – FSN)”³⁰ sau de faptul că la conducerea României după 1989 s-a aflat “troica evreiască Brucan-Roman-Severin [sic!]”³¹. Colaboratorul de la *România Mare*, profesor universitar și consilier academic la Universitatea din Bremen, după cum se menționează mereu sub semnătură sa, este mereu urmărit de acest gând al prezenței evreiești în puterea politică românească. “Le Juif est partout!” – pare să gândească și el. Profețiile sale despre alegerile din România (dar și din Rusia) din anul 2000 îi dezvoltă paradigma conspiraționistă cu ajutorul căreia “explică” istoria românească modernă: “La București, alegerea președintelui stă de două secole [sic!] sub consemn rusesc și de aceea ascensiunea efului Partidului Evreilor, Petre Roman, nepotul rabinului de Oradea,

este tot a a de probabil ca instalarea la putere a Anei Pauker, fic de rabin, în anii '40.”³².

Omnipoten a politic evreiasc dup 1989 nu este identificat îns doar în cazul României. “Consemnul rusesc” acuzat mai sus este în fapt, dup privirea iscoditoare a aceluia i consilier academic, evreiasc : “Evreii Evgheni Primakov, primul ministru al Rusiei, i Petre Roman, pre edintele Senatului României, acced spre Împ r ie, spre Despo ie, semnul lui Dumnezeu pe p mînt pentru oi, iar patriarhii Alexei i Teoctist p storesc o turm în derut .”. În acest context, Viorel Roman îl citeaz afrmativ pe deputatul Albert Makasov, membru al CC al Partidului Comunist Rus, care ar f declarat: “Evreii sînt vinova i de dezastrul din Rusia, sug sîngele b tina ilor i ar trebui înl tura i din func iile publice.”. Concluzia politic e clar : “dup '89, rolul evreilor este dominant. Asta explic atît complexul de inferioritate fa de Occident, cît i antisemitismul ortodox.”³³.

Atacul antisemit are, deci, dup cum deja s-a putut vedea deja, i inte foarte precise, nominalizate, cum ar f noii lideri ai României post-comuniste. Într-o scrisoare deschis adresat lui Ion Iliescu, pre edintele României în acel moment, semnat de liderii Partidului România Mare, se spune:

“Evreii v-au adus la putere, evreii v cheam la ordine, evreii v men in în scaun cu pre ul ruin rii din temelii a României. Noi nu putem uita leahta care a pus jugul pe ar dup 22 decembrie 1989 i de la care începe toat tragedia noastr : primul ministru al României a fost evreul Petre Roman, c l ul lui Ceau escu a fost un client permanent al sinagogilor, Gelu Voikahn [grafe simptomatic a numelui de Voican – n.m.], ideologul ef a fost evreul kominternist Silviu Brucan, primul dvs. consilier a fost evreul Mihai Bujor Sion, pe care l-a i crescut în cas de copil mic, efi diploma iei au devenit evreii Sergiu Celac i Corneliu Bogdan, pre edintele Radioteleviziunii a fost evreul Aurel Drago Munteanu, posturile de ambasadori, de bancheri i de ef culturali au fost ocupate tot de evrei etc.”³⁴

Dincolo de inexactit ile identitare din acest text, fxa ia pe “problema evreiasc ” arat limpede ce

“explica ie” dau ace ti politicieni, directori de opinie, “istorici” nu numai rupturii politice pe care România a cunoscut-o în 1989, ci i declinului care i-a urmat. Dealtfel, identitatea evreiasc a lui Petre Roman, niciodat asumat public de acesta (dimpotriv), a fost i este o int preferat de mai to i antisemi ii³⁵ i un “argument” pentru tezele lor.

În concluzie, teza potrivit c reia dup 1989 “guvernul este ocupat de evrei iar principalele func ii publice sînt ocupate tot de urma ii lui Iuda”³⁶ rezum modul esen ial în care evreii ar f principalii profitori ai pr bu irii comunismului în România.

(va urma)

NOTE

1 Radu Theodoru, *Nazismul sionist* (Editura Alma Tip, 1997), p. 95.

2 Ilie Neac u, “Sînt la mod cîrpele?”, *Europa*, nr. 124, 4-11 mai 1993.

3 Ion Coja, *Marele manipulator și asasinarea lui Culiianu, Ceaușescu, Iorga* (Editura Miracol, 1999), p. 260.

4 *România Mare*, de exemplu, a consacrat o pagin anivers rii a 80 de ani de la na terea lui Nicolae Ceau escu (în nr. 395, 6 februarie 1998), în care se g sesc opinii superlative fa de fostul “Conduc tor” exprimate de “oamenii muncii”.

5 Ioan Solomon, “Ateul se d de gol”, *România Mare*, nr. 523, 21 iulie 2000.

6 Radu Theodoru, *op. cit.*, p. 205. Aceea i idee anim i cartea Angelei B cescu, *România '89. Din nou în calea năvălirilor barbare* (Bucure ti, Ed. Tempus, 1995).

7 Radu Theodoru, *România ca o pradă.*, p. 336.

8 Ibid., p. 320.

9 Ion Coja, *op. cit.*, p. 221.

10 Ibid., p. 220.

11 Idem.

12 Ibid., p. 221.

13 Ibid. 212 (sau222?).

14 Idem.

15 Radu Theodoru, *România ca o pradă.*

pp. 317-324.

16 Octavian Traian Roman, "O foare pentru cel c zut", *Europa*, nr. 119, 30 martie – 6 aprilie 1993.

17 Ilie Neac u, "Sînt la mod cîrpele?"

18 În articolul "Aten ie la" turi ti"!)", de Liviu Ciub ncan, *România Mare* (nr. 143, 2 aprilie 1993), este exprimat f r echivoc această idee.

19 Discursul acesta vorbe te sibilinic despre "brucani, neulanderi i mar ieni" (aluzie la Silviu Brucan, Petre Roman i Mar ian Dan); a se vedea articolul "La r scruce", de George Roncea, în *Mișcarea*, nr. 6, 16-31 martie 1994. Publica ia men ionat cultiv de altfel o leg tur între legionarism i protocronism, ideologul acestuia din urm (Ilie B descu) fiind amplu elogiat. Dac se are în vedere i leg tura dintre liderul MpR, Marian Munteanu, i Securitate, lucrurile par a se lega mai strîns. A se vedea în acest sens Michael Shafr, "Marchal Antonescu's Postcommunist Rehabilitation: Cui Bono?", în Randolph L. Braham (ed), *The Destruction of Romanian and Ukrainian Jews During the Antonescu Era* (New York: Columbia University Press, 1997), pp. 349-410.

20 Prof. dr. Viorel Roman, "Holocaustul în Germania i România (4)", *România Mare*, nr. 444, 15 ianuarie 1999.

21 Ilie Neac u, "Sînt la mod cîrpele?"

22 Radu Theodoru, *Nazismul sionist*, p. 220.

23 Alcibiade, "S pt mîna pe scurt", în *România Mare*, nr. 395, 6 februarie 1998.

24 Articol ap rut în *Atac la persoană*, nr. 12(24), 23 martie 1998, semnat Aura Lucian.

25 Titlul unei tiri din *Europa*, nr. 119, 1993.

26 O folose te, de exemplu, Vasile B ran, în articolul "B trînul bol evic Sava-Savao (10)", din *România Mare*, nr. 395, 6 februarie 1998.

27 Radu Theodoru, *România ca o pradă*, p. 336.

28 Ibid., p.340.

29 Radu Theodoru, *Nazismul sionist*, p. 7.

30 A se vedea, de pild , Viorel Roman, "Holocaustul în Germania i în România (5)", *România Mare*, nr. 445, 22 ianuarie 1999.

31 A se vedea *România Mare*, nr. 160, 30 iulie 1993.

32 Prof. dr. Viorel Roman, consilier academic la Universitatea din Bremen, Germania, "Geopolitica

Ortodox (5)", *România Mare*, nr. 434, 6 noiembrie 1998.

33 Prof. dr. Viorel Roman, "Antisemitism ortodox", *România Mare*, nr. 437, 27 noiembrie 1998.

34 Corneliu Vadim Tudor, Eugen Barbu, Mircea Mu at, "Scrisoare deschis adresat pre edintelui Ion Iliescu", *România Mare*, nr. 147, 30 aprilie 1993.

35 *România Mare, Europa, Politica, Mișcarea* etc. nu scap nici o ocazie pentru a-i aminti lui Petre Roman c numele s u este Neulander.

³⁶ *Europa*, nr. 124, 4-11 mai 1993.

CINE NE CITEȘTE:

Într-o vreme când oportunismul i impostura ne invadeaz , când peste noapte au ap rut o mul ime de "anali ti politici" care cred c un comentariu politic este un fel de "Procesul Etapei" i îl aduc la acest nivel, **Sfera Politicii** r mîne un loc în care întotdeauna vei g si profesionalism i consisten , un far pe o mare învolburat .

Mircea Criste

Procuror General al României

GEORGE VOICU – Doctor în Filosofie, conferen iar universitar i Decan al Facult ii de tiin e Politice i Administrative a Universit ii Bucure ti. Este autorul volumului *Pluripartidismul. O teorie a democrației*.

Un pas spre democrație *

La Iași a apărut în acest an, prin ajutorul acordat de Institutul European, traducerea lucrării lui Robert A. Dahl “Poliarchy Participation and Opposition”, în limba română “Poliarhiile. Participare și opoziție”. Editarea acestei cărți este cu atât mai binevenită cu cât autorul este unul dintre cei mai importanți teoreticieni ai științei politice din a doua jumătate a secolului XX. Prin lucrările sale publicate începând cu anul 1956 “A Preface to Democratic Theory”, “Who Governs? Democracy and Power in an American City” (1961), “After the Revolution? Authority in a Good Society” (1970), “Dilemmas and Pluralist Democracy: Authority vs Control” (1982), “Democracy and Cities” (1989), “On Democracy” (1998), Robert A. Dahl a influențat gândirea politică contemporană, fiind considerat un autor de referință.

Lucrarea este împărțită în unsprezece capitole la care se adaugă două anexe. În cadrul acestora sunt analizate următoarele teme:

1) democratizare și opoziție publică

2) ordinea socio-economică, respectiv concentrare și dispersie în raport cu nivelul de dezvoltare

3) egalitate și inegalitate

4) subculturi și modele de clivaj

5) convingerile activiștilor politici

6) controlul extern.

Analiza autorului pornește de la definirea termenului de “democrație”. În concepția sa democrația este acel sistem cu o receptivitate completă față de cetățeni, unde toți au anse neîngrădite, fiind egali în fața guvernului. Pornind de la această definiție a termenului Dahl conchide că democrația este un sistem ideal care nu poate să apară decât prin transformări de mare anvergură. Aceste transformări în cont de mai mulți factori: economici, sociali, culturali, sau în funcție de natura sistemului politic. Toți acești factori conduc la apariția procesului de democratizare care se bazează pe raportul dintre contestarea publică și gradul de participare existent la nivelul fiecărei societăți. În funcție de gradul de contestare publică (liberalizare) și participare (cuprindere) apar în concepția lui Dahl patru tipuri de regimuri: hegemonii închise, hegemonii cuprinzătoare, oligarhii concu-

rențiale și poliarihii. Apariția poliarihiei, considerăm autorul, nu poate avea loc decât prin ridicarea gradului de contestare publică. Analizând evoluția istorică a societății umane Dahl identifică trei etape ale procesului democratizării care sunt ordonate cronologic:

- a) Occidentul european al secolului XIX cunoaște evoluția sistemului de tip hegemonic în cvasi-poliarihii.
- b) Ultimele două decenii ale secolului XIX până în anul 1914 implică trecerea de la cvasi-poliarihii la poliarihii.
- c) Începând cu perioada interbelică, întrerupt de al doilea război mondial și continuând cu anii '60 are loc democratizarea deplină a poliarihiilor.

În această carte autorul recunoaște că s-a ocupat de analiza primelor două etape, miza fiind creșterea anselor de contestare și participare a mai multor grupuri sociale în procesul transformării regimurilor hegemonice și a oligarhiilor concurențiale în poliarihii. Desigur, acest proces nu este ușor de realizat și, cu atât mai mult, nu este obligatoriu să se realizeze. Pe parcursul cărții Robert A. Dahl aduce în discuție mai multe scenarii prin care poliaria poate să se impună într-o societate. Una dintre condițiile impuse de autor este că toate elementele care vor fi exemplificate creează condiții favorabile apariției

*Robert A. Dahl, *Poliarhiile. Participare și Opoziție*, Iași, Institutul European, 2000, p. 264.

poli-arhiilor dar nu garantează. Modelul preferat de Dahl este bazat pe principiile legitimității și a transformării prin evoluție a regimului de tip hegemonic în regim de tip poli-arhic. Astfel, o hegemonie legitimă va fi înlocuită de o poli-arhie legitimă. Această transformare se realizează în mod natural în cadrul unui stat independent, bazat pe o armonie socială și o solidaritate internă. Al doilea model care nu este preferat de autor dar care poate exista este impunerea unui regim poli-arhic prin intermediul unei revoluții sau a unui război civil. În acest moment nu mai există o singură contestare împotriva regimului, societatea se antagonizează, armonia internă dispare și chiar dacă poli-arhia se impune este foarte dificil să se mențină datorită resentimentelor, a pozițiilor ireconciliabile, cu atât mai mult cu cât democratizarea societăților este un fenomen lent care se realizează în generații.

Factorul economic deține un rol important în apariția și menținerea poli-arhiilor. Pentru primul moment, apariția, dezvoltarea economică aduce cu sine o contestare internă accentuată care are ca efect generarea unor reforme care conduc în timp la transformarea regimului. Pentru al doilea moment, după ce poli-arhiile se impun, cel mai mare pericol poate apărea din zona economică odată cu eșecul în plan economic. În acel moment se poate reveni la un regim de

tip hegemonic. Factorul economic nu este singurul element, pluralismul politic asigură fundamentul juridic și ideologic, acordând poli-arhiei legitimitatea necesară. Acest pluralism politic trebuie să fie consolidat printr-o societate pluralistă, concurențială, care să promoveze unui tip de economie descentralizată. Tendința de centralizare economică poate avea ca efect reîntoarcerea la un regim de tip hegemonic. Un alt pericol este dat de fenomenul de fragmentare în sânul partidelor, Dahl consideră că este necesară reducerea acestei fragmentări prin menținerea unui sistem bipartid sau existența a două partide mari și un număr redus de partide mici. Un alt pericol este legat de inegalitățile care apar în repartizarea resurselor politice cu efect în generarea unor frustrări și resentimente care diminuează gradul de adeziune a grupurilor care compun societatea. Existența unui grad ridicat de inegalitate poate determina o imobilitate la nivelul societății. Când apar revendicări cu scopul atenuării acestor decalaje regimul trebuie să facă reforme care să atragă adeziunea grupurilor defavorizate.

După cum se observă Robert A. Dahl aduce o noutate în lucrarea sa prin faptul că impune termenul de regim poli-arhic ca fiind cel mai apropiat de termenul de democrație. Așa cum am arătat la început, democrația este un sistem ideal de care regimurile poli-arhice tind să se apropie.

Gradul de apropiere a fiecărui regim este dat de nivelul de receptivitate a guvernului față de cetățeni. Dacă aplicăm modelul lui Dahl la România putem aprecia că sistemul românesc se îndreaptă spre un regim de tip poli-arhic, însă acest proces de democratizare nu este obligatoriu să aibă succes, unul din cele mai mari pericole identificate după lectura cărții este eșecul economic, de aceea, de rezultatele reformei economice depinde drumul pe care îl parcurge, spre democrație sau spre un regim hegemonic.

Sabin DRĂGULIN

CINE NE CITEȘTE:

“Sfera Politicii” este o publicație care, pentru mine, reprezintă mereu un moment deosebit, atât prin calitatea materialelor (stil, analiză), cât și prin ideile pe care le promovează.

Radu Vasile
Fost Prim Ministru al României

Mâncătorul de oameni este om *

“N-am scris o lucrare scurtă. Cartea aceasta este amplă și complexă deoarece ea consemnează o cercetare foarte vastă și bogată în implicații” (*Cuvânt înainte*).

Cele două volume ale profesorului Raul Hilberg (Universitatea Vermont, U.S.A.) se înscriu într-un orizont de așteptare și confirmă nevoia existentă de mult în spațiul românesc a unui studiu de amploare, amănunțit și aplicat cu privire la perioada mult controversată, uneori prea generalizată și redusă doar la cifre, alteleori trecut sub tăcere, tabuizat chiar, a ceea ce autorul numește “exterminarea evreilor” (1933-1945). Editat cu sprijinul Guvernului României (Departamentul pentru Protecția Minorităților Naționale), cartea reprezintă traducerea unui text francez actualizat de autor prin adăugiri în limba engleză.

Experiența războiului și apoi participarea ca martor la Procesul de la Nürnberg ar constitui “bibliografia” reală a acestui studiu început ca atare în 1948. Fără urzișuri, autorul reușește să strezuiască istoria vieții. Dinamica faptelor și concretele evenimente, a ezarea într-un context mai larg de înțelegere și problematizare fac din această carte *Raul Hilberg, *Exterminarea evreilor din Europa*, traducere din franceză în engleză de Dina Georgescu (vol. I), Alexandru și Magdalena Boiangiu (vol. II), Editura Hasefer, București, 1997, 1087 pagini.

o lucrare de referință, recunoscută deja în mediile academice.

Ne sunt prezentate mai întâi “precedentele” politicii antievreiești care, desigur, nu apare brusc în 1933. Se vorbește astfel despre trei politici succesive puse în acțiune în istoria Occidentului: prima (începând cu secolul al IV-lea d.Hr.) este politica convertirii, politica a Bisericii creștine care, timp de douăsprezece secole, avea să inspire atitudinile și acțiunile antievreiești; cea de-a doua (începând cu secolul al XIII-lea) este politica expulzării și a excluderii, la început ca alternativă la convertire, iar mai târziu ca obiectiv clar al militantismului antievreiesc; ultima este politica nazistă a exterminării, a anihilării, cea care constituie obiectul lucrării de față. Cronologic, a doua oară va înlocui pe prima, iar a treia oară va înlocui pe cea de-a doua.

Politica exterminării evreilor presupune, în viziunea autorului, un “proces de nimicire” care ridică deopotrivă probleme administrative, tehnice și psihologice. Victima imbrăcată într-un “veșmânt infamant” trebuie reprezentată ca “un obiect ce trebuie distrus”: “S-a început prin a elabora definiția Evreului; au urmat procedurile de expropriere, apoi concentrarea în gheto-uri; în sfârșit,

s-a luat hotărârea de a-i nimici pe toți evreii din Europa”.

Stereotipul evreului există deja în clipa în care Hitler ajunge la putere. El este doar reactivat și potențat printr-un limbaj pe cât de insultător, pe atât de familiar în spațiul german și nu numai.

Originalitatea demersului este evidentă: se pornește de la ideea că avem de-a face cu un proces organizat, bine pus la punct, elaborat pas cu pas, pus în aplicare de o uriașă mașinărie administrativă la scara unui întreg continent. “Exterminarea evreilor a fost un proces administrativ; pentru anihilarea lor era necesară aplicarea, etapă cu etapă, a unor măsuri administrative sistematice”. Cum a funcționat acest proces de exterminare este întrebarea la care autorul va încerca să răspundă pe tot parcursul cărții referindu-se mereu la cele trei componente care au jucat fiecare un rol precis: funcționarii germani care orientau din culise acțiunile antievreiești elaborând legi și directive secrete, comunitatea evreiască care, prinsă la mijloc, a reacționat sau nu, și “lumea exterioară” care a asistat pasiv la acest “joc”; altfel spus: cîștii, victimele și spectatorii. Totuși, “în esență, procesul de exterminare a evreilor a fost german, și în centrul acestei istorii se află, întâi și întâi, germanii, care au elaborat întreaga teorie, care au hotărât primele măsuri practice și care au fost executanții”.

Procesul de exterminare este marcat de două politici diferite,

una conducând direct la cealalt : politica emigrării, ca eventual “soluție”, între 1933 și 1940, și politica anihilării, a exterminării propriu-zise, între 1941 și 1945.

Post factum, radiografia întregului proces scoate la iveală structurile, liniile de forță ale mecanismului exterminării. Ele sunt analizate în detaliu structurând însuși demersul acestei lucrări: decretarea “definiției” evreilor (capitolul al IV-lea), exproprierea (capitolul al V-lea), concentrarea în gheto-uri și raidurile morții (capitolele al VI-lea și al VII-lea), deportările (capitolul al VIII-lea), centrele de exterminare (capitolul al IX-lea).

Soarta evreilor din România se bucură în această lucrare de un întreg subcapitol (34 de pagini) cuprinzând perioada dintre 1937, când în România s-a instalat primul regim pronazist (regimul Goga), și 1944, când România întoarce armele. Sunt prezentate în derularea lor evenimentele ce au condus la masacre, pogromuri și deportări. Numai în Transnistria (Ucraina sovietică) aflat sub ocupație română au fost uciși aproximativ 150.000 de evrei: “nici o ar”, este de părere autorul, “cu excepția Germaniei, nu a operat atât de masiv masacrarea evreilor”. “Originalitatea” românilor în ceea ce privește aceste acțiuni ar consta într-un amestec de oportunism și distructivitate, de letargie și izbucniri violente. Aparatul birocratic românesc reacționa imprevizibil, dezordonat, capricios.

România se numără, alături de Bulgaria și Ungaria, printre țările care din motive “oportuniste” s-au alăturat Axei, manifestând totodată același “oportunism ambiguu” în atitudinea față de evrei: “Oportunismul se practica în România nu numai în politica națională, dar și în relațiile personale. Domnea corupția”.

Sfârșitul procesului de exterminare, problemele de ordin administrativ și psihologic, consecințele și implicațiile acestui proces, statisticile victimelor sunt obiectul celui de-al doilea volum. De asemenea, autorul face și un inventar al surselor documentare utilizate, extrem de prețioase, semn al unei cercetări riguroase și perseverente, desfășurate pe zeci de ani. Amintim în acest sens, printre altele, documentele originale ale Arhivelor Federale Germane, ale Arhivelor fostei Uniuni Sovietice, ale Institutului de istorie militară din Praga, ale Arhivelor de la Yad Vashem (Ierusalim), documentele produse la Nürnberg, jurnale, memorii, ziare și periodice etc. Intenția explicită a fost aceea de a cerceta nu doar pentru a stabili faptele, ci și pentru a regăsi mentalitatea din care ele au izvorât.

Adevărat manual de istorie, lucrarea profesorului Raul Hilberg este de acum indispensabilă cercetării, aprofundării și în alegerii unui capitol nu atât de istorie evreiască, cât de istorie umană.

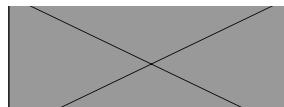
Predominantă, istoria propriu-zisă și conținutul unei forme

teoretice, care se desprinde la o analiză a istoriei. Această formă în sine de mecanismul vast al exterminării, conceput sub semnul căruia se așază întreaga desfășurare a evenimentelor. Pe măsură ce înfăptuiește (ca intenție conștientă și pusă în aplicare), formarea teoriei, astfel încât, până la sfârșitul lucrării, se întrevăd germenii unei teorii a exterminării. Istoria este făcută de om. Inumanul este expresia umanului.

Madeea SĂSĂNĂ

CINE NE CITEȘTE:

Sunt deosebit de mulți cei care deschid “Sfera Politicii”. Înuta revistei, sobrietatea și profesionalismul ei, numele prestigioase ale colaboratorilor, tematicile actuale, reprezintă adevărate îndemnuri la o lectură interesantă.

Andrei Chiriță
Președintele
S.C. MobilRom S.A.

Democrația regândită *

La prima vedere a unui titlu ca “*Democrația în vremuri întunecate*” cititorul român, obișnuit cu clasicele, de acum, afirmă despre “sfârșitul istoriei” și triumful democrației liberale, va cataloga probabil cartea drept fiind când parte din una dintre acele serii care se ocupă de vreo perioadă cu adevărat întunecat pentru istoria lumii. După ce va răsfoi o clipă cartea lui Jeffrey Isaac același cititor își va schimba opinia, crezând acum că autorul este unul dintre acei pesimiști înnișcuți care prevăd un sfârșit tragic al istoriei. “*Democrația în vremuri întunecate*” se cere însă citit pentru a-i descoperi realismul optimist.

Pe semnele “îndrăzne” ar fi cel mai potrivit termen pentru a defini cartea. Ea este o încercare de a regândi democrația, a acum mărțurise înșiși autorul în prefața cărții sale (p.9). Este de fapt o expediție în căutarea unei concepții democratice alternative la actuala idee, larg răspândită, care definește democrația, în linii mari, drept liberal și reprezentativ. Astfel, Jeffrey Isaac reușește să deseneze un *tour de l’horizon* al statului

*Jeffrey Isaac, *Democrația în vremuri întunecate*, Traducere de Cristina Irimia, Editura Polirom, Iași, 2000, 236 p.

democrației liberale la sfârșitul de secol doi zeci, un maraton de teorie politic pe de-a-ntregul accesibil oricărui cititor. Chiar și cei ale căror opinii nu se vor pune niciodată de acord cu cele ale autorului vor considera negreșit critica sa drept viabilă.

În mare, se pare că anul 1989 a însemnat într-adevăr începutul unui “al treilea val” de democratizare a întregii lumi. Iar Isaac nu afirmă în nici un caz faptul că liberalismul nu ar fi triumfat în urma evenimentelor din ultimul deceniu. Însă, folosind distincția pe care Hannah Arendt o face între libertate și eliberare, autorul “*Democrației în vremuri întunecate*” consideră că acest triumf este totuși unul parțial și în nici un caz unul stabil. Concepțiile sale sunt inspirate mult de autori ca Arendt (pe care se bazează aproape o jumătate din cartea analizată aici), Camus sau Foucault, autori care nu au fost niciodată considerați a fi niște adevărați teoreticieni ai democrației. Isaac însuși se ține în ideile lor surse pentru acea democrație alternativă care constituie scopul scrierii sale.

“*Democrația în vremuri întunecate*” este cartea care aduce vocea Arendtiană înapoi în politica contemporană. Chiar și titlul este “o aluzie la lucrarea lui Arendt *Men in Dark Times*”

(p.17). Isaac găsește astfel în opera scriitoarei izvorul unei democrații “preocupate” (p.19), o democrație în care nu numai eliberarea capătă valențe ci și libertatea. Mai precis, un tip de societate politică în care oamenii se fac cu adevărat cetățeni prin exercitarea capacităților lor de reacționare și de acțiune. Ca și Arendt, Isaac nu se pronunță împotriva democrației în sine, ci împotriva democrației în masă. Hannah Arendt îl încântă pe autorul “*Democrației în vremuri întunecate*” prin aceea că nu pledează pentru democrația reprezentativă clasică, ci pentru o democrație “elitistă” foarte participativă. Căci, spune Arendt, nu se împacă foarte bine cu ideea și fenomenul de masă, fenomen care în modernitate este acut prezent; din această cauză, căci, cetățenia trebuie transferată în mâinile unei elite. Astfel, democrația ar putea într-adevăr să se puternicească prin instituțiile sale politice și civile.

Jeffrey Isaac construiește în cartea de față două scenarii pentru evoluția erei democratice: unul optimist și unul pesimist. Primul este definit prin stagnare – o stare de imobilitate însoțită de insecuritate, mediocritate și degradarea culturii politice. Cel de-al doilea scenariu constă în răspândirea formelor de excludere și de conflicte violente după exemplul epurărilor etnice din fosta Iugoslavie. Iar toate acestea, spune Isaac sunt rezultate ale slăbiciunii instituțiilor

democratice liberale, fragilitate care a devenit deja evident . Astfel, Isaac afirmă simplul fapt că democrația nu este doar o soluție ci o problemă . Problema constă în faptul că democrația a suferit și ea un proces de ideologizare, încetând să mai fie pertinentă în fața schimbărilor. Rezolvarea acestei dileme s-ar putea găsi cel mai ușor în dispariția societății de masă . Cum acest lucru este imposibil, Isaac se îndreaptă spre soluții mai practice propunând în schimb ideea lui Hannah Arendt.

În concluzie, democrația după părerea lui Jeffrey Isaac trebuie analizată empiric, în primul rând. Despre anii 89, spre exemplu, la prima impresie se poate spune că au adus democrația practic în toată lumea, și în special în blocul sovietic. La o analiză mai atentă descoperim că nu este chiar așa, iar Isaac observă acest lucru. El afirmă clar că societățile post-totalitare nu sunt democratice, deși sunt poate liberale într-o anumită măsură . Cu siguranță , însă , ele sunt angajate într-o schimbare continuă (ca și societățile occidentale de altfel, în ultimul timp, însă la o scară mult mai mare) schimbare care nu poate fi sub nici o formă predictibilă . Astfel, liberalismul a triumfat într-adevăr acolo din două puncte de vedere: triumful practic al instituțiilor liberal-democratice, și triumful liberalismului ca “imperativ etico-politic” (p.156), mai exact triumful constituționalismului.

Aceste victorii însă nu asigură în nici un caz triumful democrației. Societățile Est-Europene sunt încă societăți de masă care nu știu să își asume cetătenia, și care nu posedă un sistem instituțional viabil care să le suporte aceste neîntinări . Prin această teorie, Isaac îl contrazice explicit pe Francis Fukuyama și a sa idee despre “sfârșitul istoriei” (p. 153).

A adică, Jeffrey Isaac nu este nici pesimistul care prezice sfârșitul cataclismic al istoriei, și nici un optimist care crede neclintit într-o izbândă naturală a democrației. El este un analist rezervat, un teoretician politic realist care construiește o critică a societății consumériste moderne, o critică ce nu poate fi decât demnă de citit. Chiar dacă la sfârșitul lecturii cel care închide cartea

va fi de acord cu autorul sau nu, el va găsi în mod sigur măcar o idee care să nu îi dea pace pentru câteva ore. Astfel inițiativa de a-l introduce pe Jeffrey Isaac, profesorul de teorie politică de la Indiana University, care a mai scris cărți cu titluri ca *Power Marxist Theory: A Realist View*, și *Arendt, Camus and Modern Rebellion*, pe piața românească mi se pare un lucru salutar. Iar “*Democrația în vremuri întunecate*” în sine este o lectură imperativă , deoarece realismul este, și după Isaac, cel mai bun catalizator al evoluției democrației.

Olivia HORVATH

CINE NE CITEȘTE:

“Sfera Politicii” este o revistă de înaltă calitate, care reflectă cu maturitate procesele tranziției, reforma economiei și a societății românești declanșate în urmă cu zece ani, prin demolarea sistemului totalitar comunist. Am speranța că revista nu va face abstracție de sfera ideilor și experienței social-democraților români, în care cetățenii își pun speranțele de viitor.

Ion Iliescu

Președintele P.D.S.R., fost președinte al României

Arthur Conte

Ialta sau împărțirea lumii

Editura Compania, București, 2000, 316 pagini, pre neprecizat. Traducere de Claudia Dumitriu.

Cartea reprezintă o lucrare de referință, atât pentru specialiști în domeniu, cât și pentru marele public, fapt dovedit și de decernarea a 2 premii. Structurată în 3 părți, analizează unul dintre cele mai importante evenimente ale relațiilor internaționale, Conferința de la Ialta din februarie 1945. Conferința, în cadrul căreia a fost semnat unul dintre cele mai importante documente ale istoriei, a avut ca principal scop declarat stabilirea strategiei necesare pentru a pune capăt războiului. În realitate, Conferința a avut alte scopuri și urmări, inclusiv pentru România.

Salvatore Lupo

Istoria Mafiei de la începuturi până în zilele noastre

Editura Polirom, Iași, 1999, 260 pagini, pre neprecizat. Traducere de Ema Stoleriu.

Una dintre puținele cărți dedicate istoriei Mafiei. Deși această organizație este legată destul de strâns de unele părți ale societății siciliene, nu trebuie confundată cu aceasta. În acest context, ar fi total greșit condamnarea morală întregii societăți siciliene. În același timp, Mafia trebuie studiată drept un aspect specific al panoramei italiene și a celei siciliene. Cu toate acestea, organizația are o istorie îndelungată, delimitarea obiectivelor sale este posibilă numai ca rezultat al marilor anchete judecătorești din anii '80.

David Murphy, Serghei

Kondrașev, George Bailey

Bătălia pentru Berlin. CIA și KGB în Războiul Rece

Editura Elit, București, 2000, 450 pagini, 60.000 lei. Traducere de Constantin Dumitru-Pălcu.

Cartea relatează un aspect al Războiului Rece, lupta pentru Berlin împotriva Germaniei. Un argument pentru veridicitatea informațiilor din paginile acestei lucrări este faptul că doi dintre autori, Murphy și Kondrașev, au fost direct implicați în evenimentele descrise. Murphy a fost șeful stației CIA din Berlin, iar Kondrașev unul dintre specialiștii de elită ai KGB-ului în problemele germane. S-au urmărit oferirea unei viziuni echilibrate a evenimentelor, combinând tot ce a fost mai bun din din opiniile fiecărei părți implicate.

Patricia Hedges

Personalitate și temperament. Ghidul tipurilor psihologice

Editura Humanitas, București, 2000, 210 pagini, 45.000 lei. Traducere de Ana – Maria Schwab.

Cartea îi propune să arate, pe de o parte, felul în care acțiunile, gândurile și sentimentele noastre sunt influențate de tipare psihice diferite, iar pe de altă parte, modalitatea în care aceste tipare determină alegerile dintre noi. Lucrarea este structurată pe 8 părți (Tipurile de personalitate, Grupurile temperamentale, Tipurile în viaa profesională, Tipurile în procesul de învățământ, Tipurile în viaa de familie, Tipurile în relația de cuplu, Cum ne înfrățim celorlalți și Cum ne dezvoltăm umbra).

Constantin C. Giurescu

Istoria Românilor. Din cele mai vechi timpuri până la moartea Regelui Ferdinand

Editura Humanitas, București, 2000, 320 pagini, 99.000 lei

Prima ediție a acestei cărți a apărut în aprilie 1943, la Editura Cugătarea-Georgescu Delafras. După 1947, bineînțeles, lucrările de acest gen, care înfrățeau istoria reală a românilor, au fost interzise, prevalând interpretarea "marxist-leninist" a istoriei, unii reprezentanți ai acestei viziuni de înăndând și astăzi poziții de prim plan. Cartea este structurată pe 42 de capitole, plus bibliografia, 17 hărți (comentate), precum și liste cronologice (domniile României, ai Moldovei, voievozii, vicevoievozii, principii și guvernatorii Transilvaniei).

Silviu Neaguț, Horia C. Matei, Ion Nicolae, Caterina Radu

Enciclopedia Statelor Lumii

Editura Meronia, București, 2000, 639 pagini, 99.000 lei

Lucrarea, ajunsă la cea de-a 7-a ediție (prima fiind în 1975), cuprinde un set de informații vaste în toate domeniile, oferind o panoramă a statelor lumii. Ceea ce iese în evidență în primul rând din paginile cărții este ritmul aparițiilor de noi state (44 în 1850, 60 în 1938, 151 în 1975, 164 în 1981 și 191 în ziua de astăzi). Statele sunt înfrățite alfabetic, aceasta pe lângă cele 18 hărți. La sfârșit, sunt prezentate listele teritoriilor dependente, a organizațiilor internaționale, a țărilor de state și de guverne, principalele date economice, etc.

**Revista este editată de Institutul de Cercetări Politice și Economice și
Fundația Societatea Civilă**

EDITORIAL BOARD: • C lîn Anastasiu • Daniel Chirot • Dennis Deletant • Gail Kligman • Dan Oprescu • Vladimir Tism neanu • G. M. Tamas • **REDACTIE:** • **Redactor șef:** Stelian T nase • **Secretar de redacție:** Ovidiu Horia Maican • **Colectivul redacțional:** • Adrian Cioroianu • Lauren iu tefan Scalat • Valentin Stan • Mihai Chioveanu • **Publicitate și distribuție:** Claudiu Boboc • **Coperta și tehnoeditarea:** Liviu Stoica

“Sfera Politicii” este înregistrat în Catalogul Publica iilor din România la num rul 4165. Reproducerea articolelor ap rute în publica ia noastr se face numai cu acordul scris al redac iei. Tiparul executat la RH PRINTING Bucure ti

Adresa Redac iei: Str. Pia a Amzei, nr. 13, Et. 1. CP 212, OP 22, Bucure ti, Tel/Fax: 01 312 84 96, 01 659 57 90 (Attn Oana Manolache); E-mail: sfera@totalnet.ro.

TALON DE ABONAMENT LA REVISTA “SFERA POLITICII”

(v rug m completa i cu majuscule)

DA, doresc un abonament la revista “SFERA POLITICII”, începând cu num rul....., pe perioada de:

3 luni (30.000 lei) , **6 luni (60.000 lei)** , **un an (120.000 lei)**

Am achitat contravaloarea abonamentului, în sum delei, cu mandat po tal nr. sau ordin de plat nr., în contul Funda ia Societatea Civil , nr. 251100922013126 (lei) sau 251100222013126 (valut) deschis la BRD - SMB.

DA, doresc factur fscal pentru abonamentul achitat.

Nume, Prenume....., Vârsta.....

Compania....., Cod fscal.....

Profesia, Func ia

Adresa la care dori i s primi i abonamentul:

Strada....., Nr....., Bl., Sc....., Et.....

Ap....., Localitatea, Cod po tal....., Jude /Sector.....

Telefon, Fax, E-mail

V rug m completa i în întregime acest talon i, împreun cu copia chitan ei, sau a ordinului de plat al abonamentului, expedia i-l în acela i plic, pe adresa : Funda ia Societatea Civil - Sfera Politicii, Pia a Amzei, nr.13, et. 1, sect. 1, Bucure ti, cu men iunea “Talon abonament”, sau prin fax la +40-1-312.84.96. Abonamentele se pot contracta i la sediul funda iei, la adresa mai sus men ionat . Rela ii suplimentare la tel. 659.57.90. Cre terile ulterioare ale pre ului de vânzare al revistei nu vor afecta valoarea abonamentului contractat.

În pre ul abonamentului sunt incluse taxele po tale.